

889-59

Ν 16

ΝΙΚΟΣ ΝΙΚΟΛΟΥΔΑΚΗΣ

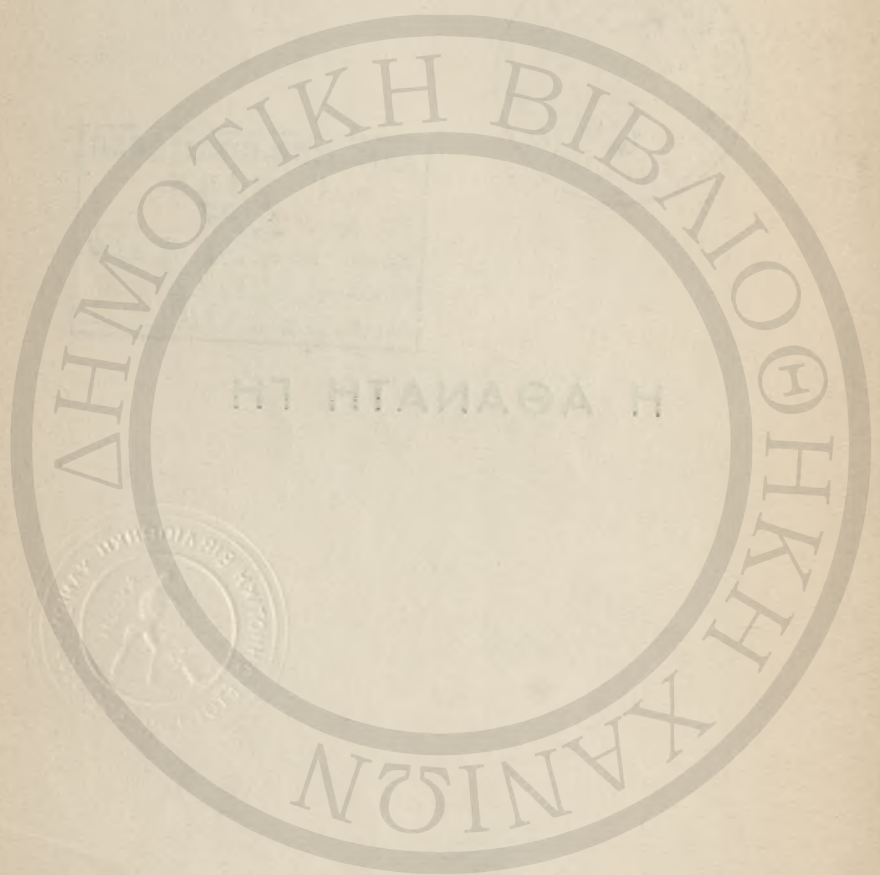

Η ΑΘΑΝΑΤΗ ΓΗ

ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
— ΧΑΝΙΩΝ —
Αρ. βιβλ. 1489
Χρονολ. Εισαγ. 24-8-1954
Ειδιχότης Φιλολ. Γραμμ.
Αρ. 889/59/ΝΙΚ

Η ΑΘΑΝΑΤΗ ΓΗ

ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΧΑΝΙΩΝ
Η ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ Η

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ
ΚΑΙ ΔΙΔΑΚΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

ΝΙΚΟΥ ΝΙΚΟΛΟΥΔΑΚΗ

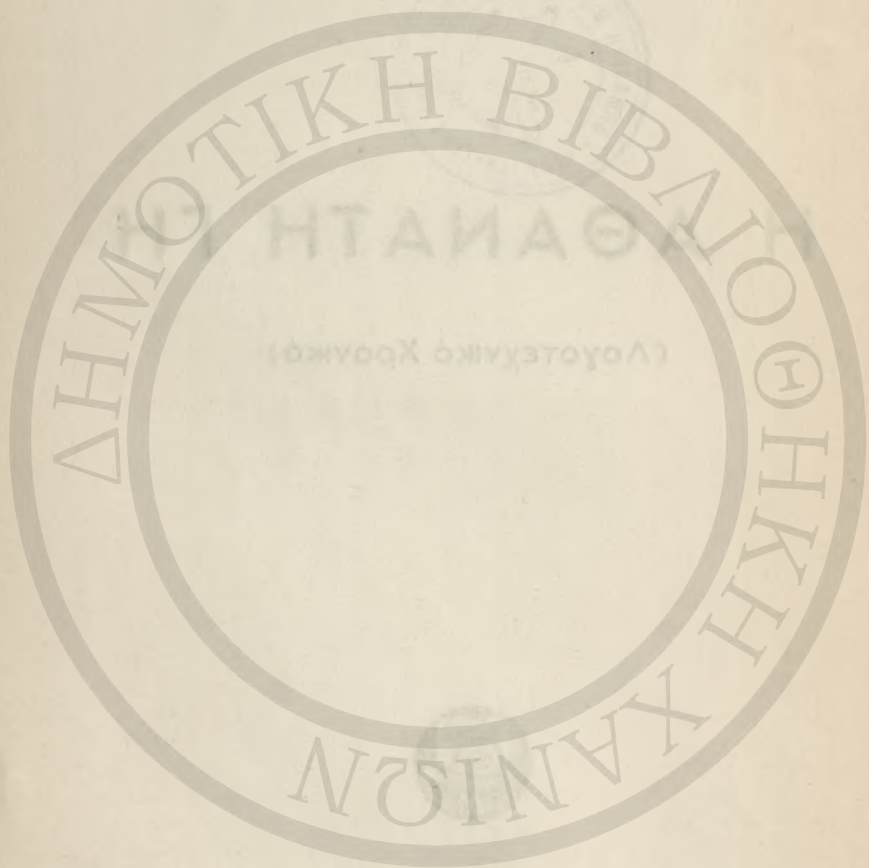
Η ΑΘΑΝΑΤΗ ΓΗ

(Λογοτεχνικό Χρονικό)

ΑΘΗΝΑ 1946

ΝΙΚΟΣ ΝΙΚΟΛΑΪΔΗΣ

ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΚΑΙ ΕΡΓΑΣΙΑΙ
Α. ΜΑΤΑΡΑΓΚΑ
ΝΑΥΑΡΙΝΟΥ 12-ΑΘΗΝΑΙ

ΙΣΤΟΡΙΕΣ ΔΙΧΩΣ ΝΤΟΚΟΥΜΕΝΤΑ

“Ένα μικρό καΐκι πού τὸ παίζουμε τὰ κύματα σὰν τὸ καρυδότσουφλο.

“Ένα πλεούμενο πού βρέθηκε νὰ μᾶς γλυτώσει ἀπὸ τὰ ματωμένα νύχια τῶν αἰώνων.

“Αγναντεύουμε τὴ μάννα γῆ πού χάνεται σιγὰ - σιγὰ ἀπὸ τὰ βουρκωμένα μάτια.

Τὴ βοηθήσαμε στὴ γιγάντια πάλη της, τὴν παραστήκαμε στὸ σπαραγμὸ της καὶ τῆς δώσαμε ὄρκο πὸς δὲν θὰ ἡσυχάσουμε ποτὲ—ὅσο θὰ κρατᾶ ἡ πνοή μας—ἂν δὲν τὴ δοῦμε πάλι ἐλεύθερη, χωρὶς τυράννους καὶ βάναντσους καταχτητές.

“Υψώσαμε τὰ βλέμματα στὸ γαλανὸν οὐρανὸ πού μᾶς ἐσκέπαζε, καὶ μιλήσαμε δυνατὰ νὰ τ’ ἀκούσει ὁ Θεὸς πού ἔβλεπε τὰ πάθη τῆς πατρίδας:

Τίποτε δὲ θὰ μᾶς λυγίσει ὡς τὸ τέλος· καμμιὰ σκέψη δὲ θὰ μᾶς ἀπασχολήσει ὅσπου νὰ ξαναγίνει ἡ χώρα μας μαργαριτάρι λαμπερὸ στὸ κολλιῆ τῆς Οἰκουμένης.

Τὴν ἔξαρση καὶ τὴ δύναμη τῆς ψυχῆς θὰ τὴν κρατήσουμε παντοῦ καὶ πάντα, ὅ,τι κι’ ἂν γίνει, ὅσα κι’ ἂν τραβήξουμε· ἔτοιμοι γιὰ κάθε θυσία, ἀλύγιστοι, σταθεροί. ἄξιοι μιᾶς Ἱστορίας πού ξεκινᾶ ἀπ’ τὰ βάθη τῶν αἰώνων.

“Υστερα, μείναμε σιωπηλοί, ξαπλωμένοι κοντὰ στὴν πρόμη· σταλαματιῆς ἄλμυροῦ νεροῦ βρέγανε τὰ μάγουλα καὶ τὸ ρυθμικὸ τράνταγμα τῆς μηχανῆς ἔσμιγε ἀδελφικὰ μὲ τοὺς χτύπους τῆς καρδιάς μας. Κι’ ὅταν σὲ λίγο κλείσανε τὰ βλέφαρα κουρασμένα, ἀναμασσοῦσε ἡ μνήμη γεγονότα πού χάραξαν ἀπάνω της τὸ σίδηρο καὶ οἱ φλόγες τοῦ πολέμου...

«Σὰν ἐπατήσαμε τὴ στεριά, κι’ εἶδανε πάλι τὰ μάτια

μας τὸ νησί πὺν μᾶς ἐγέννησε, κάναμε τὸ σταυρό μας εὐ-
χαριστημένοι :

— Δόξα στὸ Θεὸ πὺν μᾶς προστάτεψε ἀπὸ τόσους κιν-
δύνους νὰ γλυκάνει λιγάκι κάθε μάννας ἢ καρδιά πὺν μ'
ἀγωνία καὶ λαχτάρα περιμένει.

Εἶχαμε μπαρκάρεϊ καιμιὰ δεκαριά, — σὺν ἐλύγισε τὸ
μέτωπο — μ' ἕνα ἀπὸ τὰ βαπόρια πὺν ξεφύγανε τοὺς σιδε-
ρένιους γῦρες τῶν ναζήδων.

Ἀπόιλης τοῦ σαράντα ἕνα.. Στὸν ξάστερο οὐρανὸ τῆς
νέας Ἑλληνικῆς δόξας πὺν μῆνες ὀλόκληρους τὸν πλημ-
μύριζε τὸ ὑπέρολαμπρο φῶς τῶν ἀστρων τῆς Νίκης καὶ
τοῦ μεγαλείου τῆς Πατρίδας, εἶχανε φανεῖ μαῦρα κατὰ-
μαυρα σύννεφα μιᾶς μπόρας ποῦταν ἄγνωστο ὡς πότε θὰ
κρατοῦσε.

Ἄλλως, ἀτσάλι ἢ θέληση καὶ τὰ στήθια γιομάτα ἀπὸ
τὸν «ἀέρα» τῆς Ἀλβανίας. Ἐπιβιβαστήκαμε κατὰ τὸ σού-
ρουπο κι' ἀπὸ τὰ δόντια μὲ συγκρατημένη μανία γλυ-
στροῦσαν λίγα λόγια :

— Θὰ τὰ ποῦμε καὶ παρακάτω, λυσσασμένα σκυλιά...

Μὲ τὰ μάτια τῆς ψυχῆς καθηλωμένα στὸ μαῦρο πέπλο
πὺν ἀπλωνότανε γοργά, γιὰ νὰ σκεπάσει κάθε ἰδανικὸ
πὺν κάνει τὴ ζωὴ ἄξια νὰ τὴ ζεῖ κανένας, μύριες φορὲς
ὀρκιζόμαστε καὶ πάλι στὸ ἱστορικὸ «ὄχι» τοῦ χίλια ἔννια-
κόσια σαράντα.

Καὶ τ' ἄλλο πρωί, ἀγναντεύαμε τοῦ Ψηλορείτη τὸ
βουνὸ ἀτάραχο κι' ἀποφασιστικὸ νὰ προσμένει.

Φτάσαμε στὸ ξακουστὸ τῆς Σούδας τὸ λιμάνι. Ἀμέ-
τηρητα πλεούμενα τῶχανε κατακλύσει. Βαρειὰ θαλασσοδαρ-
μένα πολεμικά, πληγωμένα φορητὰ βαπόρια, ρυμουλκὰ
καὶ βενζινόπλοια ψαρότρατες καὶ μικρὲς σὺν καρυδότσου-
φλα βαρκοῦλες.

Στὴν ἐξέδρα, γινότανε βαβυλωνία σωστή. Στρατιῶτες
ἀπ' ὅλη τὴν Ἑλλάδα, χωροφύλακες καὶ ναῦτες, ἐγγλέζοι
καὶ νεοζηλανδοί, στριφογύριζαν πέρα-δῶθε μ' ἕνα ἀλλόκοτο
ρυθμὸ κάνοντας νὰ νοιώθει πὺν ζεῖς ξεχωριστὲς καὶ κρί-
σιμες γιὰ τὸν κόσμο στιγμές.

Κι' ἡ Κρήτη μας, ἡ μελαχροινὴ καὶ συμχοφρούδα λεβέντισσα, ὄρθωνε τ' ἀνάστημά της, ἔτοιμη νὰ δώσει τὴ μάχη της. Τὴ μάχη ποὺ στάθηκε σκληρὴ κι' ἀνελέητη γὰρ ἓνα κακοῦργο καὶ βάρβαρο ἔχθρο. Ἐνα ληστὴ συνειθισμένο στὴν ξαφνικὴ καὶ εὐκόλῃ ἐπικράτησι. Ὁ πειρατὴς ποὺ μὲ κομπάρσο ἓνα γελοῖο φαμφαρόνο θέλησε ν' ἄλυσσοδέσει τὴν οἰκουμένη καὶ νὰ ρεζιλέψει κάθε τι ποὺ δίνει ἀνθρωπιὰ καὶ νόημα στὴ ζωὴ μας, ἐπλήρωσε μὲ μπόλικο αἷμα κι' ἀμέτρητα κορμιά τὸ τόλμημά του.

Μόλις μῆκαμε στὸ λιμάνι, δαιμονισμένα στούκας φανήκανε ἀπάνω μας κι' ὁ κόσμος σκορπίστηκε στὰ γύρω χωράφια.

Ἡ φωτιὰ καὶ τὸ σίδηρο ἔδιναν κι' ἔπαιρναν στὸν οὐρανὸ καὶ τὴ γῆ. Τὰ χόματα ἀναταράζονται σὰν ξωτικὴ κοσμοχαλασιὰ κι' οἱ πλαγιὲς ἀντίκρου ἀντιλαλούσανε λὲς καὶ δίναν ἀπόκριση στὰ ὄρνια τοῦ βορρᾶ. Ἐνας χωρικὸς μὲ γένι καὶ μουστάκι μαῦρο σὰν τοῦ κόρακα τὸ φτερό, ἀτάραχος παρακολουθεῖ τὸ βομβαρδισμό.

— Τὶ λὲς, κουμπάρε, θὰ μᾶς ἔρθουνε στὸ νησί... ρωτᾷ ἓνας παληολλαδίτης στρατιώτης.

Μαζεύτηκαν τὰ φρούδια τοῦ Κρητικοῦ κι' ἄγγιξε τὸ μαχαίρι του ποῦχε στὴ μέση.

— Τὶ νὰ σοῦ πῶ, βρε παλληκάρι, ἓνα μόνο πιστεύω καλά: πὼς ὅταν πρόκειται γιὰ τὴν τιμὴ καὶ τὴ λευτεριά τοῦ τόπου, κατέχω τὴ δουλειά μου.

Μέρες καὶ νύχτες ὀλόκληρες δὲ λείπανε τὰ σιδερένια γεράκια ἀπὸ τὸν οὐρανὸ τοῦ νησιοῦ. Καταρράχτες πύρινοι πάνω στὰ Χανιά, στὸ Μάλεμε στὴ Σούδα. Ἐκκλησιῆς καὶ νοσοκομεῖα, χωριουδάκια καὶ κάμποι, δρόμοι καὶ γιοφύρια, γυναικόπαιδα καὶ γέροι, δεχόντανε βροχὴ τὶς μπόμετες καὶ τοὺς πολυβολισμούς.

Βγῆκεν ὁ κόσμος στὶς πλαγιὲς λαφιασμένος ἀπὸ τῆς φωτιᾶς τὴν κόλαση μ' ἓνα μπόγο ροῦχα στὸ χέρι.

Ὅλα τὰ στήθια εἶχανε γιομίσει μῖσος καὶ καταφρόνια γιὰ ἓνα τέτοιο ἀλύπητο ἔχθρο.

Μικροὶ μεγάλοι μιὰ ψυχὴ, μιὰ ἀπόφαση καὶ ἡ Κρήτη δλόκληρη ἀπὸ φλόγες στὴν ἀλήθεια ζωομένη.

Λίγα χιλιόμετρα νοτιοδυτικὰ τῶν Χανιῶν, σκίζονται τὰ βουνὰ στὰ δυό, κι' ἀρχίζει τὸ Φαράγγι τοῦ Θεοῖσου.

Οἱ μπόμπες καὶ τ' ἀντιαεροπορικὰ πού πέφτανε σὰν τὴ βροχὴ ἀνατολικά καὶ δυτικὰ τῆς πόλης, ἀπὸ τὸ Μάλεμε ὡς τὴ Σούδα, ἀντιβοοῦν εἰς τὴν χαράδρα κάνοντας δέκα φορὲς μεγαλύτερο τὸ σατανικὸ της πανδαιμόνιο.

Ἀπὸ τίς γύρω πλαγιὲς παρακολουθεῖ τὸ μάτι ἓνα πανόραμα γιομάτο τραγικὸ μεγαλεῖο.

Μαῦρος κατάμαυρος καπνὸς ὑψώνεται ἀπὸ τὰ χτυπημένα δεξαμενόπλοια· ὁ οὐρανὸς ἔχει χάσει τὸ γαλάζιο ἀνοιξιάτικὸ του χροῶμα καὶ τὰ σπίτια τῆς πόλης τυλιγμένα μὲ τολῦπες σὰν κρέπια μαῦρα θλιβερά. Καὶ κάθε τόσο ἐκρήξεις πού τραντάζουνε τὴ γῆ καὶ ὑψώνουνε φλόγες πύρινες πυροτεχνήματα τοῦ θανάτου.

Τὸ ἀεροδρόμιο τοῦ Μάλεμε, δέχεται νύχτα καὶ μέρα σφυροκόπημα. Οἱ κατασκηνώσεις στὶς παιδικὲς ἐξοχὲς σαρόνονται μὲ μπόμπες.

Τὰ Χανιά σωριάζονται ἐρείπια καὶ ἡ Σούδα παρανάλωμα τῆς φωτιάς. Εἴκοσι μέρες κατακλυσμὸς ἀπὸ πύρινο ἀτσάλι, ἐτοιμάζει τὸ δρόμο στὴ ναζιστικὴ χολέρα.

Τὸ ἀλύπητο χτύπημα σὲ νοσοκομεῖα κι' ἐκκλησιῆς, σὲ ξένοιαστα χωριά καὶ ἡσυχὰ χωράφια εἶναι προμήνυμα τοῦ ἐρχομοῦ τῶν Ἀρίων στὴ γῆ πού δὲν ἐγνώρισε ποτὲ τί θὰ πεῖ συμβιβασμὸς μὲ τοὺς τυράννους.

Ὅμως ἡ κρητικὴ ψυχὴ, σφιχτὰ δεμένη μὲ τὴ δαφνοστεφανωμένη Ἑλλάδα πού ἦρθε στὸ νησί της, προσμένει ἀποφασιστικά.

Στὴ Μονὴ τῆς γωνιάς, στὸ γιοφῦρι τοῦ Ταυρωνίτη, στὸ Μάλεμε, στὸν Πλατανιά, στὸ Γαλατᾶ, στὴν Ἀγυῖα, στὸν Ἀλικιανό, στὰ Πεοβόλια, στὶς Μουρنيές, στὴ Χρυσοπηγὴ, στὴ Σούδα. Περιμένουν παντοῦ. Κάθε ὄνομα κι' ἓνας θροῦλλος· κάθε τόπος κι' ἓνας ἀπέραντος τάφος τοῦ ἐχθροῦ.

Στις εἴκοσι τοῦ Μάη, μέρα λαμπερὴ ἀνοιξιὰτικη - σε-
πάστηκεν ὁ πρωῖνός ἥλιος μὲ φτερωτοὺς διαβόλους ποὺ
προβάλλανε τὴν ἴδια στιγμή ἀπὸ κάθε σημεῖο τοῦ ὀρίζον-
τα. Ἐνα ἀφάνταστο βουητὸ γιόμισε τὴν ἀτμόσφαιρα κι'
ὅταν ἄρχισαν νὰ ρίχνουνε ἀπὸ κάτω τ' ἀντιαεροπορικά,
γίνηκε κάτι ποὺ δὲν μπορεῖ ἡ πένα νὰ τὸ γράφει.

Ἡ Μαλάξα, ἡ Σούδα, τὸ Μάλεμε, σκόρπια κανόνια
δῶ καὶ κεῖ ξερονούσανε φωτιές καὶ κἀναν νὰ κατορακυλοῦν
τ' ἀεροπλᾶνα, ὅπως πέφτουνε τὰ πουλιὰ σὰν τὰ πετύχει
στὸν ἀέρα τοῦ κυνηγοῦ τὸ βόλι.

Μὰ ὅλο ἔρχονταν περισσότερα· μικρὰ, μεγάλα, βομβαρ-
διστικά, καταδιωχτικά, ἀνιχνευτικά, ὀπλιταγωγὰ γιομᾶτα
ὄργανοκατέβατους στρατιῶτες.

Καὶ σὲ λίγο ἄρχισαν νὰ πέφτουνε βροχὴ τ' ἀλεξίπτωτα.

Ἡ Ἀγυιά, τὰ Περιβόλια, ἡ Χρυσοπηγή, τὸ Μάλεμε,
ὁ Γαλατᾶς, δέχτηκαν τοὺς πρώτους ξανθοὺς φονιάδες.

Ἀρματομῆνοι σὰν ἄστακοί, διαλεγμένοι ἕνας - ἕνας
μὲ ἐφόδια ποὺ κουβαλοῦσαν νύχτα - μέρα τὰ φτερωτὰ που-
λιὰ τοῦ Ράιχ, ἄρχισανε τὶς μάχες καὶ κἀνανε τὴ γνωρι-
μιά μὲ τοῦ κρητικοῦ μαχαιριοῦ τὴν κρουάδα.

Ἐνας κόσμος ποὺ δὲ βάνει ὄρια στὴ θυσία του ὅταν πρό-
κειται γιὰ τὴ λευτεριά του.

Εἴκοσι μέρες καὶ εἴκοσι νύχτες πάλαιψε τὸ μεγάλο
νησί.

Οἱ πολιτείες καὶ τὰ χωριά του, τὰ βουνὰ καὶ οἱ κάμποι
του, οἱ ἄντρες καὶ οἱ κοπέλλες, τὰ παιδιά καὶ οἱ γέροι,
ἔκαμαν τὸν κόσμο νὰ πιστέψει πὸς πάλι ἔζωντάνεψε τὸ
θουλλικὸ Ἀρκάδι.

Αἷμα καὶ πόνος, φωτιὰ καὶ σίδερο, κι' ὅλα τὰ σύνεργα
τοῦ θανάτου σταθῆκανε ἀνήμεπορα γιὰ νὰ δαμάσουνε τῆς
Κρήτης τὴν ψυχὴ ποὺ ὄρθωσε τ' ἀνάστημά της γιὰ νὰ
φράξει τὸ δρόμο σ' ἕνα κακὸ πεπρωμένο τοῦ κόσμου...

Κι' ὅταν μετὰ τὸ ὀλοκαῦτωμα ἐβρόθήθηκε δεμένη μὲ
τῆς σκλαβιάς τὰ σίδερα, εἶχε κάμει ἕνα τραγοῦδι τὴν πνοή
της. Ἐνα φωτεινὸ μετέωρο τὴν ἀλύγιστη ψυχὴ ποὺ δὲν

μπορούσε μὲ κανένα τρόπο νὰ τὸ πλήξει ἡ λύσσα τῶν ἐχθρῶν της.

Καὶ τὸ μεγαλεῖο μιᾶς ἀκοίμητης πίστεως σ' ἓνα ἀντάξιο γιὰ τὸν ἀνθρώπο ἠθικῶ πεπορωμένο ἔκανε τὸ βάρος τῆς θυσίας χαμόγελο, τὸν πόνο περηφάνεια καὶ τὸ κακοῦργο χέρι τοῦ ἐχθροῦ νὰ τρέμει σὰν χτυπούσε...

Ἀντάξια κόρη μιᾶς Ἑλλάδας—γλυκειᾶς τοῦ κόσμου φωτοδότρας—στάθηκε βράχος ἀσάλευτος, δίνοντας στὰ παιδιά της ἐντολή: παντοῦ καὶ πάντα προῖται στὸ καλὸ καὶ τίποτα μὴ σὰς φοβίζει...

* *

Βουνὰ τὰ κύματα στὴ μαύρη θάλασσα μιᾶς σκληρῆς ἐποχῆς.

Τσεκουριὲς ἀλύπτητες τὰ χτυπήματα τῶν ἐχθρῶν.

Μέσα στὸ χάος καὶ τὴ σύγχυση ποὺ φέρνει ἡ πολεμικὴ φουρτοῦνα, προβάλλει συχνὰ ἡ σιλουέτα τοῦ νησιοῦ, σὰν πολικὸ ἀστέρι σ' ἓναν ὀρίζοντα θολό, συννεφιασμένο.

Τὴν ἔνταση καὶ τὴν κούραση τῆς ψυχῆς ἡ γλυκειὰ νοσταλγία τὴ γιατρεύει. Ἡ ὁμορφιά του, ἡ ἐλεύθερη ψυχὴ του, τὸ θάρρος καὶ τὸ ἀντρίκιο βλέμμα, τὸ ἀπλὸ καὶ καθαρό του πνεῦμα, κάνουν μιὰ μαγικὴ εἰκόνα ἄξια νὰ κρατήσει ξυπνὰ τὰ μάτια πάνω της γιὰ λίγο καρφωμένα.

Ἄς τὴ χαροῦμε λίγο, ξεχνώντας τὰ αἵματα καὶ τοὺς πολέμους, τοὺς πόνους καὶ τὰ βάσανα τῆς ἀναταραχῆς.

Γαληνεμένοι ἄς μποῦμε νὰ γνωρίσουμε ἓνα κομμάτι τῆς Ἀθάνατης Ἑλληνικῆς μας Γῆς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Δ'

ΤΟ ΧΡΟΝΙΚΟ ΜΙΑΣ ΠΛΑΤΕΙΑΣ

Ἀχτιδοφόρο σοφὸ κεφάλι Ἀθηνᾶς, ὁ ἥλιος εἰς τὴ δύση, καὶ τὰ γύρω σύννεφα ἔχουνε πάρει φωτιά. Χιλιόχρωμες φανταχτερές ἀναλαμπές γιομίζουν τὴν ἀτμόσφαιρα, κι' ὁ οὐρανὸς πέρα-μακρονὰ στοῦ ὀρίζοντα τὸ βάθος, δίνει τὸ χέρι στὴν κυρὰ Θάλασσα ἀντρίκια μὲ εἰλικρίνεια, καὶ κάνει ὄροκο σὰ γενναῖος ἔραστής πὸς θὰ μείνει μαζί της σύντροφος πιστὸς στῆς Νύχτας τὸ σκοτάδι, ὅπως εἶτανε καὶ στῆς Ἡμέρας τὸ Φῶς.

Δεξιὰ κι' ἀριστερὰ τὰ δυὸ μπράτσα τοῦ κόλπου οἱ κάβοι, προχωροῦνε μὲ τόλμη βαθειὰ στὸ πέλαγος σὰ θεόρατες ἐξέδρες· σὰ χέρια κόρης μελαχροινῆς καὶ σμιχταφρυδᾶς ἀπλωμένα μὲ ἀγάπη καὶ λαχτάρα πὸν προσμένουν τ' ἀγκάλιασμα κάποιας γλυκειᾶς Μανούλας. Ὁ γιालὸς δὲν ἔχει ἔγνοιες κι' εἶναι γαληνεμένος· λὲς τὸ νερό του κι' ἔχει πήξει· θαλασσὶ τραπεζομάντηλο ἀπλωμένο, μὲ κρόσια γραφικὲς καὶ μυριόπτυχες τὶς ἀκροθαλασσιές. Οἱ βαροκοῦλες ἀραγμένες πέρα-δῶθε στὸ μικρὸ λιμάνι, σωστὰ καρυδότσουφλα πεταγμένα σὲ μιὰ σκάφη μὲ νερό, ἀκίνητες, χάσκουνε χαζὰ πρὸς τὸ μεγαλεῖο τοῦ οὐράνιου θόλου πὸν σὰν πελώριο ἀρμονικὸ ἡμισφαίριο σκεπάζει ὅλη τὴ φύση καὶ σταματᾷ τὶς ὄνειροπόλες ματιές στὰ σύνορα τοῦ ὀρίζοντα τριγύρω.

Μὲ τὸ σούρουπο ἀρχίζει νὰ γιομίζει κόσμος ἢ παραλία. Τὸ Σαντριβάνι εἶναι μιὰ πλατεῖα κάτω στὸ λιμάνι τῆς πόλης τῶν Χανιῶν. Καφνεῖα κι' ἄλλα κέντρα κοσμοσύχναστα τὸ περιζώνουν. Παρακάτω, ἀπὸ τὴ μιὰ καὶ τὴν ἄλλη μεριά, ὁ δρόμος τῆς προκυμαίας πλακόστρωτος ἀπὸ μεγάλα βαθειὰ σκούρα-γκρὶ τετράγωνα λάβυς. Μπῦρες,

ουζοπωλεία, κρασοπουλιά, καφενέδες, μωσαϊκό πολύχρωμο τὰ κέντρα πού διασκεδάζουν οί κάτοικοι και οί περαστικοί οί ξένοι.

Καρέκλες άπλωμένες και τραπέζια γιομίζουν την πλατεία· ό γύρω τόπος παστροικός, κατάβρεγμένος άπό νωρίς τ' άπόγιομα, περιμένει νά ρθει τó σούρουπο μέ τους άνθρώπους.

Σιγοπερπατώντας καταφάνουν σιγά-σιγά οί μικρομπουρζουάδες κουνιστοί, γεμάτοι στενοκεφαλιά και ψωροπερηφάνεια· οί δικηγόροι και οί γιατροί, σοβαροί, σιδερωμένοι, βαδίζουν άργά κουβεντολογώντας τὰ μαθητούδια κι' οί μαυροφορεμένες μαθήτριες μέ τ' άσπρα γιακαδάκια, όλο φωνές και εύθυμία γιομίζουνε μέ τή ζωντάνια τους και τίς βόλτες πάνω-κάτω τó δρόμο πού κοίτεται πλάί στην άκροθαλασσιά.

Καϋμένη μου και δέν έλυσα τó τρίτο πρόβλημα...

Μιά ψηλή άδύνατη μέ γιалаκία, άγορευεί και πονοκεφαλιάζει τίς άλλες...

—Αύριο θά παραδώσει τó Πυθαγόριο πρόβλημα στη γεωμετρία· τόμαθα τó θεώρημα· μιλεί και κινεί τó δεξι χέρι μέ τó δείκτη τεντωμένο, όπως ό μουσικός τή μπαγκέτα.

... Τó τετράγωνο τής ύποτείνουσής ίσοϋται...

Μιά φωνακλού διαζόπει.

—...Τó τεσσαροκάντινο...άκούς εκεί τεσσαροκάντινο! πώ-πό! τó παραξήλωσανε μερικοί-μερικοί!.. τήν πολυστραπατσάρανε τήν όμορφη μας γλώσσα· νά σάς πώ!

Μιά συντροφιά άγόρια πλησιάζει.

—Άκούστε κορίτσια όλα κι' όλα· παρακάτω νά μη διαβάσετε και μās άνοίγετε χορό... τί καλή ώρα βιάζεστε;

—Νά μās κάνετε τή χάρη παρακαλώ...

—Μπράβο, μπράβο· είστε καλές μαθήτριες...

Στή μεγάλη κεντρική μύτρα μαζεύεται ή κοσμικότητα τής έπαρχίας. Έμποροι, γαλονάδες, υπάλληλοι. Φαγοπότι, κουτσομπολιό, έρωτοτροπίες και μικροσκανδαλάκια γιομίζουν μια ξόπετση και κούφια ζωή ένός κόσμου παραδλό-

χρωμον, δίχως νόημα βαθύ και σοβαρό. Κριτήριο σχεδόν μοναδικό για την αξιολόγηση καθενός που ανακατώνεται με δαυτον το σαγλό εκείνο «πόσα παίρνεις τό μήνα» που τόσο δὲν χωνεύει ἢ συγνεφοπετοῦσα νεότη.

Στό δεξι μέρος μυρμηδίζουν οἱ σολατσαδόροι θηλυκοὶ ναι σερνικοὶ που κουβαλιῶνται ἀπό τις γύρω γειτονιές.

Περνοδιαβαίνουν μπροστά ἀπό τὰ κέντρα με τούς θαμῶνες και ρίχνουν ζηλότυπες ματιές...

Ἡ θάλασσα κουβαλᾷ δροσιά ἀπό τό πέλαγος και σαν ἔρθει ἡ νύχτα ἀνάβουν τὰ φῶτα και παίρνει τό μέρος μιὰ φαντασμαγορική και πανηγυρίαση ὄψη. Πρός τ' ἄριστερά, βαδίζει ὁ κόσμος π' ἀγαπᾷ νά στοχάζεται. Ἀνθρωποὶ σοβαροὶ, με ζήση φιλοσοφημένη κατευθύνονται πρὸς τό ξεκομμένο «Ἄκταϊον» στήν ἄλλη ἄκρη τοῦ λιμανιοῦ και κεῖ τὰ λένε ἔχοντας σιμά-ἀντίκρου τό Φανάρι που σά πυρογίσκος ὀρθώνεται στήν ἄκρη τοῦ λιμενοβραχίονα.

Ἀκόμη παραπέρα, τραβοῦνε λίγο ὄψιμοι ρομαντικοί.

Ἀπό κεῖ βλέπουνε τῆ δύση σάν εἶναι νωρίς και παρακολουθοῦνε τῆ νύχτα που ἀπαλά ρίχνει τὰ πέπλα της ὅσο ἡ ὦρα προχωρεῖ.

Τὰ κυματάκια ἔρχονται τρεχᾶτα, βιαστικοὶ ἀγγελιοφόροι και σιγοψιθυρίζουν μυστικά στὰ βράχια τῆς ἀκρογιαλιάς.

Ἡ ἀλμύρα τοῦ γιαιλοῦ γιομίζει τῆν ἀναπνοή και σάν τό σκοτάδι μαυρίσει γύρω τόν τόπο, προβάλλουνε κάτω ζευγάρια ἐρωτιάρικα ἀγκαλιασμένα που δείχνουν σά σκιές σέ σκοῦρο φόντο.

* *

Ἡ καπετάν Λάμπης ἔχει ἀπό νωρίς θροναστέϊ στήν πλατεῖα. Ροδομάγουλος, σωστός λεβεντόγερος, με καθάρια μπλὲ Κρητικιά φορεσιά κι' ἓνα κομπολόϊ στό χέρι ποῦχε χάντρες μεγάλες κιτρινόχρυσες κεχρμιπαρένιες και μιὰ φούντα τόση-δά. Ταχτικός με τῆν παρέα του κάθε βράδυ, στό ἴδιο μέρος· σάν ἔχει κέφι λέει τό συνειθισμένο του χωρατό.

—Μήνην ἀκούτε μοῦρεε παιδιά, μὰ τὸ Σαντριβάνι εἶναι ὁ ἀφαλὸς τοῦ κόσμου! καὶ νάσα πὸς βγαίνει: κόοοσμος καὶ ντουνιας εἶναι ἡ Εὐρώπη! Εὐρώπη εἶναι Ἑλλάδα! Ἑλλάδα εἶναι Κρήτη, Κρήτη τὰ Χανιά, κ' ἀφαλὸς τῶν Χανιῶν τὸ Σαντριβάνι! Στραβόοος θὲ νάσαι τὸ λοιπόν, ὁποῖος δὲ βγάνει συμπέρασμα πὸς ἔπαι πὸν καθόμαστε εἶναι ὁ ἀφαλὸς τοῦ κόσμου!

Ἔστερα γελᾷ φαρδειᾷ-πλατεῖᾳ ὁ Καπετάν Λάμπης μὲ τὴν μπλὲ κρητικιά φορεσιά καὶ τὸ κομπολόι ποῦχει χάντρες κεχομπαρένιες κιτρινόχρυσες καὶ μιὰ φούντα μεγάλη τόση—δά.

Λίγο σὰ γεῖρει ὁ ἥλιος καὶ τὰ ψηλὰ τὰ σπίτια ἀπλώσουνε τίς σκιές των στοὺς δρόμους καὶ τίς αὐλές, νωρίς μεσημέρι σχεδὸν ἀκόμη, ἡ πλατεῖα καὶ τὸ λιμάνι ζοῦνε μὲ ἄλλο ρυθμό. Ἐτότες, δὲ βλέπεις παρὰ λιγοστοὺς νὰ τοιγυροῦν τὸ μέρος, κ' ὅλοι μὲ βιασύνη καὶ ντυμένοι ἀκαλαίστητα σὰν ἀνθρώποι π' ἀγωνίζονται γιὰ τὸ ψομί στήν καθημερινή βιοπάλη.

Βαρκάρηδες μὲ χοντρά μπράτσα καὶ θαλασσοδαρμένα μοῦτρα, ἐργάτες τοῦ λιμανιοῦ μὲ λερωμένα ροῦχα καὶ γεροδεμένα κορμιά. Δὲν ἀπολείπουν καὶ κάμποσοι τεμπελχανάδες, ἀλητεῖα σωστὴ πὸν φτύνουν βάνανσα ἐδῶ καὶ κεῖ ἢ ξεστομίζουν ὧρες-ὧρες προστυχοκουβέντες...

—Ἀδερφέ μου Μιστόκλη, ψές τὸ βράδι τᾶφτασα δέκα χήνες στὸ μαρποῦτι... Τὶ νὰ σοῦ τὴν κάνω ὅμως τὴ βρωμοτύχη, πὸν στὸ τέλος πῆγαν ὅλα χαμένα καὶ μαζί, τὸ βραχιολάκι τῆς Σουζάνας καὶ δὲν ἔχω τὴν μάτια νὰ τὴν ἀντικρύσω... Τὸ σπλάχο μου... Νά!—παρασταίνει πὸς σταυροκοπιέται—νὰ πεθάνεις σὰ λέω ψέμματα., καὶ τελειώνει κάνοντας πνεῦμα ὁ μάγκας.

Τόσο νωρίς δὲν ἔχουνε θαμῶνες τὰ γύρω καφενεῖα καὶ τὰ κρασοπουλιά. Ἐνα γεροντάκι μόνον μὲ μαῦρα φράγκικα ροῦχα, ξουρισμένο γουλι καὶ ματάκια πονηρά, ρουφᾷ ἡδονικὰ τὸ φλυτζανάκι, καθισμένο ἔξω στήν πόρτα τοῦ μεγάλου κεντρικοῦ καφενεῖου. Σὲ λίγο, θὰ περάσει καὶ ὁ Θεόφιλος ὁ πολιτικὸς μηχανικὸς. Πάντα φρέσκος, ἀτσαλά-

κωτος, πὸν φορεῖ σκληρὸ κι' ἔχει μανικέτια κατάσπρα μὲ χουσοκαπνισμένα κουμπιά.

—Καλῶς τὸ Θεόφιλο' ἔλα κάτσε...

—Δὲν τ' ἀφήνομε γιὰ πὸ ὕστερα πὸν θάναι κι' ὁ Γιαννάκης, νὰ γίνει σωστή ἢ συνεδρίαση... ἔ; τί λές...

—Βρὲ μεῖνε τώρα λίγο καὶ ξαναγυρίζεις ἀργότερα' διάολε! θέλεις νὰ χάσεις τὴ «σκηνή».

—Ἄς εἶναι... ἓνα βαρὺ βραστὸ μὲ λίγη, Κώστα.

—Ἔνα βαρ... βράσ... μὲ λίγγ... γιὰ τὸν κύριο μὲ τὸ σκληρό' ἀντηχοῦνε τὰ ἀνακορακίστικα τοῦ γκαρσονιῶ μῆσα στὸ ἄδειο μεγάλο καφφενεῖο.

Ἐκεῖ στὴν ἴδια θέση, τὸ γεροντάκι μὲ τὰ φράγκικα τὰ ρούχα, κάθεται πάντα, πολλὲς φορὲς καὶ τὸ προῖ, ὥρες ὀλόκληρες καὶ μόνον τὸ χειμῶνα τραβιέται παρὰ-μέσα πίσω ἀπὸ τὰ θαμπὰ τζάμα, παρακολουθῶντας τὴν κίνηση ἔξω σὰ νὰ παραμονεύει κανένα.

Αὐτὸς εἶναι ὁ γέρο-Κατελοῦζος, ὁ πάντα εὐθυμος καὶ γιομάτος μὲ τὴ σπιρτάδα ἐκείνης τῆς Θεῖας φλόγας πὸν οἱ ἄνθρωποι τὴ λένε Πνεῦμα.

Ἔνα χειμωνιάτικο πρωῖνό, φουσῶσε λίγο βοριαδάκι καὶ τὰ νερὰ στὸ λιμάνι ταραγμένα καὶ θολὰ δερονόντουσαν μὲ τὶς ἐξέδρες καὶ τὸν παραλιακὸ δρόμο, χτυπῶντας μὲ μανία τ' ἀφρισμένα κύματά τους στὴ στεριά...

Μὲ τέτοιες φουσκοθαλασιὲς δὲν ἀποτολμοῦσε κανεὶς νὰ περάσει τὴν προκυμαία, γιὰτὶ εἶχε κουράγιο ἢ νευριμένη θάλασσα νὰ τυλίξει κανένα δίκηκι κι' ἄδικα, νὰ τὸν πνίξει κι' ὕστερα κουφάρι νὰ τὸν ξεράσει σὲ καμμιὰ ἀκτὴ ἢ ἀφοῦ ἡσυχάσει νὰ τὸν νανουρίζει ψόφιο σὰν περιέργου πλεύμενο στὴν ἐπιφάνειά της.

Ἔτυχε νὰ διαβαίνει ἓνα τέτοιο πρωῖνό, ὁ Γιαννάκης ὁ δικηγόρος πὸν τελευταῖα διορίστηκε νομικὸς σύμβουλος στὴν Τράπεζα, κι' εἶδε τὸ γέρο-Κατελοῦζο μὲ κρῦο καὶ τραμουντάνα, νὰ στέκεται ἔξω ἀπὸ τὸ καφφενεῖο ῥίχνοντας ματιὲς ἀλλόκοτες στὴ μανιασμένη θάλασσα.

—Τί κάνεις καὶ δὲ φυλάγεις Χριστιανέ μου; θὰ ψοφήσεις ἀπὸ τὸ κρῦο... Κι' ὕστερα, μὲ μειδίαμα ἀποτέλειωσε

ὁ Γιαννάκης ἐπιγραμματικά, μὲ μιὰ φράση πετυχημένη πὺν κόλλησε...

— Δείχνεις παληὸς θαλασσόλυκος Κύριε Κατελοῦζο, καὶ τώρα-δὰ εἶσαι σωστὸς γέρος τοῦ... βοριά!

* *
*

Ὁ γέρος τοῦ βοριά καὶ ὁ πολιτικὸς μηχανικὸς κύριος Θεόφιλος, μιλοῦν γιὰ τὴν ταχτικὴ βραδυνὴ συνεδρίαση πὺν γίνεται ἀργότερα στὸ ἴδιο μέρος σὰν ἔρθει καὶ ὁ δικηγόρος πὺν τότε ὑπάρχει ἀπαρτία· δὲ μιλοῦμε γιὰ ὀλομέλεια, ἐπειδὴ εἶναι κι' ἄλλοι δυὸ-τρεις γιατροὶ καὶ δικηγόροι πὺν κλείνουνε τὸν κύκλο, τὸν πιὸ ἀξιόλογο καὶ πιὸ ζουμερὸ σὲ νόημα καὶ πνεῦμα ἀπ' ὅλες τὶς συντροφίες πὺν γιομίζουνε ἀργὰ τὸ βράδυ τὰ κέντρα τοῦ Σαντριβανιοῦ καὶ τῆς παρᾶλιας.

— Νάτην, νάτην, μὲ τὴν ὥρα της.

Ὁ γέρο-Κατελοῦζος πιάνει τὸ χέρι τοῦ Θεόφιλου.

Ἐπέναντι στὴ θέση πὺν κάθονται ἓνα καπνοπολεῖο καὶ πρατήριο φωμοῦ. Παραδίπλα, ἄλλα μικρομάγαζα· κουρεῖα,πραχτορεῖα ἐφημερίδων, ψιλικατζίδικα. Μ' αὐτὰ βολεύεται καὶ ἡ ἐβραϊκὴ ἓνας μαχαλᾶς βρώμικος μὲ στενοσόκακα καὶ ψηλὰ ξύλινα σπίτια. Ἐνα στενό της, καταλήγει στὴ δυτικὴ πλευρὰ τοῦ Σαντριβανιοῦ σὰ σκοτεινὴ στοᾶ, πὺν μπαινοβγαίνουν κάτι μοῦτρα χλωμά, στενόμακρα, οἱ ὀβραῖοι.

Ἀπὸ κείνο τὸ στενό, πετιέται συχνὰ κι' ἡ Ἀντιγόνη ἢ συμυρνιά. Στρουμπουλὸ προκλητικὸ θηλυκὸ, ξεμπράτσωτη, μὲ κοντὸ φουστανάκι, ντεκολιτὲ πλούσιο καὶ γλωσσίτσα-ψαλλίδι ἀκονισμένο σὲ γύφτικο τροχὸ· εἶναι ἓνας τύπος.

Τὴν πειράζουν οἱ μικρομάγαζάτορες, οἱ ὑπάλληλοι τῶν γύρω κέντρων· δίνει σ' ὅλους πλερωμένες ἀπαντήσεις. Μὰ τὸ καλύτερό της νόυμερο εἶναι σὰν τῆς θίξει τὴν καταγωγή της καμμιὰ ντόπια, πὺν τὴ σεμνοτυφία της σκανταλίζει ἢ γύμνια κι' οἱ ἐλεύθεροι τρόποι τῆς συμυρνιάς τῆς Ἀντιγόνης.

Κοκκινίζει τότες σάν παπαροῦνα, φέρνει τὰ χέρια στὴ μέση καὶ στερεότυπα ἀποκρίνεται ἢ «σκηνή» πού τόσο τὴ χαιρέται ὁ γέρο-Κατελοῦζος μὲ τὰ φράγματα τὰ ρούχα καὶ τὰ πονηρὰ ματάκια.

— Καλὲ τί ἔχετε νὰ πεῖτε γιὰ τὶς Συμριγιὲς γυναῖκες; τὶς ζουλεύεται κακόμοιρες...

Μανιφέστο πρὸς ὅλο τὸν ντόπιο γυναικόκοσμο.

— Γιατὶ εἶναι ναζοῦδες καὶ κοπλιμεντόζες... κι' ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριά, πρέπει νὰ τὸ βουλώσετε· γιατί ἀπὸ τὸν καιρὸ πού ἤρθανε οἱ συμριγιὲς στὴν Κρήτη, χορτάσανε οἱ ἄντρες σας—αὐτὰ τ' ἀγριο-κάτσικα—νὰ βλέπουνε γάμπες!

Χὰ-χὰ-χὰ... μένει ξερός ὁ γέρο-Κατελοῦζος ἀπ' τὰ γέ-
λοια.

— Ἐ; Θεόφιλε, δὲν μπορεῖς νὰ πεῖς...

Κι' ὁ σοβαρὸς κύριος μηχανικὸς χαμογελᾷ μὲ τὰ λόγια τῆς συμριγιᾶς τῆς Ἀντιγόνης.

* * *

Ὁ Κατελοῦζος ζεῖ στὰ γεράματά του μὲ λεφτὰ πού στέλνει τὸ ξενητεμένο του παιδί. Ἐνα ἀνήσυχο πλάσμα, ζωντανὸ καὶ μονάκριβο.

Τὸ πλάνεψε τῆς ξενητιᾶς ἢ δίψα, κι' ἀποτόλμησε νὰ διαβεῖ θάσασσες, νὰ διασχίσει στεριές, νὰ μπλεχτεῖ μ' ἀνθρώπους ξένους.

Καταστάλαξε στὴν ἄκρη τοῦ κόσμου· στὸ Γιολάνεσμπουργ. Φαίνεται πὼς πιάστηκε καλὰ κει-κάτω, γιατί ὁ πατέρας του, λάβαινε ταχτικά μπόλικο συνάλλαγμα καὶ ζοῦσε ἄνετα ὅταν ὁ ἥλιος τῆς ζωῆς του ἔγειρε πρὸς τὴ δύση.

Πολλὲς φορές, καθισμένος στὸ Σαντριβάνι ὁ γέρος τοῦ βοριά, ἐρχότανε ὁ ταχυδρόμος, γιατί ἤξερε τὸ στέκι του. Τοῦδινε κάτι φάκελλα στενόμακτρα μεγάλα μὲ πολύχρωμα ξένα γραμματόσημα, μουτζουρωμένα ἀπὸ πολλὲς σφραγίδες.

Ἐπαιρνε ἐτότες ὁ γέρος τὸ χαρτί πού μύριζε τὸν ἀέρα τοῦ λατρεμένου του παιδιοῦ μὲ τρεμάμενα ἀπὸ συγκίνηση χέρια, τ' ἀκουμποῦσε στὴν καρδιά, τὸ φιλοῦσε, κι' ἂν ἐπρό-

σεχε κανεις ἐκείνη τὴ στιγμή τὰ ἔξυπνα καὶ πονηρά του μάτια σίγουρα τὰβρισκε βουρκομένα.

— Ἄχ! Δημοσθένη μου, καλὸ νὰ σ' εὔρει ὄπου κι' ἂν βρίσκεσαι... μουριουρίζανε τὰ χεῖλια.

— Καθόλου παράξενο νὰ τὸν δεῖς μιὰ μέρα δίχως νὰ τὸν περιμένεις...

Ἔλεγε κανένας πὺ βρισκότανε ἐκείνη τὴ στιγμή κοντά, καὶ πὺ γνώριζε τὸν ἀπόκρυφο πόνο τοῦ καυμένου πατέρα.

— Ἀπὸ τὸ στόμα σου καὶ στοῦ Θεοῦ τ' αὐτί!

Μὰ τότες τὰ μάτια δὲν κρατιόντουσαν πλημμύριζαν καὶ βρέχανε τὰ μάγουλα ὡς τὸ στόμα τὸ γεροντικὸ ἔφτανε μιὰ παράξενη ἀλμύρα...

Ἡ μέρα πὺ ρχότανε γράμμα ἦταν γιορτάσιμη γιὰ τὸ γέρο τοῦ βοριά.

Στὴ μνήμη ξαναζοῦσαν θύμησες παλῆς, σχετικῆς μὲ τὸ παιδί του· σὰν ἦταν μωρό, ὑστερώτερα ροδομάγουλο γερό σὰ πετραμύγδαλο ἀγοράκι· μαθητῆς ἀργότερα ζωηρός κι' ἔξυπνος πὺ πάντα λέγαν καλὰ λόγια οἱ δασκάλοι κι' οἱ καθηγητάδες.

Ἐπεισόδια, διάφορες ἱστοριοῦλες, μικροατυχήματα καὶ λαχτάρεις γέμιζαν καὶ φούντωναν τὰ γέροντά του στῆθια. Συχνὰ διηγόταν ἓνα περιστατικὸ: «Σὰν ἐδούλευα στὰ νεῖ-
ἄτα μου κι' εἶχα τὸ γραφεῖο—ἦταν ἐμπορευόμενος καὶ παραγγελιοδόχος—εἶχα ἰδιοκίτη ἓνα παραλῆ μὲ πολλὰ ἀκίνητα καὶ μετροητά.

Μιὰ μέρα, δὲ θυμοῦμαι πῶς καὶ γιατί, τὰ τζουγκρίσαμε λιγάκι καὶ μοῦ παινεύτηκε χαϊρέκακα γιὰ τὰ ἑκατομμύριά του. Ἦταν μεσημέρι καὶ σχολνοῦσε ἀπὸ τὸ δημοτικὸ ὁ Δημοσθένης μου. Πέρασε ἀπὸ τὴ δουλειὰ ὅπως κάθε μέρα, καὶ καθαρὸς-καθαρός, γελαστός, ἤρθε μοῦ φίλησε τὴ ράχη τοῦ χειροῦ. Τότες, πῆρα τὸ παιδί στὴν ἀγκαλιά μου, τὸ-
σφιξα μὲ θέρη κι' ἔδωσα τὴν ἀπάντηση στὸν ἀνόητο παραλῆ.

— Αὐτὸ!—ἔδειξα μὲ τὴ ματιὰ τὸ καμάρι μου—εἶναι τὰ δικά μου ἑκατομμύρια... πὺ δὲν πιάνουνε μπροστά των τὰ δικά σου χαρτοσιά...

Π

Στὸ λόγεσμά τοῦ καλοκαιριοῦ, μὲ οὐρανὸ πεντακά-
θαρο καὶ δροσιὰ πού μ' εὐχαρίστηση δέχονται τὰ στήθια,
ἢ θάλασσα εἶναι ἤσυχη, σεμνή, συγκρατημένη. Τὰ ψαρο-
κάϊκα καὶ οἱ τράτες μὲ τὰ δάχτυλα τους καὶ τ' ἄλλα σύνεργα
τοῦ ψαροκνηγιοῦ σκορπισμένα πάνω στὸ κατὰστροφία,
ἀραγμένες ἢ μιὰ δίπλα στὴν ἄλλη, χαίρονται τὴ γαλήνη
κι' ἀπὸ μακρυνά, πέρα ἀπὸ τὴ μύτη τοῦ ἀριστεροῦ κάβου,
ἕνας φάρος γνωστὸς ἀπὸ τὰ νυχτοταξιδέματά των, ἀναβο-
σβύνει ρυθμικὰ ἴδιο μάτι σερνικοῦ πού κλείνει κάθε τόσο
λὲς κι' ἐρωτιάρικα τίς καλεῖ νὰ πάνε κατὰ-κεῖ κοντὰ του.

Δυὸ μοῦτσοι κáθονται χάμω-κατάχαμα στὴ στεριά,
σιμὰ στ' ἀραγμένα πλεούμενα. Τὰ πόδια τους κρέμονται
στὸ νερό· καθαρίζουνε μαύρους σὰν πίσσα ἀγκαθωτοὺς ἀχι-
νοὺς, κι' ἕνας νέος πού περνᾶ κοντὰ των, παίρνει δυὸ λό-
για ἀπὸ τὸ κουβεντολόγημά των.

— Βρὲ ψυχὴ μου καὶ τί εἶναι ζωὴ! καὶ προχωρῶντας
σιγὰ-σιγὰ τὸ δρόμο τὸν παραλιακὸ, περνᾶ τὸ «Ἄκταϊον»
τραβᾷ ἀκόμη παραπέρα ὥσπου ξανοίγεται μπροστὰ του
ὄλος ὁ κόλπος μὲ τίς γραφικὲς του ἀμμουδιές. Ἄναπνέει,
τριγυρνᾷ τὴ ματιὰ σὰν προβολέα δῶθε-κεῖθε καὶ στὰ χεῖ-
λια φτάνουν ἀυθόρμητα δυὸ γλυκὰ τοῦ Σολωμοῦ στιχάκια:

Δὲν ἀκούγεται οὔτε κῆμα εἰς τὴν ἔρημ ἀκρογιαλιά
λὲς κι' ἢ θάλασσα κοιμᾶται μὲς τῆς γῆς τὴν ἀγκαλιά.

Ἔστερα, ξανάρχονται στὸ νοῦ, τὰ λόγια πού πήρανε
τ' αὐτιὰ ἀπὸ τοὺς δυὸ μικροὺς θαλασσινοὺς.

— Βρὲ ψυχὴ μου καὶ τί εἶναι Ζωή! στριφογυρίζουν στὸ
λογικὸ οἱ λίγες τοῦτες λέξεις καὶ τὸ ἀκαταστάλαχτο ἀκόμη
μυαλὸ τοῦ νέου βρῖσκεται σὲ κάποια ἀμηχανία.

Παίξει στὰ δάχτυλα μιὰ διπλωμένη ἐφημερίδα, πατεῖ
τὸ ἀριστερό του πόδι σ' ἕνα μεγάλο στρογγυλὸ λιθάρι,
ποῦχει κατακυλῆσει κοντὰ στὸ περιγιάλι, κι' ἀναρωτιέται
κάποια ἀπόκριση νὰ βρεῖ καὶ νὰ καταλαγιάσει τῶν νεανι-
κῶν του στηθῶν τὸ ξεφούντωμα.

—²Αγώνας! τοῦ φωνάζει ἡ μπλάβη θάλασσα πού ξεκινῶντας ἀπὸ τὰ πόδια του ἀπλώνεται μεγαλόπρεπη μπροστά του.

—Μὴν ἀκοῦς μεγάλα λόγια! ἔρωτας, ἔρωτας τοῦ ψιθυρίζουνε δυὸ κυματάκια δειλά, πού τ'ὄνα πίσω στ' ἄλλο ἔρχονται τρεχάτα νὰ σβύσουνε ἀθόρυβα στὴν ἀκρογιαλιά.

—Πορεία πρὸς τὸ Φῶς! τοῦ σφυρίζει ὁ ἥλιος ἔτοιμος νὰ χαθεῖ μέσα στὸ πέλαγος, σὰν περηφάνος καπετάνιος πολεμικοῦ βαποριοῦ πού βουλιάζει ὀρθὸς πάνω στὴ γέφυρα τοῦ σκάφους του, ἀλύγιστος χαιρετῶντας μὲ τὰ μάτια προσηλωμένα στοῦ Ἔθνους του τὴ Σημαία.

—²Αγάπη! καλωσύνη ψιθυρίζει τὸ ἀγεράκι πού ροβολᾷ ἀπὸ τὰ πίσω βουνὰ καὶ τοῦ χαϊδεύει τὸ γυμνὸ κεφάλι.

—Πίστη στὸν Ἄνθρωπο καὶ τὴ Ζωή! βροντοφωνοῦν οἱ κορφές τῶν βουνῶν ἀπὸ πέρα, χωρὶς κανέναν νὰ βρεθεῖ ν' ἀντιμιλήσει.

Ἔστερα, σὲ μιὰ στιγμὴ σιγαλιᾶς ποῦ ἦρθε νὰ σβύσει τῶν βουνῶν τὸ βροντοφώνημα, πῆρε τοῦ νέου τὴν ψυχὴ ἡ ξελογιάστρα φαντασία πάνω στὸ μεγαλόφτερό της ἀεροπλάνο.

Εἶναι ἄσπρο μὲ μεγάλες φτεροῦγες κι' ἓνα κινητῆρα μὲ ἀπαλὸ ρυθμικὸ θόρυβο. Πετᾷ σὰ δαιμονισμένο, ἴδιο καταδιωχτικό.

Ὁ σκελετός στενόμακρος σὰν πετρόψαρο, γυαλιστερός σὰν ἀλουμίνι. Τὸ τιμόνι του πλατὺ γεροδεμένο, εὐκολοκίνητο. Ρόδες μόνο δὲν ἔχει ἀφοῦ τῆς φαντασίας τὸ ἀεροπλάνο δὲν προσγειώνεται ποτέ.

Κάπου-κάπου χαμηλοπετᾷ σὰ θαλασσοπούλι πού παίζει μὲ τ' ἀφρισμένα κύματα σὰ χελιδόνι π' ἀφήνεται ἀπὸ τὰ ψηλὰ γὰ νὰ κόψει μερικὲς βόλτες λίγα μέτρα πάνω ἀπὸ τὸ χῶμα. Αὐτὲς τίς φορές οἱ ψυχές πού ἄσβυστα ἀνησυχοῦν καὶ νοιώθουν διψασμένες ἀπὸ κάποιον στροβίλισμα στοὺς γλυκοὺς αἰθέρες τοῦ ὀνείρου, πετοῦν μὲ τὰ ἀδύνατα χνουδάτα φτερά των καὶ πιάνονται πάνω του ἀφήνοντας τὸ κορμὶ σὰ κουφάρι μὲ τὸ μάτι προσηλωμένο μηχανικὰ σὲ μιὰ κατεύθυνση, σ' ἓνα ἀσήμαντο σημεῖο...

Ἔτοι καὶ τοῦ νέου ἢ λεπτῆ κι' ἀνήσυχη ψυχοῦλα κείνη τὴν ὥρα τὴν τόσο ὑποβλητικῆ τοῦ δειλινοῦ παράτησε τὶς σκέψεις τὶς κουραστικὰς καὶ φτερουγίζοντας μὲ τόλμη πιάστηκε ἀπὸ τὸ μαγικὸ τῆς ὄνειροταξιδευτρῶς φαντασίας σκάφος.

Πετάξε ψηλὰ καὶ μακρὰ· χάρηκε τῶν ἀπλωμένων κάτω ἀπὸ τὰ μάτι τῆς τόπων τῆ θεά. Ἐκαμε λούπιγκ, καταδύσεις, ἀπότομες ἀνόδους, ἀκροβασίαι· ἔζησε τὸν ἴλιγγο κι' ἔνοιωσε τοῦ κίνδυνου τὸ πλάνο χάδι.

Πολλὲς φορὲς ἔκλεινε φοβισμένα τὰ παιγνιδιάρικα τῆς ματάκια, λὲς κι' ὁ κίνδυνος λιγότευε μ' αὐτὸν τὸν τρόπο. Μὰ τὸ γυρισμό, πετώντας χαμηλότερα καὶ μὲ κοιμένη τὴ φόρα, ἀπόλαυσε ἓνα πανόραμα γλυκὸ καὶ πλάνο.

Πάνω στὴ βαθυγάλανη ἀκουαρέλα τῆς θάλασσας ζωγραφισμένο μὲ τοῦ δημιουργοῦ τὰ χέρια τὸ διάγραμμα τῆς γῆς τῆς Κρητικῆς. Ἀντίκρου, τὰ ὄρη τὰ Λευκά· γαρίζα, βαρσιὰ, ἀμίλητα. Δυὸ-τρεῖς κορφὲς κρατοῦν ἀκόμη πάνω τους λίγο χιόνι δείχνοντας σὰν ἀράπικα κεφάλια ποῦ φοροῦν ἄσπρα πλεχτὰ φεσάκια.

Ἀριστερά, μακρὰ στὸ βάθος, προβάλλει τοῦ ψηλορεῖτη τὸ βουνὸ σὰ κάστρο βενετσιάνικο πύργος ποῦ μέσα κατοικεῖ ἄγρυπνος πάντοτε φρουρὸς τῆς λευτεριάς ὁ πόθος...

Πράσινες κοιλάδες, μολυβόχρωμοι κατάφυτοι κάμποι καὶ στὴν ἀνατολικὴ γωνιά τοῦ ἀνοιχτοῦ μεγάλου κόλπου τῶν Χανιῶν, ἀπλωμένα τὰ σπίτια τῆς πόλης.

Στεριὰ καὶ θάλασσα, κάμποι καὶ βουνά, δεντρὰ καὶ σπίτια, βράχια κι' ἀμμουδιές, τυλιγμένα στὰ καθάρια κρέπια μιὰς διάφανης καὶ ξάστερης ἀτμόσφαιρας δίνουν ἀπόλαυση στὰ μάτια ποῦ ὅσο πλησιάζουνε ἔτσι σὰν ἔρχονται ἀπὸ τὸ μέρος τοῦ βοριᾶ ἀρχίζουν νὰ διακρίνουνε ὅλο καὶ πότερες λεπτομέρειες τῆς λεβεντογενήτρῶς γῆς.

Στὴ δυτικὴ μασάλη τοῦ κόλπου ἀσπρίζει ἡ ἱστορικὴ Μονὴ τῆς Γωνιάς, ἀνάμεσα σὲ βαθυπράσινα δεντρὰ, στὴ ρίζα μιὰς πλαγιᾶς. Ἀνατολικά τῆς πόλης, τὸ θρυλικὸ ἀκρωτήρι μὲ λίγες τοῦφες ἀπὸ ἀνοιχτόχρωμα πενκάκια, καὶ σ' ἓνα βράχο μὲ αἷμα ποτισμένο, ὀρθώνεται τῆς Ἐλευ-

θερίας τὸ ἄγαλμα· νοτιοδυτικὰ τοῦ κάμπου, κατάφυτα τὰ πορτοκαλοχώρια ὁ Ἄλικιανός, ὁ Σκοινές, ὁ Φρουρνές.

Τὰ σπίτια ἀπλώνονται σὲ μεγάλη ἔκταση κατὰ μῆκος τῆς ἀκτῆς· ἀραιοχτισμένα, δειντροτριγυρισμένα· καὶ στὸ κέντρο τῆς πόλης τριγυρισμένο ἀπὸ παλιῆς γειτονιές, ἀπομεινάκια τῆς τουρκοσεποχῆς, τὸ μικρὸ λιμάνι.

Μικρὸ τόσο δὲ μόνο γιὰ βάρκες καὶ καΐκια. Τὸ ἀγκαλιάζει ἓνας βραχίονας βενετσιάνικος πού στὴν ἄκρη του ὑψώνεται σὰ πύργος τὸ Φανάρι· ὁ Φάρος.

Δεξιὰ στὴν εἴσοδο τοῦ λιμανιοῦ ἓνα μουράγιο φτάνει ὡς τὴν θάλασσα· ἀνάμεσα αὐτοῦ καὶ τοῦ φάρου σχηματίζεται ἡ στενὴ του πόρτα. Ἐκεῖ-χάμω, κάτω ἀπὸ τὸ μουράγιο ξέρες καὶ βράχια σκορπισμένα πού μὲ τὴ γαλήνη ἀπαλὰ τρίβεται πάνω τους ἡ θάλασσα σὰν ὄμορφο κεφάλι χαδιάρας κοπελίτσας πάνω στὰ στήθια τοῦ καλοῦ της.

Λίγα μέτρα μόνο πάνω ἀπὸ αὐτὰ τὰ βράχια, ὅταν σὲ λίγο ξαναπέταξε τὸ αἰθεροτάξιδο τῆς φαντασίας μαγικὸ πουλί, ἄφησε πίσω τῶν φτερῶν του τὸν ἄερα καὶ μαζί τὴν ψυχούλα πού πάνου του πετοῦσε τόσην ὥρα... Συνέχεται ὁ ὄνειροπαρμένους νηὸς καὶ μὲ χαρὰ ρουφᾷ τὸν καθαρὸ ἄερα. Ὁ ἥλιος κουρασμένος γέρνει στῆς δύσης τὴν ἀγκάλη.

— Πῶ, πῶ ξελόγιασμα!

Γυρνώντας ὁ Δημήτρης ἀντίκρουσε τὴ Μαρία γελαστή. Τῆς ἔδωσε τὰ δυὸ του χέρια καὶ χαμογέλασε ἀπὸ χαρὰ τόσο γιὰ τὸν ἐρχομὸ της ὅσο καὶ γιὰ τὴν ἀφηρημάδα τῆς δικῆς του.

— Εἶναι ὅλα τόσο ὄμορφα αὐτὴ τὴν ὥρα πού ξελογιαζεται κανένας...

Ἡ Μαρία τὸν κυττάζει στὰ μάτια χωρὶς νὰ παύει νὰ γλυκογελά.

Ξεκινοῦν σιγὰ-σιγὰ καὶ τὰ χέρια κρατιῶνται μὲ τὰ μικρὰ δαχτυλάκια ἀγμιστρομένα. Περιπατοῦν καὶ μιλοῦν χαμηλά, ἐνῶ τὰ δυὸ χέρια κινοῦνται ρυθμικά...

Στὸ λιθάρι πού πατοῦσε ὁ Δημήτρης ἔφτασε μὰ συντροφιά ἀπὸ τρεῖς ἀνθρώπους.

— Δὲν εἶναι ἡ Μαρία, ἡ ἀνηφοῦλα τοῦ Στάθης;

— Ἡ ἴδια.

— Σωστή γυναίκα ἔγινε... πόσο γρήγορα μεγαλώνουν τὰ παιδιά· ἀκόμα τὴν ἔχω στὰ μάτια τόσο δὴ κοριτσάκι.

— Κι' ὅπως φαίνεται, πολλοὶ τὸ λένε, εἶναι σωστός θησαυρός...

— Κι' ὁ νέος;

— Σὰ γνωστὴ φυσιογνωμία.

— Ὡραία τὰ νειάτα!

Ἀνάπνευσαν οἱ τρεῖς περιπατητὲς, καμάρωσαν κι' αὐτοὶ τὴ γύρω φύση, καὶ ξαναπῆραν τὴν κατεύθυνση πού ἦρθαν σιγοπερπατώντας.

— Πᾶμε νὰ καθήσουμε γιατί ὥραϊος ὁ περίπατος ἀλλὰ τὰ πόδια δὲ βαστοῦνε· γεράματα, τί τὰ θές! μουμουρίζει ὁ γεροντότερος.

Εἶναι ὁ γέρος τοῦ βοριά μετὸν κύριω Θεόφιλο τὸν πολιτικὸ μηχανικὸ καὶ τὸ Γιαννάκη τὸ δικηγόρο, τὸ νεοδιορισμένον νομικὸ σύμβουλο στὴν Τράπεζα.

— Πᾶμε· πᾶμε κι' εἶναι πολλὰ στὴν ἡμερήσια διάταξη ἀπόψε.

— Βέβαια! τώρα μετὸν καινούργια θέση...

— Μὰ θαρρῶ πὸς πὸ πολλὸ ἐνδιαφέρον θάχει ἡ νύλλα τοῦ Ταμπάκη...

— Κι' ὁ Θεόφιλος; μέρες ἔχουμε ν' ἀκούσῳμε ἀγόρευση δική του!

— Ἀργεῖ μὰ σὰν ἀποφασίσει κάτι νὰ πεῖ, μᾶς γοητεύει τόσο, σὰν ἰνδιάνος θαυματοποιὸς τοῦ τόπου· του τὰ φίδια τὰ φαρμακερὰ μετὸν γλυκεῖά του μουσική...

Δὲν τὸν τραβᾷ αὐτὸν ὅπως ἐμᾶς κύριε Κατελουῖζο τὸ Κουτσομπολιό· λέει ἄλλα ἔξυπνα πράγματα.

Ὁ κύριος Θεόφιλος δέχεται μετὸν συγκροτημένον γαμόγελο τοῦ Γιαννάκη τὸ κοπλιμέντο.

III

Τὸ Σαντριβάνι ἔχει γιομίσει. Ἡ προκυμαία τὸ ἴδιο. Στὶς ἀπλωμένες καρέκλες τῶν κέντρων τῆς πλατείας καὶ τῆς ἀκρογιαλιᾶς κάθεται κόσμος καὶ κοσμάκης. Μὲ ἄσπρα σακάκια καὶ δίσκους μεγάλους στὰ χέρια, ἀνάμεσό του τριγυροῦν τὰ γκαρσόνια.

Ἐνα περίεργο μὰ εὐχάριστο βουητὸ ἀναδίδεται ἀπὸ τὸν κοσμοπλημμυρισμένο τόπο· καθισμένοι οἱ θαμῶνες σὲ μικρὲς ἢ μεγάλες συντροφιές, συζητοῦν, γελοῦνε, χαζεύουνε βλέποντας τοὺς ὅμοιους τῶν ποὺ κάθονται τριγύρω ἢ αεργιανίζον πάνω κάτω στοὺς δρόμους.

Μὲ τὶς πόρτες ἀνοιχτὲς τὸ μεγάλο Κεντρικὸ καφφενεῖο τῆς πλατείας φαίνεται ἴδια σήραγγα. Στενόμακρο, χαμηλοτάβανο, ἔχει ἀδειάσει ἀπὸ καρέκλες καὶ τραπέζια καὶ μόνο στὸ βάθος ἔχει μείνει ὁ μπουφὲς ποὺ πᾶνε κι' ἔρχονται τὰ γκαρσόνια μὲ σβελτοσύνη, φωνάζοντας ἀπὸ τὴν πόρτα τὶς παραγγελίες.

Ὁ διευθυντὴς ὁ κὺρ-Θανάσης, ἕνας καλοκάγαθος μεσόκοπος κάθεται στὴν ἄκρη τῆς πόρτας καὶ φουμάρει τὸ ναργιλέ του ἐνῶ ἐπιβλέπει τὴ δουλειά. Σὰν καταφθάνουν οἱ πελάτες ἀπὸ τ' ἀπόγιομα νωρὶς, ὅλοι γνωστοὶ καὶ ταχτικοὶ τοὺς ὑποδέχεται μ' ἕνα πρόσχαρο καλησπέρα, κι' ὅταν εἶναι μακρὰ σὲ κανένα ἀπόμερο τραπεζάκι ἀπὸ τ' ἀπλωμένα στὴν πλατεία, τότες σηκώνει τ' ἀριστερό του χέρι ψηλὰ ἐνῶ ταυτόχρονα κλίνει ἐλαφρὰ τὸ κεφάλι καὶ χαμογελά.

Ἐνα πλατὺ πεζοδρόμι σὰν ἐξέδρα ἀπλώνεται ἔξω ἀπὸ τὶς ἀνοιχτὲς πόρτες. Τρεῖς σκαλοπάτια χαμηλότερα, ἀρχίζει ἡ πλακοστρωμένη πλατεία. Ἔτσι, ὅσοι κάθονται πάνω στὰ λιγοστὰ καθίσματα ποῦχει τὸ πεζοδρόμι, ἔχουνε μπροστὰ τῶν ὅλο τὸ μωσαϊκὸ τοῦ κόσμου τῶν κέντρων καὶ τῆς παραλίας.

Λίγα μέτρα πρὸ πέρα ἀπὸ τὸ πεζοδρόμιο εἶναι φυτεμέ-

νος ὁ μέγας τετράγωνος σιδερένιος στῦλος τοῦ ἠλεκτροφωτισμοῦ.

Πολυάριθμα σύρματα ξεχύνονται ἀπὸ τὴν κορυφή του πρὸς τὶς κατευθύνσεις ὄλων τῶν δρόμων οὐ φέρουν στὴν πλατεῖα καὶ τὸ λιμάνι.

Στὴ ρίζα τοῦ στύλου, κάθεται πάντα ὁ καπετὰν Λάμπης μὲ τὴ συντροφιά του.

Ὁ Παυλῆς καὶ ὁ Μανώλης δυὸ ἐργατικά παιδιά, φιλότιμα καὶ σοβαρά. Ὁ πρῶτος εἶναι παπουτσιῆς· τεχνίτης πρῶτος στὰ ἀνδρικά σκαπίνια· κι' ὁ ἄλλος, ὁ Μανωλιός, ράφτης μὲ δίπλωμα στὸ ψαλίδι.

Μυαλωμένοι ἄνθρωποι κι' οἱ δυό. Ζοῦνε τὶς φαμίλιες τῶν μὲ τὰ τίμια τῶν χέρια. Τὰ καταστήματα ποὺ δουλεύουνε εἶναι κοντὰ μὲ τὸ μέγα ὀπωροπωλεῖον ἢ «Εἰλικρινεῖα» τοῦ καπετὰν Λάμπη ποῦχει πάντα τὰ πιὸ διαλεχτὰ φρούτα κάθε ἐποχῆ. Νωρὶς τ' ἀπόγιομα, σὰ σκολάσουν οἱ δυὸ λεβέντες τῆς ἐργατίας, περνοῦν καὶ παίρνουν τὸ λεβεντόγερο τὸ Λάμπη. Πίνουν τὰ καφφεδάκια στὴν πλατεῖα τοῦ Σαντριβανιοῦ, συζητοῦνε τὰ γεγονότα τῆς ἡμέρας κι' ἀκοῦνε τὸ γέρο μὲ προσοχὴ καὶ σεβασμὸ νὰ διηγᾶται ἱστορίες τοῦ τόπου ἢ περιστατικὰ ἀπὸ τοὺς περασμένους πολέμους. Μαζί τους κάθεται πολλὲς φορές κι' ὁ προεστάμενος τοῦ Μανώλη, σοβαρὸς ἐμποροράφτης ποὺ τὶς πιότερες φορές διαβάζει ἀμίλητος τὴν τοπικὴ ἐφημερίδα μὲ τὰ γυαλιὰ κατεβασμένα στὴν ἄκρη τῆς χοντροῦς του μύτης. Κάπου-κάπου κολλᾷ στὴν παρέα κι' ὁ Βασίλης ὁ πολυλογᾶς. Αὐτὸς ποὺ φορεῖ παπιγιὸν κι' ἔχει μανία μὲ τὰ πολιτικά. Ἄδύνατος, μὲ πολλὲς χειρονομίες ὅταν μιλεῖ, γίνεται βάσανο μεγάλο στὴ σοβαρὴ συντροφιά τοῦ καπετὰν Λάμπη. Ἐκανε τὸν κουρέα πρὶν ἀπὸ κάμποσο καιρὸ κι' εἶχε ἀναστατώσει τὸν κόσμον μὲ τὶς μεγάλες καὶ φοβερὲς του ιδέες. Ἦταν δεολόγος ὅπως ἔλεγε καὶ πίστευε πὼς ὅλα στὸν κόσμον εἶναι στραβά καὶ πρέπει νὰ τ' ἀλλάξουμε. Γράμματα πολλὰ δὲν ἤξερε—βία νάχε τελειώσει τὸ δημοτικὸ—ἀλλὰ θεωροῦσε τὸν ἑαυτὸ του πολὺ σοφὸ ὅσο καὶ

ἀδικημένο. Ὅμως τελευταία τὸν διώρισε ὁ δήμαρχος κλη-
τῆρα καί... ἤσυχασε.

Σὰν ἐρχότανε κοντὰ στὴ συντροφιά, μεγαλοφώναζε,
χειρονομοῦσε κρίνοντας καὶ κατακρίνοντας τὰ πάντα ὥρες
καὶ φορές, δάγκωνε τὸ δείκτη τοῦ δεξιοῦ του χεριοῦ στὴ
γωνιά πού σχηματίζει ὅταν τὸν τσακίσουμε, κι' ἔλεγε μὲ
παράπονο: ἔπρεπε νάμαι-γὼ δέκα μέρες... Πρωθυπουργός!

Ἐτότες δὲ βασιύτανε ὁ καπετὰν Λάμπης πού ἤξερε
τὸ ἱστορικό του. Τὸν λοξοκύταζε καὶ τοῦσεργε μιὰ ἀγριο-
φονάρα.

— Πάααψε μωρέ, μήνη λείεις χαζομάρες· μαγαρισὰ τῶν
ἀντρῶν! δηλαδή, λέρα πού ντροπιάζεις τοὺς ἀντρες... Κι'
ὁ κοκομοίρης ὁ Βασίλης ἔμενε πρὸς στιγμή ἀποσβολωμένος.

— Ἀπὸ τὸν καιρὸ πού βγήκανε αὐτὰ τὰ ζιζάνια ἐχά-
λασεν ὁ κόσμος! λείει μὲ τόνο σοβαρὸ ὁ κύριος ἔμπορορά-
φτης ἀφοῦ πρῶτα βγάξει τὰ γυλιὰ ἀπὸ τὴν ἄκρη τῆς μύ-
της του, καὶ διπλώνει τὴν ἐφημερίδα. Ὁ Βασίλης βρῖσκει
ἀφορομῆ.

Ἰσα-ἴσα πού αὐτὸ θὰ πεῖ ἐξέλιξη.

— Κι' ἐγὼ σοῦ λέω πὸς αὐτὲς οἱ φουσκωμένες ἰδεολο-
γίες θὰ φέρουνε τὴν καταστροφὴ τῆς ἀνθρωπότης!

Ὁ Παυλῆς καὶ ὁ Μανώλης παρακολουθοῦνε τὴ συζή-
τηση, ὁ καπετὰν Λάμπης ἀκούει μὲ ἡρεμία ἀμίλητος· κι' ὁ
Βασίλης φουντώνει κι' ἀγορευεῖ.

— Ἡ μπουρζουαζία...

Ὁ κύριος ἔμποροράφτης ἀπότομα καὶ πειραγμένος τὸν
διακόπτει.

— Χμ! τὰ ἴδια καὶ ἐλόϊδια μυαλὰ τοῦ προκομένου τοῦ
Ἀντώνη ἐκμετάλλευση ἀπὸ μένα ὁ ἀφιλότιμος! βρὲ τὸν
πῆρα τόσο-δά, ἔνα μιξιάρικο, κοντὰ μου, τ' ἀνάθρεψα τῶ-
μαθα τέγνη, τῶχα σὰ συνέταιρο καὶ σὰν τοῦ βάλανε τσί-
τες στὸ μυαλό, μ' ἀρχίζει: δικαστήρια καὶ κόντρα δικαστή-
ρια... κόντεψε νὰ μοῦ διαλύσει τὸ μαγαζὶ πού ἀγωνίστηκα
εἴκοσι χρόνια νὰ τὸ στελιώσω!.. Ἀκοῦς ἐκεῖ!

— Τώρα βέβαια ἐσένα μπορεῖ νὰ μὴ σὲ συμφέρει...

— Κουραφέξαλα!

— Κι' ἐγὼ σοῦ λέω πὼς θ' ἀλλάξουνε τὰ πράγματα μὴν ἡμέρα!

Ἐπίσης ἐμποροράφτης φουρκίζεται τότε· παίρνει τὸ λόγο ὁ Παυλῆς ὁ παπουτσιῆς ποῦχει ζήσει ἓνα φεγγάρι στὴν Ἀθήνα καὶ ξέρει ἀπὸ πολιτικὴ καὶ ἰδεολογίες.

— Νὰ σοῦ πῶ, δὲν εἶναι καὶ μικρὸ πρόγραμμα νὰ μὴ βλέπει ὁ φτωχὸς Θεοῦ πρόσωπο ποτέ· του.

Γι' αὐτὸ—δὲ λέω—κάτι καλλίτερο θὰ ρθεῖ μὰ μέρα μὰ ὄχι τοῦτοι οἱ παραλογισμοὶ ποὺ λένε μερικοί...

—Μωρὸ αὐτοὶ δὲ ξέρουνε ποῦ πᾶνε τὰ τέσσερα καὶ θαρροῦνε πὼς θὰ φᾶνε τ' ἄλλουνοῦ τὸν κόπο καὶ τὸ δίκιο μὲ τὸ ἔτσι.

Ἐπίσης ἐμποροράφτης ἔχει κοκκινίσει ἀπὸ τὸ κακὸ του κι' ὁ Βασίλης πεισιμωμένος ἐπιμένει...

—Νὰ μὴν εἶστε φανατικοί! γιατίι μὲ τὸ φανατισμὸ ἀντὶ νὰ δοῦνε καλύτερες ἡμέρες οἱ ἄνθρωποι, στὸ τέλος βγάζουνε τὰ μάτια των καὶ δὲ βλέπουνε καθόλου! ἐπεμβαίνει ὁ καπετὰν Λάμπης καὶ σταματᾷ τὴ συζήτηση.

Τὰ σκαλοπάτια π' ἀνεβάζουν στὸ πεζοδρόμι, τὰ δρασκελίζει ἀργὰ-ἀργὰ καὶ κουρασμένα ἡ τριανδρία γέρος Θεόφιλος—Γιαννάκης.

—Καλησπέρα Καπετὰν Λάμπη.

—Καλησπέρα σας· σὰν ἀργὰ μᾶς ἤρθατε ἀπόψε κύριοι γραμματικοί.

—Πήραμε βλέπεις καὶ τὸν ἀέρα μας· ποικιλία Καπετὰν Λάμπη· ἡ ζωὴ θέλει τέχνη νὰ τὴ γουστάρει κανένας.

—Σωστά, σωστά, καλὰ ἐκάματε...

Ἐπίσης λεβεντόγερος συνεχίζει μὲ τὴν παρέα του τὴν κουβέντα, καὶ ἡ εὐχάριστη καὶ διαλεχτὴ τριάδα τοῦ γέρου τοῦ Βοριά, καταπιάνεται μὲ τὰ δικά της θέματα.

Ἐπίσης Ἦλος ἔχει χαθεῖ τὰ πρῶτα ἀστράκια σὰ κεφάλια χρυσοκαπνισμένων καρφῶν κολλημένα στ' οὐρανοῦ τὸν στερέωμα.

Ἐπίσης κοσμοσυρροή, τὸ βουητὸ γιομίζονε τὸ Σαντριβάνι ἢ ἔξεδρα τοῦ πεζοδρομοῦ στὸ βάθος τῆς πλατείας, ὅπως

ξεκόβει, μοιάζει απόμερο λιμάνι πού δὲ τὸ πολυταράζουνε τὰ κύματα τῆς ὀχλαλοῆς.

Δροσερὸ κι' ἀπαλὸ τ' ἀγέρι, ἀλμυρισμένο ἀπὸ τῆς θάλασσας τ' ἀλάτι, ἀπολυμασμένο ἀπὸ τοῦ ἰωδίου τὸ σπύροτο ἔρχεται καὶ φουντώνει εὐχάριστα τὰ στήθεια. Ἐντίκου, στὰ παράθυρα καὶ τὰ μπαλκόνια μερικῶν σπιτιῶν, φαίνεται κανένα μελαγχολικὸ καὶ ὄνειροπαρμένο γυναικίειο πρόσωπο νὰ ρεμβάζει ἀπὸ τὴ μοναξιά τῆς σκοπιᾶς του. Στὴ μέση τῆς πλατείας ἕνας διάδρομος ἀνάμεσα στ' ἀπλωμένα καθίσματα εἶναι ἀναγκαστικὸ πέρασμα γιὰ τὶς συντροφίες καὶ τὰ ἄτομα πού σιγοπερπατῶντας πᾶνε νὰ χαθοῦν στὸ κινούμενο πλῆθος τοῦ παραλιακοῦ δρόμου. Ἐνα - δυὸ κοριτσόπουλα, βιαστικά, νωρὶς ἀποτραβιοῦνται ἀπὸ τὴν κοσμοκατακλυσμένη προκυμαία, καὶ παίρνουν κάποιον δρόμο πρὸς τὸ ἐσωτερικὸ τῆς πόλης.

Ἐπίσω, μερικοὶ νεαροὶ καταπόδι.

— Δὲ λείπει βλέπεις καὶ τὸ νυφοπάζαρο...

Μιὰ ὁμορφη Κυρά, ὄλο πρόκληση καὶ ἀρώματα διασχίζει τὴν πλατεῖα μὲ καμάρι.

— Χρὶ! λοιπὸν ἀπὸ τὰ εἰκοσιπέντε ἀξέχαστα τῆ θυμοῦμαι τὸ ἴδιο δροσερὴ καὶ ἀφράτη βρῆ τὴν ἀφιλότιμη! κουκουνάρια τὴν ταΐζει ὁ ἄντρας της; καὶ ξαίρει; σὰν ἔζουσε ὁ γέρο-Λούπης ὁ μεταξέμπορας, μεγάλος μπήχτης, ὁ Θεὸς σχωρέσει τον...

— Σωστὸ μητρῶο εἶσαι χαρῶ τὸ θεό σου! μωρὲ δὲν ὑπάρχει καὶ κανένας ἢ καμμιά πού νὰ μὴν τοῦ κρατᾶς μερίδα! διακόπτει ὁ κύριος Θεόφιλος τὸ γέρο τοῦ Βοριά, λὲς καὶ τὸν πειράζει τὸ κουτσομπολιό, ἐνῶ ὁ Γιαννάκης ξίνει τὸ πηγοῦνι του καὶ χαμογελά...

— Ἀμὲ τί νόμισες κύριε Θεόφιλε; πὸς τώρα μόνο γίνονται παρατράγουδα; πάντα ἴδιος εἶτανε ὁ κόσμος...

— Ἐ! ὄχι Κατελοῦζο μου δὲν μπορεῖς νὰ πεῖς τουλάχιστο γιὰ τὴν πόλη μας ὅσο θυμοῦμαι εἶχε ἄλλο γούστο παληότερα... τώρα δὲν τὴ βλέπω καλά; τί τὰ θές! ἔκατάντησε σωστὸ συνοθύλευμα χωριατῶν καὶ προσφύγων...

Καὶ ὁ κύριος μηχανικὸς ἀλλάζει πόζα στὴν καρτέλα

του, ὕστερα ἀπὸ τὴ στερνὴ τούτῃ χαρακτηριστικὴ φράση πού τὴ λέει συχνὰ τονίζοντάς την, ὅταν συγκρίνει τὰ παλιότερα τὰ χρόνια μὲ τὰ σημερινά.

Τολῦτες καπνοῦ ἀπὸ τὸ τσιγάρο τοῦ Γιαννάκη ἀνβαίνουν ἀργὰ καὶ σβύνουν πρὸς τὰ ὕψη. Τὸ γουργουρητό τοῦ ναργιλῆ τοῦ Κύρ-Θανάση ρυθμικὸ κάθε λίγο ἀκούγεται σὰ νερὸ πού κοχλάζει. Τὰ φῶτα ἔχουνε ἀνάψει. Ἡ κίνηση ἐξακολουθεῖ σ' ὅλη τὴν ἔκταση τῆς προκυμαίας. Ὅλα τὰ κέντρα γιομαῖτα κύματα μουσικῆς ἀπὸ ραδιόφωνα συγκρούονται στὸν αἰθέρα. Τὸ Σαντριβάνι στὶς καλοκαιρινές του βραδυνές τις δόξες. Ὁ καπετὰν Λάμπης ἀκούγεται νὰ σιγολέει μιὰ μαντινάδα γιομαῖτος εὐχαρίστηση καὶ γαλήνη μὲ τὸν ἀργὸ συνειθισμένο τόνο πού μιλεῖ.

Καὶ μὲ τὰ τόσα βάσανα πάαλ' ἢ ζωὴ γλυκειά ναι κ' ὅσοποιος ποθεῖ τὸ θάνατο μόνο τρελλὸς θὲ νᾶναι!

— Λοιπὸν Γιαννάκη πῶς πηγαίνεις μὲ τὴν καινούργια ὑπηρεσία; δὲ μᾶς εἶπες τίποτα.

— Καλά· πολλὰ καλά· εἶμαι ὑπερευχαριστημένος.

— Καὶ μὲ τὴ δικηγορικὴ τί θὰ γίνει;

— Θὰ σᾶς πῶ ὅμως σὰν ἀκούσωμε πρῶτα τι ἔγινε μὲ τὴν ὑποδοχὴ τοῦ νεόπλουτου ταμπάκη. Ἔλα λοιπὸν κύριε Κατελοῦζο· πρέπει νὰ τὰ μαθαίνουμε ἀπὸ ξένους;

Ὁ γέρος τοῦ βοριά παίρνει μιὰ βαθειὰ ἀναπνοή, ἀνασηκώνει λίγο τὸ κεφάλι, καὶ ἀγκιστρώνει τὰ χοντροὰ δάχτυλα τῶν χειρῶν στὸ γιλέκο, κάτω ἀπὸ τὶς μασχάλες,

— Ἐπρεπε νᾶσαστε ἐκεῖνο τὸ προῖ στὴν παραλία.

— Τὸ προῖ βλέπετε, ἐμεῖς ἔχουμε δουλειές...

— Θυμᾶστε πὸν σχολιάζαμε τώρα καὶ καιρὸ τὰ φερσίματα τῆς ξιπασιᾶς αὐτουνοῦ τοῦ Ταμπάκη.

Φαίνεται πῶς πιαστήκανε καλὰ ὅλοι οἱ βυρσοδέφες τὸν τελευταῖο καιρὸ μὲ τὴν ἀνάπτυξη τῆς βιομηχανίας καὶ τοῦ ἐμπορίου τῶν πετσιῶν. Μηχανοκινήσανε τὰ βυρσοδεψεῖα, ἀνοίξανε ἀγορὰς καὶ σ' ἄλλα μέρη τῆς Ἑλλάδας καὶ πλουτίσανε πολὺ γρήγορα οἱ περισσότεροι ἀπὸ δαῦτους πὸν ὡς τὰ χτῆς ἢ δουλειὰ τους εἶτανε μιὰ μικροεπιχείρηση μὲ λίγους ἐργάτες. Αὐτὸς λοιπὸν, τῷχε παραφουσκώσει μὲ

τὸ ἄμε κι' ἔλα στὴν πρωτεύουσα καὶ πρὸ πάντων μὲ κεῖνα
κεῖ τὰ ἀγγελτήρια στὶς στηλές τῶν «κοινωνικῶν» τῶν
ἐφημερίδων. Κάθε τόσο διάβαζε ὅλο τὸ Σαντριβάνι: «ἀνε-
χώρησεν δι' Ἀθήνας ὁ κύριος Ταμπάκης». * Ἀφίχθη ἀπὸ
τὴν πρωτεύουσα ὁ κύριος Ταμπάκης».

*
* *

Μιά μέρα χτύπησε στὰ νεῦρα καὶ τοῦ Καπετὰν Λάμπη
ὁ ντόρος τοῦ νεόπλουτου Ταμπάκη.

Ποῖοος εἶναι κύριε Κατελοῦζο αὐτὸς ὁ φαντα-
σιμένος! δέεεν τὸ ξέρει, πὸς γιὰ νᾶααχει πέραση κανένας
ἐδῶ, πρέπει νάναι ἢ μεγάλος ἐπιστήμονας, ἢ πολὺ τίμιος
κι' ἀγαθὸς ἄνθρωπος ἢ ἢ ξακουστὸς πολεμιστὴς ἢ νᾶαα-
χει τὴν τύχη νὰ τὸν ἀγαποῦν ὁ Θεὸς καὶ οἱ... γυναῖκες».

Αὐτά, ὁ Καπετὰν Λάμπης ἐνῶ ἔστροιβε πότε τὴ μὴν
ἀγορὴ τοῦ μουστακιοῦ του καὶ πότε τὴν ἄλλη.

—Νὰ τὸν βάλουμε στὴ θέση του Καπετὰν Λάμπη!

—Μὰ ἔεετσι πρέπει...

Τὸ βαπόρι θὰ ορχότανε πρῶτὶ κατὰ τὶς δέκα. Τὸ σφύ-
ριγμα τῆς σειρήνας του ἔφερε τὸ χαιρετισμὸ τῆς Ἑλλάδας
πρὸς τοῦ Μίνωα τὴ γῆ. Ἡ κίνηση ζωήρευε κάτω στὸ λι-
μάνι λὲς καὶ ἡ πνοὴ τοῦ κέντρου ξύπνησε ἀπότομα τὸν
ἐπαρχιακὸ τόπο.

Αὐτοκίνητα κατακλύσανε τὴν προκυμαία γιὰ νὰ παρα-
λάβουνε τοὺς ἐπιβάτες, κόσμος γιὰ νὰ ὑποδεχτεῖ τοὺς δι-
κούς του' τὰ πραχτορεῖα τὰ ἐμπορικὰ γραφεῖα, τὸ τελω-
νεῖο, οἱ λιμενεργάτες, οἱ βασικάρηδες, ὅλοι καὶ ὅλα σὲ κι-
νητοποίηση. Ὁ ρυθμὸς τῆς ζωῆς τοῦ λιμανιοῦ ἔγινε ἐν-
τονος ζωηρός, εὐχάριστος. Ἡ θέρη τῆς ἐπαφῆς κάποιου
ἄλλου κόσμου γίνηκε αἰσθητὴ πού τὴ δεχόταν μὲ ἀγαλλί-
ση κάθε τι ζωντανὸ ἢ ἄψυχο στὸ μικρὸ λιμάνι.

Τὸ σχέδιο καταστρώθηκε ἀπὸ βραδὶς καὶ τὴν ἐχτέλεση
ἀνάλαβε ὁ ἀράρης ὁ βαρκάρης. Ὅταν τοῦ εἶπανε τι καὶ

πῶς θὰ γίνει, ξεκαρδίστηκε στὰ γέλια κι' ἄστραψαν τ' ἄσπρα του τὰ δόντια στὸ ἀνοιχτό του στόμα.

Φόβος ἦτανε μονάχα μήπως δὲ δεχτεῖ ὁ ἀθλητὴς νὰ μπεῖ στη βάρκα, ὅμως καλὴ τύχη δὲν ἔφερε ἀντίρρηση.

—Μιὰ ἐπίδειξη Πέτρο πού θὰ σοῦ βγάλει ὄνομα! καὶ θὰ πάρεις ἓνα ἑκατοστάριο!

—Προῦ-προῦ λοιπὸν ὁ Πέτρος ἔφτασε μὲ τὸ κανονάκι του στὸ λιμάνι. Συνεννοήθηκε μὲ τὸν Ἀράπη, καὶ σὰν ἀγκυροβόλησε τὸ βαπόρι, μπῆκε στη βάρκα—αὐτὸς ὁ παλαβὸς πού γυρίζει καὶ ρίχνει κανονιὲς στὰ γόνατά του καὶ λέει πῶς θὰ γίνει μιὰ μέρα δεύτερος Τζιμ Λόντος.

Ἐκεῖ ὁ Ἀράπης πῆρε μιὰ μεγάλη ἀντιοδέσμη μὲ ταινία ἄσπρη π' ἔγραφε ἄπάνω :

«Τὸ Σαντριβάνι ὑποδέχεται τὸν κύριο Ταμπάκη».

Μιὰ διπλοσφυριὰ καὶ πῆρε σύνθημα ὁ Ἀράπης πῶς ξεκίνησε ἡ βάρκα μὲ τὸ φίλο. Τότες, ξανοίχτηκε σιγά-σιγά.

Ἐκεῖ ὁ κόσμος ἔχει περικυκλώσει τὴν ἐξέδρα. Ἄσπρα μαγνητάκια κινουῦνται ἀπὸ τίς βάρκες πού ἔρχονται καὶ φεύγουν. Ἀγκαλιὰσματα, δάκρυα χαρᾶς, καὶ δάκρυα ἀποχωρισμοῦ δίνουνε στὴν ἀτμόσφαιρα ἓνα τόνο θερμοῦ, ἀνθρώπινο, συγκινητικό. Λίγες ὥρες καὶ τὸ βαπόρι θὰ φύγει καὶ μαζί του θὰ πάρει ἓνα σωρὸ νοσταλγίης ἀνθρώπων ξένων πού βρίσκονται δῶ—κάτω, πόθους ἀποδημιᾶς ἀνήσυχων νεανικῶν καρδιῶν πού διψοῦνε τὴ φυγὴ γιὰ κόσμους ἄγνωστους μακρυνούς. Οἱ ἄνθρωποι θὰ σκορπίσουν καὶ ἡ προκυμαία θὰ γυμνωθεῖ· θὰ μείνει μὲ τὸ συνειδησιμὸ της ρυθμὸ, ὅπως ἡ ἀμουδιὰ ξαναγυρίζει στὴ μοναξιά της σὰν ἀποσυρθοῦνε τὰ νερά τῆς πλημμυρίδας...

Μὲ τὴν κανονιὰ ἐβούηξεν ὁ τόπος.

Ἐκεῖ τὸ Σαντριβάνι καὶ τὰ γύρω καταστήματα σηκωθήκανε στὸ πόδι.

Τὸ λιμάνι γιόμισε κόσμο λογιῆς λογιῆς πού διψοῦσε νὰ μάθει τί συμβαίνει.

—Ἐνας ὑπουργός!

—Κάποιοι ξένος ἐπίσημος!

—Μὰ οὔτε παράταξη, οὔτε τίποτα ἔτσι ξεροὶ κανονιά ;
Ἡ περιέργεια βοήθη καιρὸ νὰ κεντρίσει ὅλο τὸν κόσμο
μὲ τὴ βασανιστικὴ τῆς ἐπιμονή.

—Μὰ τί τρέχει ;

Ἐξ ἀράνης μετὰ τὴν κανονιά πὺν ῥίχτηκε σὰν διασταν-
ρωθήκανε οἱ δὺὸ βάρκες, ἐσίμωσε καὶ πέταξε στὴ βάρκα
τοῦ ταμπάκη τὴ μεγάλη ἀνθοδέσμη.

Τὸν κόσμο στὴν ἐξέδρα τὸν κατέτρωγε ἀνυπομονησία.
Οἱ συνταξιδιῶτες πὺν βρισκόντουσαν στὴν ἴδια βάρκα σὰν
ἐδιαβάστηκε ἡ ταινία μυριστήκανε τὴ νίλα καὶ μείνανε
ξεροὶ ἀπὸ τὰ γέλοια.

—Μὰ ποιὸς ἔρχεται ἐπὶ τέλους !

Μερικοὶ πὺν ξέρανε τὸ μυστικὸ, κρυφογελοῦσαν, κι'
ὅταν σὲ λίγο ψιθυρίστηκε πὸς «ἀφίχθη ἀπὸ τὴν πρωτεύ-
ουσα ὁ κύριος Ταμπάκης», τὸ Σαντριβάνι γελοῦσε χωρὶς
νὰ χορταίνει τρεῖς ἡμέρες.

Ἐξ Γιαννάκης πιέζει μὲ τ' ἀριστερὸ χέρι τὸ στομάχι
ποῦχει πονέσει ἀπὸ τὰ γέλοια. Ἐξ κύριος Θεόφιλος γελᾷ
συγκρατημένα κι' ὁ κύριος Θανάσης ὁ καφετζῆς ἔχει στα-
ματήσει νὰ ρουφαῖ τὸ μαρκοῦται τοῦ ναργιλέ καὶ ξεκαρδι-
σμένος χτυπᾷ τὴν ἀπαλάμη στὸ πλατὺ μέτωπό του.

—Βρὲ τί πανηγύρι ! καὶ δὲ ξέραμε καὶ μεῖς τί γινότανε
στὸ λιμάνι !

Ἐξ Λάμπης καὶ ἡ συντροφιά του τὸ διαλύουν. Ἐτσι,
σιγά—σιγά, ὅσο περνᾷ ἡ ὥρα. μιὰ μιὰ παρέα ἀπὸ κεῖνες
πὺν γιομίζουν τὴν πλατεία καὶ τὰ κέντρα τοῦ λιμανιοῦ,
σηκώνεται καὶ φεύγει. Τὸ πλῆθος πὺν μυρομηδίζει στοὺς
δρόμους ἀραιώνει κι' ὅταν ἀργὰ κοπάσει τὸ βοητὸ τοῦ
κόσμου καὶ βασιλέψει λίγη ἡσυχία στὸ γύρω τόπο, ἀκού-
γεται κάθε τόσο τῆς μητρόπολης ἡ καμπάνα νὰ σημειώ-
νει μὲ γογγόρο ρυθμὸ τὰ βήματα τοῦ χρόνου.

—Ντὰν—ντὰν—ντὰν—ντὰν....

Λιγοστὲς οἱ συντροφίες ποῦχουν μείνει σκορπισμένες δῶ
καὶ κεῖ. Κεῖνοι πὺν δέιπνησαν ἔξω, οἱ ἐργένηδες κι' αὐτοὶ
πὺν κάθονται κοντὰ τριγύρω καὶ δὲ βιάζονται νὰ φύγουν.

Ἐκ τῶν τελευταίων εἶναι τὶς πλιότερες φορὲς κί ἠ παρῆα τοῦ γέρου τοῦ Βοριᾶ.

— Εἶπα ἕνα ἄστυο στὸν Καπετᾶν-Λάμπη πού δὲν ἔξερω τὶ θὰ βγάλει...

ἘΟ γέρο-Κατελοῦζος τραβᾶ τὸ μεγάλο χρυσὸ τοῦ ρολοῦ ἀπὸ τὸ τσεπάκι τοῦ γιλέκου.

— Ντάν-ντάν-ντάν...

Τὸ ρολοῦ τῆς μητρόπολης χτυπᾶ.

— Χμ! καλὰ πάει...

Σιγολέει ὁ γέρος τοῦ βοριᾶ καὶ ξαναβάζει τὸ ρολοῦ τοῦ στὴν τσέπη.

— Ποιό; κύριε Κατελοῦζο.

— Τῆς... μητρόπολης τὸ ρολοῦ!

— Στὸ πρόσωπο τοῦ κύρ-Θεόφιλου ἀνθίζει ἕνα μειδίαμα μὲ τὰ λεγόμενα τοῦ γέρου πού φορεῖ ροῦχα φράγκικα κί ἔχει πονηρὰ ματάκια.

ἘΑδύνατος, ψηλός, μὲ μάτια ἔξυπνα καὶ μαλλιά ἄταχτα πυκνά καὶ μαῦρα, ὁ δικηγόρος ὁ Γιαννάκης, εἶναι πολὺ νεώτερος μέσα στὴ συντροφιά.

Στὸ πρόσωπό του, ἀντιφεγγίζει μὰ εὐγενική καὶ καλόκαρδη φυσιογνωμία, μὰ καὶ κάποια αὐστηρότητα καὶ πειθαρχημένη νοοτροπία.

Καπνίζει συχνὰ τὴν ὥρα τῆς κουβέντας, τινάζει μὲ τὸ δείκτη τοῦ χεροῦ — ἕνα δάχτυλο λεπτὸ καὶ ἄσπρο — τὴ στάχτη τοῦ τσιγάρου, κί ὅταν φυσᾶ τὸν καπνὸ σηκώνει λίγο τὸ κεφάλι πρὸς τὰ πάνω μὲ μὰ χαριτωμένη κίνηση.

— Μὰ δὲ μᾶς εἶπες Γιαννάκη τὴ δικηγορική τί θὰ τὴν κάνεις; θὰ τὴν παρατήσεις;

— Δέεεν ἔκανα γὼ γιὰ δικηγόρος... μὰ τὴν ἀλήθεια!

Σβύνει τὸ τσιγάρο του σ' ἕνα μεταλλικὸ τασάκι κί ὁ δὺο καλοὶ τοῦ σύντροφοι τὸν παρακολουθοῦν μὲ προσοχή...

— Σὰν πρωτάνοιξα τὸ γραφεῖο, θυμᾶστε μὲ τί ὄρεξι ρίχτηκα στὴ δουλειά; σωστὸς νεοφώτιστος; πελατεία δὲ μούλειπε δόξα τῷ Θεῷ.

“Ομως πολὺ γρήγορα μοῦ κόπηκε ἡ φόρα.

“Ο χαρακτήρας μου, ἡ ψυχολογία μου, τὸ ἰδανικὸ τῆς δικαιοσύνης καὶ κάποιος ἀνώτερος καὶ καθαρὸς τρόπος σκέψης καὶ δράσης ποῦχανε ὑφάνει οἱ ἐνθουσιασμοὶ καὶ ἡ ἐξάρση τῆς νειότης, κάθε μέρα κι’ ἐρχόντουσαν σὲ πλιότερη ἀντίθεση μ’ αὐτὸ τὸ λαβύρινθο ποὺ λέγεται ζωὴ καὶ πράξη.

Δὲν τὰ κατάφερα νὰ προσαρμοσθῶ!

Θέλετε πέστε το ἀδυναμία, ἢ προσήλωσι καὶ συνέπεια στὶς ἀρχές καὶ τὸ πνεῦμα ποὺ ἀπόχτησα μὲ τὶς σπουδές καὶ τὸν καιρό.

Τὸ πράγμα εἶχε τὸ γοῦστο του πολλὰ φορὲς.

Κάποια μέρα, ξεπέζεψε στὸ γραφεῖο μου μιὰ κυρά.

—Κύριε δικηγόρε στὸ Θεὸ καὶ τὰ χέρια σου! νὰ γλυτώσεις τὸν ἄντρα μου...

Γιὰ πὲς μου κυρούλα.

—“Αδικο! καλέ μου κύριε! κι’ εἶναι καὶ συγγενής μου ἡ ἀθεόφοβη! κόρη πρώτου μου ἐξαδέλφου. Μπαινόβγαίνει στὸ σπίτι μας σὰ νάτανε δικό της καὶ τώρα θέλει νὰ μπλέξει τὸν ἄντρα μου! δυὸ καταγγελίες: μιὰ γιὰ ἐξύβριση κι’ ἄλλη μιὰ γιὰ ἄδικο ἐπίθεση!

—Καλά, πὼς ἐγινε τὸ ἐπίσδειο...

—Αὐτὴ! αὐτὴ τὰ φταίει ὅλα. Φαίνεται τὸ παραξύλωσε μ’ ἓνα νοικάρη ποὺ μένει κάτω ἀπὸ τὸ σπίτι μας. Τὴ σουσουράδα καὶ δὲν ἤξερα καὶ γὰρ γιατί δὲν ἔλλειπε μέρα-νύχτα ἀπὸ τὸ κονάκι μου.

—Λοιπὸν; τὴν ἔβρισε ὁ ἄντρας σου καὶ τίς ἔδωσε καὶ ξυλιές... Αὐτὸ ποὺ ἔκανε δὲν εἶτανε σωστό! σὲ κοντίζα μου γυναῖκα. Στὸ κάτω-κάτω δὲν εἶναι ἀμάρτημα ὁ ἔρωσ!

—Μὰ ἔχει γράψει κύριε δικηγόρε μου ἓνα σωρὸ βρωμολογα στὴ μήνυση, ποὺ σίγουρα θὰ τὸν δικάσει!

—Καὶ βέβαια θὰ τὸν δικάσει ἀφοῦ ἔχει τέτοια γλωσσο!... καὶ βάνουσα χέρια.

—Μὰ χριστιανέ μου δικηγόρος εἶσαι, ἢ... εἰσαγγελέας!

Μιὰ ἄλλη φορὰ ἤρθανε δυὸ χωρικοί.

— Έχουμε ένα μεγάλο νταβὰ κύριε Γιάννη· νταβὰς θὰ πεῖ δίκη.

— Γιὰ πέστε τὸ ἱστορικό...

Πῆρε τὸ λόγο τότε ὁ ἕνας κ' ἄρχισε.

— Ὁ ἀδελφὸς αὐτουνοῦ ἔδῶ—ἔδειξε τὸν ἄλλο—τὸν περασμένο μῆνα, ἔσκότωσε ἕνα συγχωριανό μας ποῦχαμε οἰκογενειακὲς διαφορὲς ἀπὸ χρόνια...

Τὰ πράγματα εἶχανε ἡσυχάσει ἕνα ζαμάνι ὅμως τελευταῖα-θᾶναι χρόνος τώρα-ξαναρχίσανε οἱ γρίνιες μὲ τὰ κομματικά, ὅσπου φτάσαμε στὰ μαχαίρια... Τὸ λοιπόν,

— Λοιπόν, ἔσκότωσε ἄνθρωπο ὁ ἀδερφὸς αὐτουνοῦ γιὰ τὰ κομματικά;

— Μὰ στάσου νὰ δεῖς πὼς εἶχε δίκηρο...

— Μωρὲ τί μπορεῖ νὰ δικαιολογήσει κανένα γιὰ νὰ γίνε φονηᾶς; τὸν κακοῦργο! καὶ θέλετε νὰ τὸν ὑπερασπίσω' ἔ;

Τρομάξανε μὲ τὸ θυμό μου οἱ δυὸ χωριάτες· παραξενεμένοι ἐκύτταζε ὁ ἕνας τὸν ἄλλο καὶ μὲ κατεβασμένα τὰ μοῦτρα πήρανε πόδι ἀπὸ τὸ γραφεῖο.

Ἡ ὥρα ἔχει προχωρήσει· ὁ Γιαννάκης ἀνάβει τσιγάρο, τὸ ρουφᾷ ἡδονικὰ καὶ φυσᾷ χαριτωμένα.

— Ὁ Θεὸς ν' ἀγιάσει τὰ χέρια αὐτουνοῦ πὺν ἦταν ἀφορμὴ νὰ διοριστῶ!

Τὸ λέει ἀργὰ καὶ κυτάζει τὸν κύριο Θεόφιλο, γιὰτὶ αὐτὸς τὸν σύστησε στὸ διευθυντὴ τῆς Τράπεζας πὺν τὸν εἶχε φίλο.

— Κι' ἔτσι, τρέχει τώρα ὁ μισθὸς καὶ δὲν τρέχει ὁ Γιαννάκης νὰ βγάλει ἀθῶα περισσότερὰ τὸν ἕνα κακομαθημένο καὶ τὸν ἄλλο... δολοφόνο!

— Καὶ τὸ γραφεῖο, θὰ μείνει μόνο γιὰ σοβαρὲς ὑποθέσεις καὶ ἐπιστημονικὲς μελέτες·

ἀποσώνει ὁ γέρος τοῦ βοριᾷ ἐνῶ σηκώνεται, δίνοντας τέλος στὴ συνεδρίαση.

Λυγερός, σοβαρός, ὁ πολιτικός μηχανικός κουμπώνει τὸ σακκάκι καὶ παίρνει ἀπὸ τὴ διπλανὴ καρέκλα τὸ καπέλο.

—Μεθαύριο τὸ ἀπόγευμα ἔχω μιὰ μικρὴ δουλειὰ στὴ Σούδα· πρόκειται νὰ γίνῃ κάποιος ἠλεχτρικὸς ὑπόσταθμος. Δὲν θὰ ἀσχοληθῶ πολὺ αὐτὴ τὴ φορὰ. Ἐνα χτίριο ἔχω νὰ δῶ καὶ θὰ συνεννοηθῶ μὲ κάποιον ὑπάλληλον τῶν Ἡλεκτρικῶν Ἔργων. Νὰ ρθεῖτε μαζί· θὰ πᾶμε μὲ ταξί. Θὰ δοκιμάσουμε φρέσκο ψάρι στὸ λιμάνι καὶ θὰ πῶ κι ἐγὼ τὰ δικά μου, ἀφοῦ δὲ μᾶς πῆρε ἀπόψε ὁ χρόνος...

Τὸ Σαντριβάνι ἔχει σχεδὸν ἐξημωθεῖ.

Σὲ μερικὰ κέντρα τὰ γκαρσόνια μαζεύουν τὶς ἀπλομένες καρέκλες. Ὁ τετράγωνος μεγάλος στῦλος τοῦ ἠλεκτροφωτισμοῦ σὰ στοιχεῖο ὀρθώνεται στὴν πλατεία καὶ κάθε τόσο τῆς μητρόπολης ἢ καμπάνα, ἀντηχεῖ στῆς γύχτας τὴ σιγαλιά.

—Ντάν—ντάν—ντάν—ντάν.,.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β'

Καινούργιοι ἄνθρωποι· ὄμορφοι τέποι·

Ὁ κύριος Θεόφιλος ἀγορεύει.

Ι

Σιωπηλό, υποβλητικό, απλό και σοβαρό, ένα δωμάτιο, στο δεύτερο πάτωμα του σπιτιού.

Το παράθυρο προς την ανατολή στραμμένο, άργα τα βράδια του καλοκαιριού γίνεται κορνίζα σ' ένα κομμάτι χρυσοκεντημένο γαλάζιο πανί—τόν ουρανό με τ' άστρα.

Μάτια περίεργα τ' άμέτρητα άστέρια στέλνουν χλωμές άχτίνες τρεμουλιάρικες, κατάσκοποι άκίνητοι πού μπαίνουν άπ' τ' άνοιχτό τὸ παράθυρι.

Ψάχνουν άθόρυβα τὸ μεγάλο τραπέζι πού'ναι καταμεσὶς τῆς κάμαρας μετὰ τὰ στιβαγμένα βιβλία, τὰ καλαμάρια τὰ χαρτιά και τὰ μολύβια, πέφτουν πάνω στα τζάμια τῆς γιομάτης άπό λογῆς—λογῆς ανθρώπινη σοφία βιβλιοθήκης και φωτίζουν τὸ κρεβάτι μετὰ τ' άσπρα χοντρά μαξιλάρια, πού πάνω τους—σ' ένα μικρὸ καθράκι—νύχτα—μέρα παραστέκει σταυρωμένος ὁ γλυκύτατος Ἰησοῦς.

Παραδίπλα στο μικρὸ μπαλκόνι κουβεντολογοῦν δυὸ άπλοϊκοὶ άνθρωποι· ένας άντρας μετὰ τὴ γυναίκα του. Στὴν ἡσυχία τῆς καλοκαιρινῆς βραδυᾶς, τὰ λόγια τους ξεκάθαρα τὰ παίρνει τὸ δροσερὸ ανάλαφρο άγέρι...

- Εἶναι μέσα τὸ παιδί Ἐσπασία ;
- Ναί διαβάζει στο δωμάτιό του.
- Ὅ,τι θέλεις λές καυμένη· άφοῦ δὲν ανάβει φῶς.
- Μέσα εἶναι ὅμως· θὰ κάθεται στο παράθυρο...
- Τέτοια βραδυά και δὲ βγαίνει νὰ πάρει λίγο αέρα !
Ξαίρεις Ἐσπασία πὸς φοβοῦμαι μὴν τὸ βλάψουνε τὰ πολλὰ τὰ γράμματα !
- Ἐλα στα καλά σου !
- Ναί, ναί άκου πού σου λέω· πολλές φορὲς άμα μάθει

κανένας πάρα—πολλά γράμματα με τὸ διάβαζε καὶ πάλι διάβαζε, ἀντὶς γιὰ καλὸ, στὸ τέλος μπορεῖ νὰ παλαβώσει κακόμοιρη γυναικα!

—Θαροῶ πὸς ἔχεις ὄρεξη γιὰ ἀνεμοκουβέντες Λευτεράκη! τί εἶναι αὐτὰ πού λές; νὰ σ' ἀκούσει καὶ τὸ παιδί!

—Ἐσὺ βέβαια τὰ βρίσκεις ὅλα καλά! μὰ γιὰ ρῶτα καὶ μένα πούχουνε δεῖ πολλά τὰ μάτια μου... Νὰ δεῖς ἀνθρώπους πού ἔχουνε ὄνομα γιὰ τὰ πολλά τὰ γράμματα πού ξέρουν, καὶ στὸ τέλος ἀντὶς καλὸ καὶ προκοπὴ πού περιμένει ὁ κόσμος λένε καὶ κάνουν πράγματα πού οὔτε μωρὰ παιδιά! τρελλοκομεῖο ὀλόκληρο· γιὰτὶ πρῶτα—πρῶτα τὰ βάζουνε μετὰ τὸ Θεό! ξεσκαλίζουνε, ξεσκαλίζουνε ὅσπου στὸ τέλος παλαβώνουνε κι' αὐτοὶ καὶ κείνοι πού τοὺς ἀκοῦνε!

—Δὲν ἀλλάζεις νὰ χαρεῖς τὰ μάτια σου κουβέντα...

—Πές μου Ἀσπασία γιὰτί δὲν πάει στὴν ἐκκλησιά; ἀπὸ τότες πού γράφτηκε στὸ Πανεπιστήμιο, τώρα καὶ τέσσερα χρόνια, λίγες φορές τὸν εἶδα νὰ λειτουργηθεῖ! ὕστερα λές δὲν ἔχω δίκη.

Ἡ μεσόκοπη ἀπλοϊκὴ γυναικοῦλα καρφώνει τὰ μάτια στὸν ἄντρα της ἀντίκρου, κουνεῖ τὸ κεφάλι της εἰρωνικὰ καὶ φέρνει τὴν καρδέκλα της πιὸ κοντὰ του, σὰ νὰ πρόκειται νὰ τοῦ ἐξομολογηθεῖ ἓνα σπουδαῖο μυστικό.

Ὁ Λευτεράκης ὁ μικροεργολάβος μετὰ τὰ μεγάλα μουστάκια καὶ τὸ λαϊκὸ παρουσιαστικό, χώνει τὸ δείκτη τοῦ δεξιοῦ χεριοῦ στ' αὐτί του καὶ τὸ ξύνει.

—Καλλίτερος χριστιανὸς εἶναι ἀπὸ ἐλόγου σου πού σταυροκοπιέσαι κάθε λίγο καὶ λιγάκι!

—Καὶ δὲ μοῦ λές πὸς τὸ βρῆκες;

—Χμ! πολλὲς φορές τ' ἀπογέματα πού τοῦ πήγαινα τὸν καφὲ στὸ δωμάτιο, ἔβλεπα καὶ διάβαζε τὴν Καινὴ Διαθήκη πού τὴν εἶχε πάντα πάνω στὸ γραφεῖο· μάλιστα προκομμένε! καὶ σὰν τὸν ρώτησα μὰ φορὰ—τὸ Εὐαγγέλιο μελετᾷς παιδί μου;—κι' ἐσταυροκοπήθηκα, ξαίρεις τί μοῦ ἀπάντησε; «οἱ ἀλήθειες πού γράφει μανούλα μου

αυτό, ἀξίζουμε καμμιά φορά πιό πολύ, ἀπ' ὅσα γράφουμε
ὅλα τ' ἄλλα βιβλία μαζί...

— Καί τὰ εἶπε Ἐσπασία αὐτὰ τὰ λόγια τὸ παιδί!

— Ὅπως μὲ βλέπετε καὶ σὲ βλέπω! μάλιστα καὶ νὰ
προσέχεις τὰ λόγια σου ὅταν μιλάς γιὰ τὸ παιδί μου!

— Τὸ παιδί σου; δηλαδή μόνο ἐσένα εἶναι; δὲν εἶναι
καὶ δικό μου; γιὰ κάνε μου τὴ χάρη Ἐσπασία...

— Ἐ! μαζί μας εἶναι, ἀλλὰ σὰν τὴν μάννα...

— Μπράβο σου! βρὲ γίνεται παιδί δίχως καὶ πατέρα;

— Καλά, ἐσὺ τώρα-δὰ ἐγκρίνιαζες καὶ τὸ σχολίαζες,
καὶ τώρα σὲ πειράζει πού τ' ἀγαπῶ περισσότερο;

— Ἔτσι τὸ θαρρεῖς πὼς τ' ἀγαπᾷς πιό πολύ! Καὶ δὲ
μοῦ λὲς ποιὸς τ' ἀνάθρεψε, ποιὸς τ' ὄστειλλε στὸ σχολεῖο,
ποιὸς τ' ἀγόραζε βιβλία καὶ πλήρωνε τὰ ἔξοδα; Ἄκους
ἐκεῖ καὶ τώρα τὸ θέλεις μοναχικό σου! Τὸ παιδί εἶναι
δικό μου, καταδικό μου, ἔξυπνη κυρά!

Κι' ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριά τίνος τ' ὄνομα ἔχει; Ἐδῶ σὲ
θέλω!

Κι' ὁ μικροεργολάβος Λευτεράκης γελᾷ ἱκανοποιημένος
καὶ στρίβει τὶς ἄκρες τοῦ μουστακιοῦ του.

— Καλά λοιπὸν δικό σου εἶναι... καὶ μπαίνει μέσα στὸ
σπίτι ἀνάλαφρα πειραγμένη ἢ κυρὰ ἢ Ἐσπασία...

Ἄργοτάξιδο τρεχαντήρι πάνω σ' ἀπάνεμα λίμνης νερά,
τὸ γλωμὸ φεγγάρι στὸν οὐρανὸ ψηλά.

Ταξιδεύει ἀργά, πάνω στὸ στερέωμα καὶ τ' ἄσπρα
μπαμπακένια συννεφάκια περνοῦνε πάνω του κάθε τόσο,
γιὰ νὰ σκεπάσουν μιὰ στιγμή τὸ χρυσοκίτρινό του φῶς.
Ἄπαλὸ τ' ἀγέρι χαϊδεύει τὴ γῆ πὸν ζεστὴ ἀκόμα ἀπὸ τοῦ
ἡλίου τὶς φλογερὲς ἀχτίνες εὐχάριστα δέχεται τὴ δροσιά.

Ἀπὸ τὸ παραθύρι τ' ἀνοιχτό, μπαίνει τὸ φῶς τοῦ
φεγγαριοῦ στὸ μικρὸ δωμάτιο. Ὁ ἦχος τῆς συζήτησης τοῦ
ἀντρούγνου στὸ μπαλκόνι, καβάλλα πάνω στὰ κύματα τοῦ

δροσεροῦ ἀέρα τῆς νυχτοσιγαλιᾶς, περνᾷ ἀπὸ πολὺ κοντὰ καὶ ξεκάθαρα ὅλα τὰ λόγια διακρίνονται.

Στὸν τοῖχο τὸν ἔξωτερικό, προβάλλει ἕνα φωτεινὸ τετράγωνο—σὰ κάδρο χρυσοκαπνισμένο—καὶ στὴ μέση τὸ σκίτσο μιᾶς ἀντρίκιας κεφαλῆς: ἡ σκιά τοῦ Δημήτρη.

Σηκώνεται γιὰ μιὰ στιγμή, ἀνάβει ἕνα τσιγάρο, βηματίζει λίγο καὶ χαμογελᾷ μὲ τὰ λεγόμενα τῶν καλῶν του γονιῶν.

Ὁρθὸς κοντὰ στ' ἀνοιχτὸ παράθυρο, ὄνειροπόλα στέλνει τὰ βλέμματα στὸν ὑπέρολαμπρα μεγαλειώδη ἀστεροπλουμισμένο οὐρανό.

Ὁ Δημήτρης Διαμάντης.

Ρεμβάζει καὶ τὸ μυαλὸ του κλώθει σκέψεις, ἡ Μνήμη του ξαναζωντανεύει περασμένα, ἡ Ἐλπίδα του πλάθει ὄνειρα. Τὰ ἐπιστημονικά του ἐνδιαφέροντα, ἡ μελλοντικὴ του δράση, ἡ ὑπηρεσία του, ὁ ἀγῶνας γιὰ τὴν πραγμάτωση τῶν πόθων του, ὅλα μπερδεύονται καὶ πληθωρικὰ φτάνουνε στὸ μυαλό, ἂν καὶ θᾶθελε νὰ μείνει λίγη ὥρα ξένοιαστος ἀπολαμβάνοντας τῆς νύχτας τὴν ὁμορφιὰ καὶ τὴ γαλήνη.

Κι' ἀνάμεσα στὶς ἀναμνήσεις καὶ τὰ σχέδια τὰ μελλοντικά, τοὺς περασμένους κόπους καὶ τοὺς ἀμέτρητους πόθους, ὀλόφωτη καὶ ζωντανὴ σὰ θεῖο κεφάλι μὲ φωτοστέφανο ζωσμένο, προβάλλει γλυκεῖα ἡ μορφὴ μιᾶς κοπέλλας· τῆς Μαρίας.

Ἐξευγενισμένη, σεμνὴ, πάντα πρόσχαρη καὶ ἐνθουσιώδης γιὰ κάθε ἀνώτερη προσπάθεια.

Πλᾶσμα π' ἀξίζει τὸ ὄνομα Ἄνθρωπος καὶ γυναῖκα. Σκηνὲς ἀπὸ τὰ πεμασμένα, ἡ πορεία τῆς γνωριμιᾶς των, πρὶν ἀπὸ τρία χρόνια στὸ σπῆτι κάποιου συμφοιτητῆ, ποὺ ρχότανε καμμιὰ φορὰ νὰ δεῖ τίς δυὸ του ἀδελφές, παληές της συμμαθήτριες καὶ φίλες.

Ὅλα σ' ἕνα ἀτέλειωτο ξετύλιγμα, σὰ ταινία κινηματογραφικὴ, μπροστὰ στὰ μάτια τῆς ψυχῆς του. Τὰ στήθεια φουντώνουν μὲ μιὰ ἀφάνταστη εὐτυχία, σὰν ἕνα πλάνο χιμαιρικὸ ὄνειρο ἀνάμεσα στὸν ὕπνο καὶ τὸν ξύπνο. Κι' ἀπ' ὅλα ζωντανότερα, ἡ θύμηση τοῦ χθεσινοῦ περίπατου·

τοῦ πρώτου περιπάτου ἔξω μπροστὰ στοῦ κόσμου τὰ μάτια...

Τὸ μικρὸ τοῦ δαχτυλάκι, ἀκόμα νοιώθει τὴν αἴσθησι ζωντανή τοῦ χεριοῦ της· τοῦ ἀφράτου, τρυφεροῦ εὐγενικοῦ της χεριοῦ.

Ὅμως ξάφνου κάποια σκέψη ἔρχεται ἀπότομα νὰ ταράξει τίς εὐτυχησμένες στιγμὲς ποὺ τόσο ἔντονα ζεῖ ρεμβάζοντας καὶ ὀνειροπολῶντας ὁ Δημήτρης...

Τὰ χεῖλια αὐτόματα ψιθυρίζουν λίγα λόγια, ἐνῶ οἱ μαγεμένοι κόσμοι διαλύονται ὡσὰν καπνοί..· Κι ὁ γέρο-Στάθης ὁ θεῖος τῆς Μαρίας; μὰ μήπως κείνος ὁ δανδῆς ὁ Κώστας ὁ Ρεμάλης εἶναι καλλίτερος... τὸ χαζὸ τὸν ψευτοαριστοκράτη...

Ἡ ὥρα ἔχει περάσει πολὺ.

Ὁ Δημήτρης σηκώνεται κι ἀνάβει τὸ φῶς. Ὁρθή στὴ γωνιά ἢ μικρὴ ντουλάπα ἀντανάκλᾳ τὸ ἠλεκτρικὸ πάνω στὸ μεγάλο καθρέφνη ποὺ σκεπάζει σχεδὸν ὅλη της τὴν πόρτα.

Τὸ βλέμμα ἀναμετροῦ τὸ εἶδωλό του, ἔτσι ὅπως φαίνεται ὀλόκληρος μέσα στὸ κρύσταλλο.

Κανονικὸς στὸ ὕψος, καστανόμαυρα μαλλιά, γεροδεμένο κορμί, κι ἓνα στόμα λίγο αὐστηρὰ κλεισμένο λὲς καὶ τὰ χεῖλια σφίγγονται σὰ νὰ πιέζει τὸνα τ' ἄλλο.

Τὸ πρόσωπο ἔχει κάποιο τόνο κουρασμένο καὶ φαίνεται λίγο ὠχρό, σημάδι μιᾶς δυνατῆς προσπάθειας π' ἔκανε τὸ πνεῦμα κι ἡ ψυχὴ. Τριγυρνᾷ τὸ μάτι στὸ γνωστὸ του λιμέρι· στὸ κλουβάκι ποὺ μιὰ ὀλόκληρη σειρὰ ἀπὸ χρόνια κλείστηκε μέσα του γιὰ νὰ μελετήσῃ τὰ νομικά, τὴ φιλολογία, τὴν ἱστορία καὶ κάθε λογῆς ἀπόχρημα τῆς ἀνθρώπινης σκέψης ποὺ κλείνουν μέσα τους τὰ σωριασμένα στὸ γραφεῖο, στὴν ἑταξέρα καὶ στὴ βιβλιοθήκη, μικρὰ ἢ μεγάλα βιβλία.

Ἐνα μῆνα ποὺ ἔλειψε τελευταῖα γιὰ νὰ δώσει τίς τελικὲς προφορικὲς ἐξετάσεις γιὰ τὸ δίπλωμα τῆς Νομικῆς στὴν Ἀθήνα, ἀναζήτησε συχνὰ αὐτὸ τὸ ἀπλὸ καὶ ἥσυχο δωμάτιο τὸ γνώριμο συμπαραστάτη ὅλης του τῆς πορείας,

ἀπ' τὸν καιρὸ πού μικρὸ χωριατόπουλο ἦρθε μὲ τὴν οἰκογένειά του στὴν πόλη καὶ γράφτηκε στὸ γυμνάσιο...

Πόσοι κόποι ἀλήθεια! πόσος ἀγώνας καὶ ὑπομονή! Νοιώθει μὰ δυνατὴ ψυχικὴ καὶ πνευματικὴ ἔνταση τώρα πού ἔφθασε στὸ τέρμα μιᾶς σοβαρῆς προσπάθειας κ' ἀναζητᾷ καινούργιους προσανατολισμοὺς στὴ σκέψη καὶ τὴ δράση γιὰ κάποιο ἀκόμη σοβαρότερο ξεκίνημα.

Ὁ Δημήτρης ἔχει μέσα του τὸ σπέρμα τῆς προκοπῆς κ' ἀδιάκοπη τὴν τάση γιὰ τὴν τελειότητα· δυὸ πράγματα ἀπὸ τὰ πιὸ γόνιμα καὶ χρήσιμα γιὰ νὰ μπεῖ κανένας στὸ νόημα ἐτούτης τῆς ζωῆς.

Χαϊδεύει μὲ τὰ δάχτυλα ἓνα μικρὸ γυάλινο μελανοδοχεῖο, μικρὸ δῶρο πρωτοχρονιάς κ' ἡ ματιὰ του μὲ στοργὴ ἀγκαλιάζει τοὺς μικροὺς ἢ μεγάλους ἀπογόνους τῶν παπύρων—τὰ βιβλία.

Ποτὲ δὲν ἐμετάνιωσε γιὰ τὶς ὥρες πού πέρασε συμμένος ἀπάνω τους· γιὰ τὶς νύχτες πού ξαγρύπνησε μαζί τους.

Στὸ μυαλό του χοροπηδοῦν τὰ μικρὰ ἐκεῖνα μαῦρα σημαδάκια—τὰ γράμματα—πού ἐκέντησαν τὴ σκέψη του μὲ τὰ νοήματά των, ὅπως κεντοῦν οἱ κοπέλλες τὶς νταντέλλες...

Αὐτὰ τοῦ μεταδῶσανε καὶ τοῦ γνωρίσανε τὸ πνεῦμα τῶν εὐγενέστερων ὑπάρξεων κάθε καιροῦ καὶ τόπου· ἐμόρφωσαν τὸ χαρακτῆρα του, τὸν ἐχειραφέτησαν σὰν ἄνθρωπο μ' ὅλα τὰ νόμιμα δικαίωματα μέσα στὸν κόσμον καὶ συγκροτήσανε ἠθικὰ καὶ νομικὰ τὴ Συνειδήσή του.

Τοῦμαθαν τί θὰ πεῖ ἰδέες! ἀληθινὲς ἰδέες κ' ὄχι προλήψεις πού τις πιὸ πολλὰς φορὲς ὁ κόσμος δὲν τις ξεχωρίζει ἀπὸ τις πρῶτες...

Ὁ Δημήτρης δουλεύει τώρα καὶ χρόνια, ἀπὸ τότες πού ἔβγαλε τὸ γυμνάσιο στὰ Ἡλεκτρικὰ Ἔργα τοῦ Δήμου. Δουλειὰ καὶ μελέτη ὅσπου σήμερον νοιώθει τὴν ἀμέτρητην χαρὰ νᾶχει βγάλει τὸ Πανεπιστήμιο...

Συμμένος πάνω στὸ γραφεῖο σκεφτικὸς κρατᾷ ἓνα μικρὸ μολύβι καὶ μουτζουρώνει πάνω σ' ἓνα τετράδιο τὸ ξόφυλλο του· ἀνιστορᾷται τὰ παληά...

... Φτωχὸ παιδί, σὰν ἐκόντευε νὰ τελειώσει τὸ γυμνάσιο ἔνοιωθε πολλὴ ἀγωνία γιὰ τὴ μελλοντικὴ του πορεία... Τὴν ἀγωνία ποὺ νοιῶθουν ὅλα τὰ νέα παιδιά ὅταν τὰ οικονομικά των μέσα δὲν ἐπιτρέπουν ἀνώτερες σπουδές, ἐνῶ τὰ προσόντα τῆς μόρφωσης τοῦ γυμνασίου δὲ δίνουνε καμμιά οὐσιαστικὴ γνώση καὶ ἱκανότητα γιὰ ν° ἀντικρῦσουν τὴ ζωὴ.

Οἱ ἐγκυκλοπαιδικές γνώσεις τοῦ γυμνασίου, αὐτὸ τὸ λίγο ἀπ' ὅλα, μόνο γιὰ νὰ συνεχίσεις κάποια ἐπιστήμη κατοπιὰ εἶναι ἀπαραίτητες.

Αὐτὸς ὅμως ἤξερε πὸς πρέπει νὰ δουλέψει... ὕστερα κι' ὁ περήφανος ἀπὸ φύση χαρακτήρας του τὸν ἔσπρωχνε στὸ ν° ἀποχτήσῃ ὅσο τὸ δυνατὸ γρηγορότερα μιὰ ἀνεξαρτησία οικονομική, τὸ πρῶτο ποὺ χρειάζεται γιὰ ν' ἄχει καὶ ἠθικὴ αὐτονομία κανένας· δηλαδή, λευτεριά νὰ πάρει ὅποιο δρόμο θέλει τὸ πνεῦμα κι' ἡ ζωὴ του.

Μὰ κι' ἄλλη σκέψη τὸν ἔκανε νὰ βιάζεται...

Αὐτοὶ οἱ κακόμοιροι γονιοί, ἀπλοῖκοι καὶ πρόθυμοι ἀνθρώποι δὲν μποροῦσε βέβαια νὰ τὸν σπουδάζουν ὥστε νὰ γεράσει· γιὰ αὐτὴν αἰτίαν, ὅπως τ' ἄβλεπε τὰ πράγματα, στὸν τόπο μας ὥστε νὰ σπουδάσει κανεὶς καὶ νὰ ταχτοποιηθεῖ κάπως, γίνεται γεροντοπαλλήκαρο ἢ ἂν εἶναι κορίτσι ἀκόμη χειρότερα, γεροντοκόρη...

Τὸ πρόβλημα, τὸ λυσε μόνος του· γιὰ τὰ στα σοβαρότερα ζητήματα καὶ στὶς σπουδαιότερες στιγμὲς τῆς ζωῆς του κανένας πρέπει νὰ εἶναι ἀξίος, χωρὶς ποτὲ νὰ παύει νὰ ἐχτιμᾷ τὴν ἀποχτημένη πείρα καὶ τὴν σοφία τῶν ἄλλων, νὰ δίνει λύση καὶ ἀπόκριση μοναχὸς του...

Σὰν ἦταν στὴν τελευταία τάξη τοῦ γυμνασίου, πλαῖ στα κανονικά του μαθήματα, μελετοῦσε καὶ λογιστικά. Βοήθηκε τὰ σχετικὰ βιβλία καὶ μὲ τὴν ἐπιμονή, τὴν ἐπιμέλεια καὶ τὴν ἐξυπνάδα του, ἔμαθε ἀπλογραφία καὶ διπλογραφία ὥστε νὰ εἶναι σὲ θέση νὰ μπορεῖ νὰ κρατήσῃ τὰ βιβλία μιᾶς ἐμπορικῆς ἐπιχείρησης...

Ἀκόμα κι' ἓνα ἄλλο· ἔδωσε προσοχὴ στὰ Γαλλικά· τὸ πῆρε στα ἕξοτά τὸ ζήτημα ὥστε παρακολουθῶντας καὶ

ιδιαιτέρα μαθήματα με σύστημα τὸν τελευταῖο χρόνο, τὴν ἔμαθε τὴν γλῶσσα. Τὶ μανία ἀλήθεια τοῦγε κολλήσει. Λεξικά, μέθοδοι, ἐφημερίδες, περιοδικὰ γαλλόφωνα, ταινίες ποὺ μιλοῦσαν γαλλικά, ἓνα διάστημα τοῦχαν γίνεи σωστὸ μεράκι ὥστε ποὺ τὰ κατάφερε!

Μιλοῦσε ἔγραφε καὶ μετάφραζε κάθε λογῆς γαλλικὸ κείμενο λὲς κι' ἦτανε φραντζέζος.

Ἄκόμα θυμᾶται τὴν ἀπλοϊκὴ του μανούλα ποὺ τὴν σταύρωνε με τὴν γαλλομανία του καμμιά φορὰ.

—Μπὸν—ζοὺρ μαμά...

—Τὶ θέλεις παιδάκι μου;

—Πὲς κι' ἐσὺ: μπὸν—ζοὺρ...

—μπουζοῦρ,,

—Δὲν εἶναι προφορὰ αὐτὴ! βενὲ—ζισί...

—Μίλησε καλὸ μου σὰν Ἕλληνας νὰ σὲ καταλάβω.

—Πὲς: ζε—βιέν.

—Μὴ με βασανίζεις χρουσό μου τὴν κακόμοιρη; τώρα στὰ γεράματα μπορῶ νὰ μάθω γὼ τέτοια ἀνακορακίστικα... καὶ τὸν ἄφηγε μόνο του νὰ παρλάρει.

Δὲν ἄφησε ἀκόμη τὴν εὐκαιρία ὅταν ὁ καθηγητὴς τῶν μαθηματικῶν τοῦ ἀνάθετε νὰ κάνει κάτι ἀντίγραφα τῶν ἀσκήσεων καὶ καθόταν πολλές φορὲς μετὰ τὸ μάθημα στὸ γραφεῖο τοῦ σχολείου, νὰ συνειθίσει στὴ γραφομηχανή· λίγη προσπάθεια κι' ἔγινε δαχτυλογράφος μιὰ χαρὰ. Ἔτσι, σὰν ἀρχίσανε τὰ μεγάλα ὑδροηλεκτρικὰ ἔργα τοῦ Δήμου, μιὰ τεράστια δουλειὰ ποὺ κράτησε χρόνια κι' ἀκόμα συνεχίζεται με τὴν ἐπέχταση στὰ περὶχωρα δίκτυου φωτισμοῦ, εἶχε τέτοια πρακτικὰ καὶ χρήσιμα προσόντα—μαζὶ με τὸ ἀπολυτήριό του—ὥστε βρῆκε θέση ἀπὸ τοὺς πρώτους. Μὰ εἶχε καὶ τὸ χάρισμα νὰ παίρνει στὰ σοβαρὰ τὸ κάθε τι· νᾶναι προσεχτικὸς καὶ ἄσσοις σὲ ὅτι ἀναλάμβανε... Ἄπὸ λίγο—λίγο καὶ ἔβγαλε ὄνομα στὶς διάφορες ὑπηρεσίες τῶν ἔργων.

Κάθε τμηματάρχης ποὺ ἤθελε νᾶχει τὸ κεφάλι του ἥσυχο, φρόντιζε νὰ τὸν πάρει στὸ τμήμα του.

Γι' αὐτὸ καὶ τὴν προσπάθειά του νὰ σπουδάσει τὴν ἔβλεπαν οἱ προϊστάμενοί με συμπάθεια καὶ τοῦκαναν κάθε εὐκολία δυνατή. Γιὰ τὶς ἐξετάσεις του λόγου χάριν πάντα τὸν ἔβόλευαν με σχετικὲς ἀδειες κάθε χρόνο.

Ὁ Δημήτρης ἔχει κουραστῆ.

Τὸ μικρὸ ρολογάκι τοῦ χεριοῦ δειλὰ—δειλὰ ἀκούγεται στῆς νύχτας τῆ νεκρικῆ σιγῆ.

— τικ—τάκ, τικ—τάκ ...

Θυμᾶται πὸς αὔριο τ' ἀπόγευμα ἔχει νὰ πάει σ' ἓνα περὶχωρο γιὰ ὑπηρεσία· μωρὸ λαχειῖο—λέει μέσα του—νὰ μὲ μεταθέσουνε πάλι σ' ἄλλο τμήμα τὸ μῆνα πὸν ἔλλειψα μὲ τὴν ἀδεια. Κάποιος θὰ μοῦ τὴν ἔφερε συναδελφικά ...

Κι' ἀμέσως—ἀμέσως ἐκστρατεία· ἀλλὰ δὲν βαρυνέσαι θὰ βουλευτοῦμε κι' ἐδῶ καὶ θὰ συνειθίσουμε σὲ λίγο ... ὕστερα ἢ ἀλλαγὴ καὶ τὸ καινούργιο πὸ πολὺ πρέπει νὰ εὐχαριστεῖ κανένα παρὰ νὰ τὸν φοβίζει.

Κατακουρασμένος στρίβει τὸ διακόπτη καὶ βαρεῖα τὰ βλέφαρα κλείνουν ... Τὸ μικρὸ τὸ ρολογάκι—ὁ διαβολᾶκος—ἀκούγεται ἐνοχλητικά :

— τικ—τάκ, τικ—τάκ ...

Πιετιέται ἀπὸ τὸ κρεββάτι νευριασμένος κι' ἀνοίγοντας τὴ μικρὴ ντουλάπα τὸ χώνει στὴν τσέπη κάποιου σακκακιοῦ.

Σιγὴ ἀπόλυτη καὶ γαλήνη βασιλεύει· ὁ Δημήτρης ρίχνεται στοῦ ὕπνου τὶς ἀγκάλες.

Ξεκινῶντας ἀπὸ τὸ Σαντριβάνι μὲ κατεύθυνση νοτιο-ανατολική, σὲ πέντε λεφτὰ βρίσκεται κανεὶς στὴν Ἐγορὰ τῆς πόλης τῶν Χανιῶν. Ἐνα μεγάλο καὶ σπουδαῖο χτίριο σὲ σχῆμα σταυροῦ. Πανύψηλο, σκεπασμένο μὲ μεγάλα τετραγώνια κρύσταλλα. Καταστήματα τροφίμων, κρεοπωλεῖα, ψαράδικα καὶ μανάβικα ὅλο τὸ χτίριο γιοματό. Γραφικὸ τὸ θέαμα μὲ τὶς λιχουδιὲς καὶ τὰ ὄμορφα φρούτα τῆς Κρήτης, ἀπλωμένα σὲ μιὰ λαϊκὴ καθημερινὴ ἔκθεση.

Τὸ πρωὶ καὶ ἄργα τὸ βράδυ ἔχει πάντα κίνηση μεγάλη φωνῆς ποὺ διαλαλοῦν τὰ προϊόντα καὶ σκουνητήματα πάνω σὲ κυρτὲς καὶ δουλικὰ μὲ τσάντες φορτωμένα ἀπὸ ψώνια. Μιὰ μπόχα δυνατὴ, παρᾶξενο, κοκταίηλ, ἀπὸ κάθε λογῆς καταπέτασμα ποὺ γεμίζει τὸ ἄνθρωπινο στομάχι.

Στὸν ἄξονα ἀπὸ ἀνατολὴ πρὸς δύση τὰ ψαράδικα καὶ τὰ χασάδικα· στὸν ἄλλο, ἀπὸ βορρᾶ πρὸς νότο τὰ μπακάλικα καὶ ἡ φρουταγορὰ.

Τὰ χασαπάκια, τὰ μαναβάκια, οἱ ψαράδες, συναγωνίζονται στὴ φωνὴ καὶ στὸ καλαμπούρι.

— Ἀχταπόδια κυράδες...

— Σταφυλάκια, σταφυλάκια, τζάμπα τὰ δίνω μικροῦλες...

— Ζυγούρι δίχως κόκκαλα...

Στὸ σταυροδρόμι ποὺ σχηματίζεται στὸ κέντρο, ἐκεῖ ποὺ διασταυρῶνονται οἱ δύο ἄξονες, τὸ πραχτορεῖο μὲ ὅλες τὶς ἐφημερίδες καὶ τὰ περιοδικὰ τῶν Ἀθηνῶν. Στὴν ἔξοδο τοῦ νότου, ἡ μεγάλη πλατεῖα τῆς Ἐγορᾶς. Ψηλὰ στὴν κορφή, στὸν τοῖχο κολλημένη ἡ πλάκα τοῦ ρολοιοῦ μὲ τοὺς μεγάλους δείχτες.

Ἡ ὥρα τέσσερις τὸ ἀπόγιομα.

Μπροστὰ σὲ ἕνα ταξί, ἀπὸ τὰ πολλὰ ποῦναι ἀραδιασμένα στὴν πλατεῖα, στέκεται μιὰ τριάδα.

Είναι ὁ κύριος Θεόφιλος, ὁ δικηγόγος ὁ Γιαννάκης καὶ γέρος τοῦ βοριά.

Ὁ πολιτικὸς μηχανικὸς σηκώνει τὰ μάτια κατὰ τὸ ρολοῖ. Πρὶν ἀκόμα τὰ χαμηλώσει, ἕνας νέος μὲ καστανόχρωμα μαλλιά, καλοντυμένος, καὶ δυὸ χεῖλια λίγο αὐστηρὰ κλεισμένα, πλησιάζει.

— Δημήτρης Διαμάντης τῶν ἠλεκτρικῶν ἔργων.

— Ἄ! ἀκριβῶς ἐσᾶς σκεφτόμουνα...

Ἔσεῖς τηλεφωνήσατε τὸ πρῶτ;

— Μάλιστα! ἔχω τηλεφωνήσει καὶ στὸν πρόεδρο τῆς κοινότητος γιὰ τὴ σημερινή μας ἐπίσκεψη στὴ Σούδα.

— Πολὺ ὠραία! θαυμάσια ἰδέα...

δὲν γνωριστήκαμε ὁμῶς ἐμένα θὰ μὲ ξέρετε ἀπὸ τὰ χαρτιά... Ὁ κύριος Κατελοῦζος, ὁ κύριος Φωτάκης, δικηγόρος.

Ὁ Δημήτρης σφίγγει ἕνα—ἕνα τὰ χεῖρια καὶ ἀναγνωρίζει στὸ ὄνομα τοῦ Γιαννάκη ἕνα γνωστὸ καὶ φημισμένο καλὸ ἐπιστήμονα τῆς πόλης.

— Λοιπὸν εἴμαστε ἕτοιμοι· φεύγουμε...

Δίπλα στὸ σωφὲρ κάθεται ὁ Δημήτρης καὶ πίσω, νωχελικὰ ξαπλώνονται οἱ τρεῖς ἀχώριστοι καὶ ἀγαπημένοι φίλοι.

— Βρὲ αὐτὸς εἶναι! γιὰ θυμήσου λίγο...

— Μὲ τὴν ἀνηψιά τοῦ Στάθη τοῦ Χρυσάφη... δὲ θυμάσαι τίς προάλλες τὸ βράδυ, στὴν παραλία...

— Καλὰ λές! ἔχεις δίκη...

— Διάβολε τόσο εὐκόλα ξεχνᾷς!

Ἡ τριάδα χουζουρεμένη πίσω στὸ μαλακὸ καναπέ τῆς γοργόροδης καὶ ἀδόρυβης μπουτκ, σιγοφιθυρίζει.

Ὁ δρόμος πρὸς τὴ Σούδα, πλατὺς καὶ καλοστρωμένος μὲ δενδροστοιχίες ἀπὸ ἀγριοπιπεριές ξεδιπλώνεται μπροστά των. Λίγα λεπτὰ καὶ ὁ κάμπος ἀνοίγεται δεξιὰ καὶ ἀρι-

στερά, μόλις περάσουν τὰ τελευταῖα σπῖτια τῆς πόλης. Πανύψηλες λεῦκες στή μιὰ καὶ τὴν ἄλλη μεριά, ρίχνουνε ἴσκιο παχὺ στὴν εὐθύγραμμη ἄσφαλτο καὶ τ' αὐτοκίνητο κυλᾷ κόβοντας τὸν ἀγέρα ποὺ ἀνεμίζει τὰ μαλλιά.

Ὁ γέρος τοῦ βοριᾶ στὸ πρόσωπο ἔχει τὸν τόνο τοῦ κεριοῦ καὶ τὴ λαμπερὴ ὄψη ποῦ χαρίζει τοῦ πνεύματος ἡ σπιριτάδα...

— Προχθὲς τὸ πρωὶ πέρασα ἀπὸ τοῦ Καπετὰν Λάμπη τὸ μαγαζί...

— Ἄ! ναι! κάτι ἄρχισες νὰ πεῖς στὴν προχθεσινὴ συνεδρίαση μὰ δὲν τὸ ξετέλειωσες...

— Καλοσχεδιασμένη δουλειά' μιὰ καὶ μοῦ κατέβηκε, τὴν ἔβαλα μπρὸς καὶ θαρρῶ πὸς ἔπιασε κι' ὅλας.

— Τίποτα χωρατὸ θὰ τοῦκαμες καὶ τὸ πίστεψε ...

— Ἄ! μπά' πρόκειται γιὰ μεγάλη μανούβρα... πείραμα σωστὸ ἐτούτη τὴ φορὰ.

— Γιὰ νὰ δοῦμε λοιπόν ...

Τὸ αὐτοκίνητο κυλᾷ ἀνάμεσα σὲ πυκνόφυλλες λεῦκες καὶ πολυκλώναρα πλατάνια. Γέρνουν οἱ πανύψηλες κορφές καὶ ψηλά, τὰ κλωνάρια ἐνώνονται σχεδόν, σχηματίζοντας μιὰ πανέμορφη φυσικὴ στοά, ποὺ κάτω τῆς ξετυλίγεται ὁ δρόμος.

Δεξιὰ, τ' ἀμπέλια καταπράσινα μὲ μικρὰ καλύβια στὴν ἄκρη γιὰ νὰ μένουν οἱ φύλακες τὰ βράδυα. Ἄριστερά, δροσεροβλάσταρα χορταρικά στοὺς μεγάλους ποτιστικούς κήπους.

Μπροστὰ στὸ βάθος ἔχει κιόλας φανεῖ τὸ βαθυγάλανο νερὸ τοῦ λιμανιοῦ τῆς Σούδας, σφιχταγκυλισμένο μ' ἓνα τεράστιο φυσικὸ λιμενοβραχίονα, ἀπὸ τὸ γνωστὸ Ἄκρωτηρι.

Ὁ Δημήτρης τριγυρνᾷ μ' εὐχαρίστηση τὴ ματιὰ δεξιὰ κι' ἄριστερὰ στὶς ἀπειρες τῆς φύσης ὁμορφιές ... Ὁ θεόφιλος κι' ὁ Γιαννάκης ἔχουνε κρεμαστεῖ ἀπὸ τὰ χεῖλια τοῦ

γέρου τοῦ βοριά... ἐνῶ στὰ πρόσωπά των χωρὶς διακοπὴ διακρίνεται μὰ γελαστὴ γριμάτσα.

— Πέρασα, πὸν λέτε, καλοὶ μου φίλοι προχθὲς τὸ πρωτὸ ἀπὸ τοῦ Καπετὰν Λάμπη ἦταν ὀρεξάτος· μούκαμε μεγάλη χαρά.

Ἐνα ὀλόγλυκο ραζακὶ σταφύλι ξετσαμπουνίσαμε μαζὶ καὶ εἶπαμε πολλὰ καὶ διάφορα.

Αὐτὸς ὁ εὐλογημένος ὁ γυιὸς μου, βρὲ Λάμπη, — τοῦ ἐξομολογήθηκα μὰ στιγμὴ—τὶ θέλει νὰ μὲ σκοτίξει ἐμένα γέρον ἀνθρώπο μὲ τέτοιες φασαρίες.

Καλὴ του ὥρα ὅ, που καὶ νᾶναι, μὰ δὲν ξέρω πὼς θὰ τὰ βγάλω πέρα στὴ δουλειὰ πὸν μ' ἀνακάτωσε...

Ὁ Καπετὰν Λάμπης μὲ κύταζε μὲ μεγάλο ἐνδιαφέρον καὶ πρόθυμος νὰ μοῦ παρασταθεῖ βοηθὸς ἂν ἐσῆκωνε τὸ πράγμα.

— Σὰν τί νὰ συμβαίνει κύριε Κατελουῆζο ἐρώτησε γιομάτος ἀπορία.

— Ἄκουσε βρὲ Λάμπη: μοῦ ἔγραψε ὁ Δημοσθένης ἕνα γράμμα. Σὲ λίγες μέρες θὰ ρθεῖ στὸ νησί μας κάποια ξένη ἀπὸ τὰ μέρη ἐκεῖνα πὸν ζεῖ ὁ γυιὸς μου. Πλούσιοι ἀνθρώποι. Χρυσάφι Λάμπη μου κι' ὄχι μικροπράγματα... μεγάλες περιουσίες, μεταλλεῖα, ἐργοστάσια, βαπόρια, τράπεζες καὶ λίρα μὲ τὸ τσουβάλι. Πλούτη πὸν δὲν τὰ ἔχουμε ἐμεῖς ἐδῶ συνειθίσει. Περιοδεύει τὸν κόσμον—σάμπως ἔχει κι' ἄλλη δουλειὰ: τὸ χρῆμα, ὁ χαμοθεὸς νᾶναι καλά.

Θυμῆθηκε τὴν Κρήτη ποῦχει διαβάσει φαίνεται ἀπὸ τὴν ἱστορία. Θὰ ρθεῖ νὰ μείνει κάμποσο καιρὸ· ὕστερα θέλει νὰ ἐπισκεφτεῖ τὴν Κνωσσό, νὰ καμαρώσει τὰ παλιὰ μνημεῖα.

— Καὶ θὰ θέλει δραγουμάνο καὶ συντροφιὰ κανένα γνωστὸ ἀνθρώπο· ἔ;

— Ἄν εἶτανε αὐτὸ βρὲ Λάμπη δὲν εἶχε καμμιά δυσκολία...

— Ἄμῃ;

— Φαίνεται πὼς εἶναι γραφτὸ νὰ μὴν ὑπάρχει κανένας ἀνθρώπος εὐχαριστημένος σὲ τοῦτο τὸν κόσμον.

Μὲ ὅλα τὰ πλούτη καὶ τὰ καλά, αὐτὴ ἡ γυναῖκα δὲν εἶναι εὐτυχημένη· ξαίρεις αὐτοὶ οἱ χρυσοκάνθαροι δὲν κάβουνε πολλές φορὲς οἰκογένεια...

Ζοῦνε τὴ ζωὴ τους ὅλο μὲ χαρὲς καὶ ξεφαντώματα κι' εἶναι γιομάτοι ἀπὸ παραξενιές· ἔχουνε λίγο στριμμένη τὴ βίδα... Καὶ τὰ πάρα πολλά λεφτά, παλαβώνουνε κι' αὐτὰ κανένα Καπετὰν Λάμπη μου!

Ἡ γυναῖκα ὅμως αὐτὴ θέλει ν' ἀποχτήσῃ παιδί· ἔχει σωστὲς ἰδέες... Θέλει σώνει καὶ καλὰ κληρονόμο.

Μὰ ἔλα σου ποῦ εἶναι τώρα καὶ δέκα χρόνια παντρεμένη καὶ δὲν ἔνοιωσε στὸ σπλάχνο της νὰ σαλεύει κανένα θρέμμα, ὅπως μὲ λαχτάρα τὸ ποθεῖ.

Σκέφτηκε νὰ βρεῖ κανένα ὄρφανὸ νὰ τὸ υἱοθετήσῃ ἀλλὰ σὰ δὲν εἶναι αἷμα δικό του κανενός...

Ἄκουσε λοιπὸν τί μηχανεύτηκε μὲ τὴν εὐκαιρία ποῦ θα ρθεῖ στὸ νησί μας...

Ὁ γέρος τοῦ βοριᾶ ρουφᾶ μὲ εὐχαρίστηση τὸ μυρισμένο ἀγέρι ποῦ στὰ γεροντικά του μάγουλα νοιώθει τὸ δροσερό του χᾶδι... Ἀνασηκώνεται λίγο ἀπὸ τὸ κάθισμά του καὶ κτυπᾶ μὲ τὸ δεξιὸ χέρι ἐλαφρὰ στὴν πλάτη τοῦ σωφέρο...

— Σιγώτερα νὰ χαρεῖς τὰ μάτια σου, νὰ καμαρώσουμε τὴν ὁμορφιά τοῦ κάμπου... καὶ γιατί μὲ ζαλίζει ἡ μεγάλη φόρα...

Οἱ δυὸ σύντροφοι ποῦ τὸν ἔχουνε στὴ μέση, περιομένουν τὴ συνέχεια, κι' ὁ Δημήτρης ποῦ μέσες-ἄκρες ἄκουσε τὴν ἀρχὴ τῆς ἱστορίας τώρα ἔχει στρέψει τὸ πρόσωπό του πρὸς τὰ πίσω καὶ προσεχτικὰ παρακολουθεῖ.

— Ἐκατάφερε λοιπὸν τὸν ἄντρα της αὐτὴ ἡ κυρὰ νὰ δεχτεῖ τὴ λύση στὸ μεγάλο πρόβλημα μὲ τοῦτο τὸν παράξενο τρόπο. Καὶ τί δὲν εἶναι ἱκανὲς νὰ κάμουνε, βρὲ χρυσέ μου, αὐτὲς οἱ γυναῖκες!

Ἢταν ἔφτασαν στὴν Ἑλλάδα, ἔχωρίσανε· πῆρε καὶ τὸ διαζύγιο ἀμέσως! Θὰ ἔχεις βέβαια καὶ σὺ ἀκούσει πὼς στὸν

καιρό μας δὲν ἔμεινε οὔτε ὁ γάμος δίχως νὰ ρεζιλευτεῖ. Καὶ στὸ ἔξωτερικό, ὡς φαίνεται πολὺ περισσότερο. Παντρεύονται, χωρίζουνε λές καὶ παίζουνε τὶς κουμπάρες. . .

Ἐμεῖς καὶ μὲν κινεῖται καὶ τὰ μάτια ἀνοίγουνε περισσότερο ὅσο προχωρεῖ ἡ κουβέντα.

— Ἐμεῖς καὶ μὲν Λάμπη σου λέμε Τιμὴ καὶ ὑπόληψη καὶ σκοτωνόμαστε ὅμως ἄλλοι τὰ λογαριάζουνε κάτι τέτοια γιὰ μικροπράγματα... Τὶ νὰ πεῖς! δὲν εἶναι καιρὸς νὰ κρίνουμε τὸν κόσμο. Λοιπὸν, ποὺ λές, τὰ κανόνισε ἔτσι ἡ ἔξυπνη κυρά, τώρα ποὺ θὰ κατεβεῖ στὸ ξακουσμένο μας νησί νὰ νῆαι ἐλεύθερη σὰν τὸ πουλί. Κι ἔναι ἀποφασισμένη νὰ βρεῖ ἕνα λεβεντάνθρωπο ἀπὸ τὸν τόπο μας νὰ τὸν παντρευτεῖ!

Κρητικὸς βέβαια σὰν εἶναι, ἀδύνατο νὰ βγεῖ σκάρτος σὰν τὸν πρῶτο...

— Ὅσοσο γι' αὐτὸ ἀλλοίμονο! δὲν τ'ἔχω κι ἐγὼ πὼς θὰ πετύχει καὶ καλύτερη ράτσα!

ἀποσῶνε ὁ καπετὰν Λάμπης μὲ περηφάνεια καὶ καμάρι.

— Ὡς ἐδῶ τὸ ζήτημα πάει καλά ὅμως ποὺ δὲν τὸν θέλει σύζυγο παντοτεινό, ἀλλὰ σὲ κάμποσο καιρὸ πρέπει νὰ χωρίσει καὶ μ' αὐτόν.

— Μὴ μοῦ τὸ λές!

— Ἐ, βέβαια! λοιπὸν πρέπει νὰ τὸ ξέρει ὅποιος τὴν πάρει ἀπὸ ξαρχῆς, γιὰ νὰ τῆς δώσει τὸ διαζύγιο ἀργότερα, μὴν τύχει καὶ δὲν ἔχει ξεμπερδέματα ἢ γυναῖκα... Ἐκεῖνη πάλι, δὲν θὰ τὸν ἀφήσει ἔτσι μὲ ἀδειανὰ τὰ χέρια...

Πεντακόσιες λίρες χου-σές!

Ἐ Καπετὰν Λάμπης ἐγούρλωσε τὰ μάτια.

— Μὰ καὶ ποιόσος θὰ τὸ δεχτεῖ κύριε Κατελοῦζο τέτοιο ξεμασκάρωμα!

— Θὰ βρεθεῖ Λάμπη μου ἄνθρωπος θὰ βρεθεῖ κι ἄς εἶναι καὶ συντοπίτης μας ἄφοῦ στὴν ὑπόθεση ὑπάρχει κείνο ποὺ σοῦ εἶπα...

Πε-ντα-κό-σιες λί-ρες χρυ-σές !

“Ασχημο θάναι μόνο αν τύχει νάναι κι’ αὐτὸς παν-
τρεμμένος, γιατί θὰ χρειάζονται κι’ ἄλλα διαζύγια, φασα-
ρίες καὶ τὰ ρέστα... Ἄλλὰ πάλι ποιά δὲ θὰ τὸν ἀφήσει
τὸν ἄντρα της ἐλεύθερο γιὰ νὰ χρυσώσει τὴ μοῖρα του σ’
ὅλη του τὴ ζωὴ ; Μόνο τὸ στόμα σου κλειστό περὶ ὅσα
ἄκουσες ! ἐγώ, γιὰ τὸ χατῆρι τοῦ γυιουῦ μου εἶμαι ὑπο-
χρεωμένος νὰ φροντίσω νὰ δῶ πὼς θὰ μπαλώσω τὴν κα-
τάσταση...

Ὁ Γιαννάκης χτυπᾷ μὲ τις παλάμες τὰ γόνατά του
κι’ εἶναι ξερὸς ἀπὸ τὰ γέλια. Ὁ Δημήτρης σκεπάζει μὲ
τὸ χέρι τὸ στόμα γιὰ νὰ πνίξει τὰ χάχανα κι’ ὁ κύριος
Θεόφιλος γελᾷ μὲ τὴν καρδιά του.

— Σὲ καλὸ σου βρὲ Κατελοῦζο... τί πῆγες νὰ βάλεις
τ’ ἀνθρώπου στοῦ μυαλό.

III

Ἡ Σούδα ἔχει ἀπλωμένα τὰ σπίτια της κάτω ἀπὸ τὰ πόδια τῆς ὄροσειρᾶς τῆς Μαλάξας πὺν τ' ἄσπρα της χωριατόσπιτα δείχνουν στήν κορφή τοῦ βουνοῦ, σὰ χιονάτα πιταλίσματα ἀπὸ ἀσβέστη πάνω σὲ σκοῦρο χῶμα. Πρὸς τὴν ἀνατολικὴ μεριά τῆς κωμόπολης τὸ βουνὸ κατεβαίνει ἀπότομα, ἴσια πρὸς τὴ θάλασσα χωρὶς οὔτε χουφτά ἀμμονδιά. Ὅμως στήν ἀντίθετη πλευρά, οἱ γραμμὲς εἶναι ἀπαλὲς καὶ τ' ἀκροθαλάσσι νταντελοστολισμένο ἀπὸ γραφικοὺς κολπίσκους καὶ βοτσαλόστρωτες ἀκτές. Ἀντίκρου κατὰ τὸ βοριᾶ, φαίνεται τ' Ἀκρωτήρι σ' ὄλο τὸ μᾶκρος του, καὶ καθαρὰ ξεχωρίζει τὸ μάτι σωροὺς ἀπὸ σπιτάκια κάθε τόσο—τὰ χωριά του· οἱ Κορακιές, τὸ Πιθάρι, τὸ Ἀρώνι κί· οἱ Στέρνες ἀπόμερα στήν ἄκρη. Ἀνάμεσο Σούδας καὶ Ἀκρωτηριοῦ τὸ περίφημο λιμάνι. Γαληνεμένο, στενόμακρο καὶ μεγάλο. Τὸ στόμα του πρὸς τὴν ἀνατολή, τὸ βουλώνει ἓνα μικρὸ νησάκι, σὰν κυματοθραύστης ξεπίτηδες καμωμένος. Θάλασσα, βουνὸ καὶ κάμπος σ' ἓνα πανέμορφο σύμπλεγμα, χαρίζουνε στὰ μάτια πὺν ξέρουνε νὰ ζοῦν καὶ νὰ χαίρονται τὴν ὁμορφιά, ἓνα δῶρο τρισεύγενο κί· ἀφάνταστα ὄραϊο. Ἔτσι, τὸ καλοκαιρινὸ τὸ δεῖλι, πὺν τὰ κυματάκια ἔρχονται καὶ δειλὰ δειλὰ φιλοῦν τὰ βότσαλα στήν ἀκτὴ, γενιέται πόθος νὰ βρεθεῖ κανεὶς μὲ τὴν καλή του μέσα σ' αὐτὸ τὸ καθάριο καὶ διάφανο νερὸ, νὰ τσαλαβουτοῦν παίζοντας κηνηγητό, νὰ νοιώθουνε κατάσαρκα τὸ ὄροσερὸ ἀγκάλιασμα τῆς μυρωμένης θάλασσας—ἐνῶ τοῦ ἥλιου οἱ στερνὲς ἀνταύγειες θὰ χουσίζουνε τὴ δύση, κί· ὕστερα ἐκεῖνος καὶ ἐκείνη, νὰ τρέξουν πάνω στὸ βελούδινο γρασίδι ὅπως ὁ Δάφνης καὶ ἡ Χλόη...

Ὁ κύριος Θεόφιλος μὲ τὸ Δημήτρη κατηφορίζουν πρὸς τὰ μαγαζιά τοῦ λιμανιοῦ ποῦναι κοντὰ στὴν πλατεία τῆς ἐξέδρας. Ἐκεῖ, κάτω ἀπὸ τὸν Πλάτανο τοῦ πλοῦ καλοῦ κέντρου περιμένει ὁ Γιαννάκης καὶ ὁ γέρος τοῦ βοριά.

— Λοιπὸν γιὰ ἐργάτες φροντίσετε σεῖς κύριε Διαμάντη...

— Μὰ κανόνισα μὲ τὸν πρόεδρο τῆς κοινότητος νὰ πάρουμε χωρικούς, ἔχτὸς βέβαια ἀπὸ τοὺς εἰδικευμένους. Ἔτσι γλυτώνουμε τὴ μεταφορὰ προῖ βράδῳ στὴν πόλη καὶ τὰ χασομέρια.

— Θαυμάσια ἰδέα... Λοιπὸν σύμφωνοι Κύριε Δημήτρη. Πιστεύω πὸς ὅσο κι' ἂν κρατήσῃ ἡ συνεργασία μας θάμαστε ἀπόλυτα συνεννοημένοι καὶ ἱκανοποιημένοι.

— Τὸ ἴδιο εὐχομαι κι' ἐλπίζω.

— Εἶπατε πὸς κάνετε σπουδές; ἔχετε τελειώσει;

— Μόλις τὰ Νομικά.

— Ἄ! μπράβο· ὁ κύριος Γιάννης πρέπει νὰ σᾶς ἐνδιαφέρει· εἶναι ἕνας εὐγενέστατος ἄνθρωπος κι' ἕνας πολὺ καλὰ καταρτισμένος ἐπιστήμονας.

— Μὰ βέβαια... ἐχάρηκα πολὺ γιὰ τὴ σύμπτωση νὰ γνωριστοῦμε...

Ἡ παρέα τῶν τεσσάρων μὲ τὴν πρόσθεση καὶ τοῦ Δημήτρη στὴ γνωστὴ τριανδρία, τοιμπολογᾷ φρέσκα ψαριάκια τῆς ὥρας καὶ κάπου-κάπου ἀδειάζει τὰ ποτήρια μὲ τὴν παγωμένη ρετσίνα.

— Εὐγε βρὲ Θεόφιλε πὸς εἶχες τὴν ἰδέα...

— Ὅλα εἶναι θαῦμα· ὁ τόπος, τὸ ψάρι, ἡ ρετσίνα.

— Στὴν ὑγεία λοιπὸν καὶ τοῦ Βενιαμίν τῆς συντροφιάς... Τὶ λὲς Θεόφιλε, Γιαννάκη, θὰ τὸν γράψουμε βέβαια στὴ δύναμη γιὰ τίς συνεδριάσεις.

— Ἄν τὸ θέλει.

— Σιγά-σιγά θ' ἀποχτήσῃ καὶ δικαίωμα ψήφου...

κι' ἡ συντροφιά καλόκαρδα γελᾷ.

Βαρκοῦλες νανουρίζονται πάνω στὸ θαλασσινὸ νερό· ψηλά, τὰ ἄλμπουρα τῶν καϊκιῶν κεντρίζουνε τὸν οὐρανὸ

κι' ὁ ἥλιος βασιλεύει· μιὰ ἀπειροκάλλη εἰκόνα δύσης γιομίζει ἄδολη χαρὰ τὰ στήθεια.

—Θεόφιλε, μὴν ξεχνᾷς πὸς ἔχεις τὸ λόγο...

Ὁ κύριος μηχανικός ἔχει χαλαρωμένο τὸ συνειθισμένο αὐστηρό του ὕφος. Ἐνα πρόσχαρὸ μειδίαμα ἀνθίζει στὸ πρόσωπό του καὶ τὰ μάγουλα ροδίζουν ἀνάλαφρα· κι' ὅλα τοῦτα ἔνεκα ἡ ξανθεῖα ρετσίνα.

Ἄχ! ἀξέχαστα παλῆὰ ὥραϊα χρόνια! γευῖτα ὅλο ζωντάνια καὶ καμάρι.

Τοῦτα—δῶ, τὰ σημερινὰ νέα παιδιὰ δὲν τὰ βρίσκω—καὶ μακάρι νὰ γελιέμαι—καλοθεμελιωμένα· σὰ λίγο νιάματα... Ποῦ τὰ νεῦρα καὶ τὸ κουράγιο τῆς γενιᾶς τῆς ἐδικῆς μας.

Καὶ νὰ μοῦ συχωρέσει ὁ νέος ἀποδῶ, οἶχνει τὸ βλέμμα πάνω στὸ Δημήτρη, ποῦ μιλῶ ἔτσι γιὰ τὴν τωρινὴ τῆ νειότη, ἀλλὰ παντοῦ καὶ πάντα ὑπάρχουνε κι' οἱ ἐξαιρέσεις...

Σὰ λίγο βιαστικὰ μοῦ φαίνονται νὰ σημερινὰ βλαστάρια. Εἶναι βέβαια κι' ἄλλος ὁ ρυθμὸς τῆς ἐποχῆς, ὅμως τὶ τὰ θές καὶ πάλι βρίσκω πολὺ ψευτισμένη τὴν τωρινὴ καζανιά. Πολὺ πῶ ὄντοτητα εἶχαμε μεῖς στὸν καιρὸ μας· περισσότερο συγκροτημένοι καὶ γεροδεμένοι εἴτανε ὁ ψυχικός καὶ πνευματικός μας κόσμος. Τὰ νεῦρα μας βαστούσανε γερὰ κι' ἐπιμέναμε περισσότερο σὲ κάθε μας προσπάθεια· ἐβλέπαμε σοβαρότερα κάθε ἀτομικὴ μας καὶ κάθε γενικὴ ὑπόθεση... Μπορεῖ βέβαια νὰ μὴν ἐξεκινούσαμε γιὰ μεγάλοι ἄνδρες, ὅμως εἴμαστε ἄντρες καὶ μάλιστα ἄντρες μὲ τὰ ὅλα τους· καὶ πρὸ πάντων Ἕλληνες!

Ἄκόμα καὶ τὰ στραβοπατήματά μας τὰ χαρακτήριζε κάποιον πνεῦμα καὶ δὲν ἔλειπε ἡ Ἑλληνικὴ συνείδηση ποτέσ ἀπὸ τῆ μέση...

Ἀκουστε: θάτανε γύρω στὰ χίλια ὀχτακόσια ἐνενηνῆντα πέντε· τὰ Χανιά μας ἦταν περιορισμένα γύρω στὸ Σαντοβάνι ἀνάμεσα στὰ βενετσιάνικα τείχη.

Ἡ παραλία σχεδὸν ὅπως καὶ τώρα.

Τοῦρκοι καὶ ντόπιοι στὰ μαχαίρια.

Ἐμεῖς θέλαμε τὴν Ἐνωσὴ μὲ τὴν Ἑλλάδα μας, θέλαμε τὴν ἀπολύτρωσιν ἀπὸ τὸν Τούρκικον ζυγὸν καὶ πιστεύαμε πὸς πρέπει καὶ πὸς μπορούμε νὰ διαφευγέσθωμε τὴ γῆ τῶν προγόνων μας, τὴ γῆ τὴ σπαρμένη μὲ κόκκαλα καὶ ποτισμένη μὲ αἷμα...

Οἱ Τούρκοι ἄγριοι καὶ εἶχανε τὴν ἀβάντα τῆς Τούρκικης διοικήσεως· οἱ ντόπιοι φανατισμένοι καὶ δὲ χαρίζανε κάστανα. Μίσση, πάθη, φασαρίες, φονικά, ἀντεδικήσεις. Τὰ κεφάλια κρεμόντουσαν ἀπὸ μιὰ μπαμπακερὴ κλωστή.

Πρωτοπόροι στά ὄνειρα καὶ τοὺς πόθους τοῦ Ἑλληνισμοῦ, ὁ νεώτερος, καὶ πρὸ πάντων οἱ μορφωμένοι. Τὰ ἰδαγικά, στὴν ἀλήθεια Ἑθνικά. Ἡ ἰδέα τοῦ Ἑθνικοῦ, φίλοι μου, ἔχει τόσο μεγαλεῖο πὸν μόνον χαλασμένα μυαλά καὶ σαπημένες κούφιας ψυχῆς δὲν εἶναι ἄξια νὰ τὸ νοιώσουν...

Εἶναι τὸ τρίστρατο πὸν συναπαντιέται κάθε Ἑλληνικὴ πνοὴ πάνω ἀπὸ συμβατικὰ διαφορὰς καὶ διακρίσεις.

Τὴν περηφάνειαν πὸν μπορεί νὰ δώσει τὸ γνήσιο Ἑθνικὸ αἶσθημα, ἡ ἀλληλεγγύη πὸν εἶναι σὲ θέσση νὰ δημιουργήσῃ ἡ Ἑθνικὴ πνοὴ, δὲν μπορεί τίποτα νὰ τ' ἀντικαταστήσῃ· οὔτε οἱ φουσκωμένες διάνοιες πὸν κοιμοῦνται τὸ βράδυ μὲ τὴ μιὰ ἰδεολογία γιὰ νὰ ζυπνήσουνε τὸ πρῶτ' ἄλλῃ, εἶναι ἄξια ν' ἀνεβάσουνε ποτὲ τὸ λαόν, ἐκεῖ πὸν τὸν ἀνεβάξει ἡ πίστις στὸ Ἑθνικὸν του μεγαλεῖον...

Τὰ καλοκαίρια, τὰ περνοῦσα στά Χανιά· ἐσπούδαζα ἀκόμα τότε. Κοντὰ στὸ «Ἀκταῖον» εἶταν ἓνα μικρὸ καφφεναδίκι πὸν μαζενοῦμαστέ μιὰ παρέα συνομήλικοι φίλοι... Τὸ καφφεναδίκι μας — ἅ! τί περὶφημο καφφὲ πὸν σερβίριζε — τὴ συζήτησή μας, καὶ τὸ ἄγρυπνο ἐνδιαφέρον μας γιὰ τὴν ὑπόθεσιν τοῦ τόπου.

Δὲν ἔλλειπαν βέβαια καὶ τῆς καρδιάς τ' ἀγκιλώματα ἀσήμαντα ἢ σοβαρά. Πλάι στὸ μικρὸν μας κέντρο ἓνα τροφικοφονο τούρκικον μεγαλόσπιτον καὶ κάθε ἀπόγευμα τὸ καλοκαῖρι, μιὰ ἀμαξα ἀνοιχτὴ μὲ δυὸ ἄσπρα-κάτασπρα-ἄτια σάν

τ'άλογο τοῦ Ἀϊ-Γιώργη, σταματοῦσε ἀπ' ἔξω. Κατέβαινε μὴ νέα χανούμη καὶ μαζί μὴ μικρὴ τουρκοπούλα.

Ἄσπροι κρίνοι τὰ χέρια τῆς χανούμης καὶ τὰ νύχια βαμμένα σὰν κόκκινο γαρύφαλο.

Δυὸ μάτια ἐμάντευε κανεῖς κατάμαυρα γιομῆτα πάθος ἐρωτιάτικο καὶ γαϊτανοφρυδάτα.

Τὸ κορμὶ τῆς σὰ λαμπάδα γυτὸ καὶ τὸ πέρασμα τῆς σκοροῦσε παράξενα ρίγη πού τάνοιωθε κανεῖς σὰ μυστήριες δυνάμεις νὰ μπαίνουν στὸ αἷμα του νὰ τ' ἀναστατώνουν...

Τρεῖς καρέκλες θὰ γάλασα καὶ δέκα πανταλόνια θὰ τριφτήκανε ἀπὸ τότες πού ἄρχισε νὰ μὲ κεντᾶ ψιλὴ φωτιά... Κατέβαινα τὸ πρωτὶ γιὰ καφέ, πήγαινα νορῖς τ' ἀπόγιομα πρὶν ἔρθουν οἱ ἄλλοι πρὸ ὕστερα, ἀρχίσανε καὶ νυχτερινοὶ περίπατοι γύρω στὸ τουρκοαρχοντόσπιτο... Δὲν ἄργησε νὰ προσέξει ἡ ἕμορφη χανούμη τὸν ἀλλόπιστο μὲ τὸ καλὸ παρουσιαστικό, τὴν ψηλὴ κορμοστασιὰ καὶ τὶς ἐπίμονες ματιές του.

Ἐνα ἀπὸ τὰ πολλὰ τὰ βράδνα, — καὶ τί δὲν κάνει ὁ ἄνθρωπος ἅμα τὸ βάλει γιὰ καλὰ στὸ νοῦ του, — ὅπως περνοῦσα σιγὰ περπατώντας ἔξω ἀπὸ τὸ σπίτι, ἦταν ἡ μεγάλη πόρτα ἀνοιχτὴ πέντε βήματα πρὸ πέρα τὸ νερὸ τοῦ λιμανιοῦ. Εἶχε ἀξέχαστα ἓνα φεγγάρι θαῦμα· λίγα φωτισμένα παραθυρόφυλλα γύρω στὸ σιωπηλὸ λιμάνι, καὶ τὸ φανάρι χλωμὰ ἀναμένο σὰ μεγάλο ἄστρο χαμηλὰ κοντὰ στὴ γῆ.

Ἡ σιλουέτα πού σεργιάνιζε πλάι στὸ νερὸ μὲ ἀργὰ μικρὰ βηματάκια, εἶχε ριγμέτο στὶς πλάτες ἓνα ἀνοιχτό-χρωμο ἄλαφρὸ καλοκαιρινὸ παλτό. Τὸ κεφάλι γυμνὸ, κομπᾶ χτενισμένο καὶ γυμνὰ ὡς τὸν ἀγκῶνα, κάπου-κάπου, ἔδειχναν ἄσπρα σὰ μάρμαρο πεντελικό, τὰ μπρόστα. Ἡ γλυκεῖα χανούμη ἀπολάμβανε τῆς νύχτας τὴν ἁμορφιά! Χάμω, μὲ τὰ πόδια κορμασμένα στὸ νερὸ, ἡ μικρὴ τουρκοπούλα. Μ' ἓνα μικρὸ καλάμι σὰ πρόχειρο ἀγκίστρι παρά-στανε τὸν ψαρῶ στὸ κοιμισμένο νερὸ τοῦ λιμανιοῦ...

Στὸ ξαφνικὸ ἀντίκρουσμα τῆς μαγευτικῆς ἐκείνης ὀπτασίας ἡ καρδιά ἐσχίστησε μὴ τόσο δυνατὰ, σὰ νὰ θελε νὰ βγεῖ ἀπὸ τὰ στήθεια μου καὶ νὰ πεταχτεῖ στὰ χέρια τὰ δικὰ της...

Ὁ Ἐμὶν-ἀγάς ἦταν ἓνας τοῦρκος τοιφλικᾶς μὲ πολλὰ μεγάλα χτήματα σὲ περίχωρα καὶ στὸ Κάστρο-τὸ Ἡράκλειο. Γνωστὸς γιὰ τὰ ἔχη του καὶ ξακουστὸς γιὰ τὴν ἀγριότητά του. Στὰ Χανιά, τὰ λίγα χρόνια πού ἔμενε ἀπὸ τὸν καιρὸ πού ἦρθε ἀπὸ τὴν ἄλλη πόλη, ἦταν πασίγνωστος γιὰ τὸ δύστροπὸ του χαρακτῆρα καὶ φοβερὸς γιὰ ὅσους ἐτολμοῦσαν νὰ τοῦ βλάψουν τὸ συμφέρον.

Τὰ καλοκαίρια πολὲς φορὲς ξενυχτοῦσε σὲ κανένα μετόχι σὰ κέρβερος, κοντὰ στὸ βιὸς του...

Τὸ Σαντριβάνι ἐκείνου τοῦ καιροῦ, περισσότερο γιομαῦτο ἀπὸ χοντροὺς τουρκαλάδες μὲ κόκκινα φέσια καὶ μπουκωμένο τὸ στόμα μὲ τὸ μαρκούτσι τοῦ ναργιλέ, τὸν ἔβλεπε νὰ περνοδιαβαίνει πάνω σὲ μιὰ κόκκινη νευρώδικη φοραδίτσα πού ἔτρεχε καὶ τὰ πέταλά της ἀντηχοῦσαν στὸ πλακόστρωτο καὶ τὰ καλτερίμια.

Ὅσο κέρβερος στὸ χτήμα, τόσο ζηλιάρης στὴ γυναῖκα καὶ ἡ τουρκοπούλα δὲν τὴν ἄφηνε οὔτε βῆμα σὰν ἔβγαине δυὸ μέτρα ἔξω ἀπὸ τὴν πόρτα.

Ὅμως σὰ θέλει νὰ γλυστρήσει τὸ θηλυκό, δὲν τὸ γλυτώνεις κι' ἂν στρώσεις ὅλο τὸν τόπο πού πατεῖ μισὸ μέτρο προιονίδια...

— Πολὺ διαβολάνθρωπος ὁ Ἐμὶν-ἀγάς καὶ νὰ φυλάγεται παλληκάρι μου.

Μοῦ ψιθύρισε μιὰ μέρα ὁ γέρο-καφφετζῆς τοῦ μικροῦ κέντρον σὰν ἀντιλήφθηκε κι' εἶχε τὸ θάρρος.

Πρὶν ἀποτολμῆσω νὰ βάλω στὸ μυαλὸ περισσότερα πράγματα ἀπὸ τὰ κρυφομυλήματα καὶ τοὺς ὄρκους, ἔσομολογήθηκα σ' ἓνα φίλο.

— Παντρεμμένη γυναῖκα παιδί μου κι' ὅσο νά'ναι πρέπει νὰ τὸ σκέφτεται κανεὶς.

Μὰ κείνος τὸ πῆρε τὸ ζήτημα κι' ἀλλοιῶς.

— Βρὲ τοῦρκος εἶναι ὁ ἐρίφης... τί τοῦ χαρίζεις.

Περασμένα τὰ μεσάνυχτα καὶ δὲν εἶχα ἀκόμη πατήσει τὸ μικρὸ σκαλοπάτι τῆς μισάνοιχτης μεγάλης πόρτας. Ἐνα

στενοσόκακο λίγα μέτρα ἀπὸ τὸ τουρκόσπιτο πού φέρνει ἀπὸ τὴν παραμέσα γειτονιά, ἔρχεται σὰ ποταμάκι νὰ χυθῆϊ στὴ θάλασσα. Ὁ Ἐμὶν-ἀγάς πετάχτηκε ἀπὸ τὴ φοράδα μόλις ἔστρωσε τὴ γωνιά δυὸ βήματα καὶ σὰ σκυλι λυσσαμένο χύμηξε, καταπάνω μου. Τὸ ἔνστιχτο μ' ἔκανε ν' ἀρπάξω τὸ σηκωμένο δεξί του χέρι ὄπλισμένο μὲ μιὰ κουμπούρα.

Δὲν εἶπε λέξη οὔτε κεῖνος οὔτε γώ· κυτταζόμεστε μόνο κατάματα, ἀγριεμμένοι, πιασμένοι χέρια μὲ χέρια... Ἦθελε νὰ λευτερώσει τὸ χέρι μὲ τὸ ὄπλο· τὸ κρατοῦσα καὶ τὸσπρωχνα πρὸς τὰ πάνω μὴν τύχει κι' ἔχει στόχο ἂν κεντήσει. Μιὰ στιγμή, μ' ἕνα γερὸ τίναγμα πέφτει χάμω τὸ ντουφέκι καὶ λευτερώνονται τὰ χέρια του. Ὁρμησε νὰ τὸ πάρει, μὰ ὅπως ἔσκυψε τὸν ἀγκάλιασα ἀπὸ τὴ μέση, καὶ πάτησα μὲ τ' ἀριστερὸ πόδι τὴν κουμπούρα. Τότες ἄρχισε ἀνάμεσά μας μιὰ πάλη φοβερὴ ποιὸς θὰ βάλει τὸν ἄλλο κάτω ἢ νὰ τὸν ρίξει στὸ νερό.

Χειροδύναμος ὁ ἀφιλότιμος ἂν καὶ πενηντάρης...

Εἶχαμε καταξεσκιστεῖ· ἀγκομαχούσαμε σὰν ἀτμομηχανές... Καὶ γύρω τριγύρω ἔρημιά· οὔτε φωνὴ οὔτε ἀκρόαση. Δὲν ξέρω πὺν θὰ καταλήγαμε ἂν δὲν ἄνοιγε γιὰ μιὰ στιγμή ἢ πόρτα, νὰ προβάλλει μιὰ γυναίκα μὲ ξέπλεκα τὰ μαλλιά, ξεμπράτσωτη καὶ κόκκινα πασούμια· ἀπελπισμένη, μὲ δάκρυα τὰ μάτια γεμάτη, σέρνει μιὰ φωνή

—Γιὰ ὄνομα τοῦ Θεοῦ θὰ σκοτωθεῖτε καὶ νᾶμαι γὼ αἰτία! καλύτερα νὰ πέσω πὰ πνιγῶ.

καὶ τρέχει κατὰ τῆς θάλασσας τὸ νερό!

Ἦταν ἡ Χανούμη.

Στὸ πρόσωπό της ζωγραφισμένη ἢ ἀπόγνωση τὰ γλυκά της μάτια βρούσες μ' ἀθάνατο νερὸ καὶ τὰ φουσκωτὰ σφιχτοδεμένα στήθια ἀνεβοκατέβαιναν μὲ τόση ἀγωνία πὺν τρομάζε κανέναν μὴν πάθει μεγάλο κακό· ἔτρεμε σύγκορη κι' ἕνα ἀκράτητο ἀναφυλλητὸ τὸ κλάμα της, ἔσκιζε τὴ μεταμεσονύχτια σιγή.

Ἀνήσυχτοι τὴν κρατοῦμε καθένας ἀπὸ τῶνα χέρι καὶ

καλμαρισμένοι ἀπότομα κι' οἱ δύο, τὴν καθησυχάζουμε γιὰ νὰ συνέλθει.

— Μὴ κάνεις ἔτσι... ἔλα γαλήνεψε...

— Ἐλα πιά, μὴ φοβᾶσαι δὲν συμβαίνει τίποτα.

Στεκόμαστε στὸ σκαλοπάτι τῆς ἀνοιχτῆς μεγάλης πόρτας. Ἔχουμε τόσο ἡμερώσει λὲς καὶ δὲν ἔγινε τίποτα μεταξύ μας.

Ὁ Ἐμὶν-Ἀγᾶς κάνει δυὸ βήματα, σκύβει καὶ βάζει τὴν κουμπούρα στὴ μέση.

Ἔτοιμος νὰ φύγω, τὸν κυτάζω κατάματα.

— Χαλάλι σου βρὲ τουρκαλαῖ ἢ γυναῖκα σὰν τὴν ὑπερασπίζεσαι μὲ τόσο πείσμα...

Χαλάλι σου μωρὲ χριστιανὲ κι' ἔσένα ὁ σεβτᾶς της σὰν εἶχες τὸ κουράγιο νὰ πατήσεις τοῦ Ἐμὶν-Ἀγᾶ τὴν πόρτα...

σιγολέει ἀνταποδίδοντάς μου τὸ βλέμμα.

Ἡ χανούμη μὲ κάθε της χέρι κρατᾷ τὸν καθένα ἀπὸ τὸ μπράτσο. Στὴν κίνησή μου νὰ τοὺς ἀφήσω, μὲ σφίγγει τρομαγμένα. Σιωπηλοί, σκεφτικοί, μπαίνουμε κι' οἱ δυὸ στὸ μεγάλο τὸ τουρκόσπιτο. Ἀνεβαίνει τὴ σκάλα μπροστὰ ἐκείνη καὶ ξωπίσω ἀκολουθοῦμε, λὲς καὶ μᾶς τραβᾷ ὅπως ὁ μαγνήτης τοῦ σίδηρου τὰ τρίμματα.

Τὸ πρόσωπο τοῦ κύριου Θεόφιλου ἔχει ζωηρέψει καὶ ὁ τόνος του τόσο ἐκφραστικὸς λὲς καὶ τὰ ζεῖ πάλι τὰ γεγονότα πὺν ἔξιστορεῖ, ὅπως τὶς στιγμὲς πὺν συνέβηκαν. Οἱ τρεῖς ἀκροατὲς ἔχουνε τόσο προσηλωθεῖ πὺν ὅταν ἐκεῖνος βρέχει τὸ στόμα μὲ λίγη ρετσίνα, αὐτοὶ δὲν παίρνουνε ποτὴρι παρὰ ἀκίνητοι περιμένουν.

— Χοντρά ἀνατολίτικα χαλιά τὸ πάτομα στρωμένο. Λάμπες μεγάλες γυάλινες πάνω στὸν μπουφέ καὶ σὲ λουστραρισμένα βαρεῖα ἐπιπλα τῆς σάλας. Μπρούτζινα ἀνθο-

δοχεῖα, ἓνας χλιοπλουμισμένος ναργιλῆς καὶ σερβίτσια πορσελάνης, ἢ γυάλινα ἀπὸ τὰ πρῶτα τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. Ἡ ἐσωτερικὴ ὄψη τοῦ σπιτιοῦ ἔδειχνε σὰ καθρέφτης τὰ πλούτη τοῦ Ἐμίμη.

Ἐνα παράξενο αἴστημα μ' ἔχει κυριέψει· δὲν τὸ λογάριζα ποτές πὼς θάμπαινα σ' ἐκεῖνο τὸ σπιτικό μ' αὐτὸν τὸν τρόπο.

Ὁ Ἄγαῖς μὲ καλοκυτάζει ἐξεταστικά ἀπὸ πάνω ὡς κάτω. Εἶναι ψυχραίμος σοβαρὸς μὲ ματιὰ λαμπερὴ πού ἐπιβάλλεται.

Ἡ Χανούμη φόρεσε μιὰ χρωματιστὴ ρόμπα συμμαζέψε τὰ μαλλιά της καὶ πρόσταξε τὴν τουρκοπούλα κἀτι νὰ βγάλει ἀπὸ τὸν μπουφέ.

— Τί δουλειά κάνεις ;

Ἔκοψε τὴ σιωπὴ πού κόντευε νὰ μὲ φέρῃ σὲ ἀμηχανία.

— Σπουδάζω μηχανικός.

— Ἄσα !

Μὲ ξαναλούζει τὸ βλέμμα του κι' ὕστερα ἔρχεται μοῦ χτυπᾶ δυὸ φορὲς ἀλαφρὰ στὸν ὄμο.

Ἔλα !

Ἀκολουθῶ καὶ βγαίνουμε ἀπὸ τὴ μεγάλη σκάλα. Ἀνεβαίνουμε ἀπὸ μιὰ στενὴ ὀλόρθη σκάλα πού φοβᾶσαι μὴν παραπατήσεις καὶ πέσεις ἀνάσκελα πρὸς τὰ πίσω. Ἡ καρδιά μου εἶναι σφιγμένη, ὅμως κάποιον αἴστημα ἐμπιστοσύνης μ' ἔχει κυριέψει.

Σ' ἓνα μικρὸ καμαράκι σὰ βρεθήκαμε οἱ δυό, κάτω ἀπὸ τὸ ἄφθονο φῶς μιᾶς μεγάλης λάμπας ποῦχε φυτίλι χοντρὸ στρογγύλο σὰ μασσοῦρι, τριγύρῃσα τὸ μάτι χάμω, στὰ ἐπιπλα, στοὺς τοίχους.

Πάνω ἀπὸ ἓνα χαμηλὸ ντιβάνι, σὲ ὕψος πού τ' ὄφτανε κανένας σὰν ἐσήκωνε τὰ χέρια, ἓνα μεγάλο στενόμακρον κáδρo.

Μὲ ζωηρὰ χρώματα ἦταν ζωγραφισμένη μιὰ Τουρκόπολη μὲ μιναρέδες. Ὅπλα τῆς ἐποχῆς καὶ σπαθιά τριγύρω κρεμασμένα.

Μὲ κυτᾶζει πάλι ἀπὸ πάνω ὡς κάτω καὶ ζαναρωτᾶ.

— Σπυδαῖεις ;

— Ναί' μηχανικός.

— Κρητικός εἶσαι ;

— Γνήσιος.

Τότες ἔκαμε μιὰ κίνηση πὸν μούφερε ζαλάδα. Ἐσήκωσε τὸ δεξί του χέρι, τῶφερε κοντὰ στ' αὐτί, ἐνῶ μ' εἶχε καρφώσει μὲ τὸ βλέμμα σὰ νάθελε νὰ παρακολουθήσει τὴν ἔκφραση τοῦ προσώπου μου. Τὰ δυὸ δάχτυλα, ὁ δείχτης καὶ τὸ μεγάλο, λίγο ἔλλειψε νὰ πιάσουν σὰ λαβίδα τὴν ἄκρη τοῦ αὐτιοῦ του.

Τὰ μάτια μου ἀνοῖξαν ὅσο ἔπαιρνε... Ἐκεῖνος τὸ πρόσεξε.

Κατεβάζει τὸ χέρι ἀπότομα μὲ μιὰ γρήγορη κίνηση, ξεκορεμᾷ τὸ μεγάλο κάρδο κι' ἀνοίγει ἓνα ντουλαπάκι ποῦ σκέπαζε ἡ κορνίζα.

Στὸ ρηχὸ του βάθος ἓνα καντήλι ἀναμμένο μπροστὰ στὸ κόνισμα τῆς Παναγιάς μὲ τὸν Χριστὸ στὴν ἀγκάλη!

Ἔχω ἀλλάξει δέκα χρώματα.

Ὁ Ὁ Ἐμὴν-ἀγᾶς ξανασηκώνει τὸ χέρι του καὶ χαϊδεύει τὴν ἄκρη τοῦ αὐτιοῦ του ἐνῶ σιγολέει «ἐψιλλον».

Στὸ πρόσωπό μου ἄστραψε μονομιᾶς ὁ ἥλιος τῆς χαρᾶς. Ἦταν τὸ ἀναγνωριστικὸ σύνθημα τῆς παντοδύναμης μυστικῆς Ἑλληνικῆς Ὁργάνωσης «Ἐθνικὴ Ἐταιρεία».

— «διπλοῦν ἔψιλον» κατασυγκινημένος μὲ μίση προφέρω,

— Ἄδερφέ μου!

φωνάζει.. ὁ ἀγᾶς καὶ σφιχταγκυλισμένοι φιλιόμαστε.

— Μανώλης Χριστιανάκης ἀπὸ πὸ Ἡράκλειο τῆς Κρήτης!

Καθισμένοι στὸ ντιβάνι μιλοῦμε καὶ νοιώθουμε σὰ μιὰ ψυχὴ σὲ δυὸ κορμιά.

Ὁ Ὁ Ἐμὴν-ἀγᾶς ἦτο κρυπτοχριστιανός.

Πολλὲς φαμίλιες, σὰν ἔπατήσανε οἱ Τοῦρκοι τὸ νησί,

για να γλυτώσουν τα κεφάλια και τὸ βίος τους ἐτουρκέψανε. Ὅμως τὸ αἷμα νερὸ δὲ γίνεται. Οἱ περισσότεροι μείνανε κρυφὰ χριστιανοὶ καὶ Ἕλληνες. Λατρεύανε τὴν πίστη, προσμένανε τὴν ἀπολύτρωση τοῦ τόπου καὶ βοηθούσανε μὲ κάθε τρόπο τοὺς ντόπιους σὲ κάθε ξεσηκωμό. Αὐτοὶ λεγόντουσαν κρυπτοχριστιανοί.

Ἀπὸ κείνους ἦταν κι' ὁ Ἐμίνης ποῦχε πραγματικό του ὄνομα Μανώλης Χριστιανάκης. Σὰ μέλος τῆς Ἐθνικῆς Ἐταιρείας εἶχε ἀποστολὴ ὑπεύθυνη γι' αὐτὸ καὶ τὰ ξενύχια στὰ χτήματά του ἔξω στὰ γυρωτόπια.

Ὁ τόπος ἐτότες, γιομάτος ἀπὸ κυνηγημένους καὶ ἐπαναστάτες.

Ἦταν οἱ παραμονὲς τῆς Κρητικῆς Ἐπανάστασης τοῦ χίλια ὀχτακόσια ἐνενήντα ἔξι.

Κατεβήκαμε.

Δυὸ μυρωδάτες μαστίχες μὲ κουλουράκια μικρὰ ὀλόγλυκα ἀφράτα.

Ἡ χανούμη, θαῦμα δίχως προηγούμενο.

Χαμογελᾶ ἴδια τζιοκόντα.

Ὅμορφο πρᾶγμα οἱ ὁμορφες γυναῖκες!

Ἀξέχαστα ἦταν ἡμέρα παρασκευῆ τὴν ἴδια μέρα τὴν ἄλλη ἐβδομάδα ἐδειπνούσαμε, ὁ Μανώλης ἢ γυναῖκα του Ρωξάνη κι' ἐγὼ σὰ φίλοι μπιστικοὶ μὲ ἴδιο αἷμα καὶ Ἑλληνικὴ πνοή.

Κάθε Παρασκευῆ, ποτὲς δὲν ἔλλειψα ἀπὸ τὸ βραδυνὸ τους τραπέζι, σὰ βρισκόμουνα στὰ Χανιά, ἴσαμε τὸ δώδεκα πού πῆγα στὸ Βαλκανικὸ πόλεμο. Ὁ Καπετὰν Μανώλης μᾶς ἄφησε χρόνους ἀφοῦ ἀξιώθηκε νὰ δεῖ τὴν Κρήτη ἐνωμένη μὲ τὴ μεγάλη μας Μάνα τὴν Ἑλλάδα...

Ἡ Ρωξάνη μοῦ ἔγραφε πολλὰ χρόνια ἀργότερα ἀπὸ τὸ Ἡράκλειο πού ξαναπῆγε σὰν πέθανε ὁ ἄντρας της.

Ἄργα, μὲ ἀναμένα τὰ φῶτα τῆς πόλεως ἢ συντροφιά κατεβαίνει ἀπὸ τὸ αὐτοκίνητο στὴν πλατεία τῆς Ἀγορᾶς.

Καληνυχτίζονται εὐχαριστημένοι κι' ανταλλάζουν λίγα λόγια.

— Στο μεγάλο μέγαρο ἐδῶ στήν πλατεῖα, εἶναι τὸ γραφεῖο μου ἀγαπητὲ καινούργιε φίλε. Ὅποτεν ἔχεις τὴν εὐχαρίστησι θὰ μοῦ κάνει χαρὰ νὰ περῶς.

Ὁ Δημήτρης ἀπαντᾷ μ' ἓνα εὐγενικὸ εὐχαριστῶ στὸ Γιαννάκη τὸ δικηγόρο.

— Ἐμεῖς θὰ βλέπομαστε τώρα καὶ ὑπηρεσιακὰ μὲ τὰ ἔργα στὴ Σούδα.

λέει ὁ κύριος Θεόφιλος, ἐνῶ χτυπᾷ φιλικὰ τὴν πλάτη τοῦ Δημήτρη.

— Κι' ἂν θέλεις νὰ μάθεις τι θ' ἀπογίνει ὁ Καπετάν-Δάμπης μὲ τὴν ξένη καὶ τίς λίρες, ν' ἄρχεσαι τὸ ἀπόγευμα νὰ παίρνεις μαζί μας καφφέ, κάτω στήν παραλία, στὸ πασίγνωστο Σαντριβάνι.

προσθίτει ὁ Γέρος τοῦ Βοριᾶ, καὶ καθέννας παίρνει τὸ δρόμο του μὲ συντροφιά πολλὰς εὐχάριστες ἐντυπώσεις.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Γ'

Τὸ τάβλι τῆς ζωῆς

ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΧΑΝΙΩΝ

Στὸ στρόβιλο τῶν ἀφρισμένων κυμάτων μᾶς ἀπέραν-
της μουσικῆς θάλασσας πὸν τὴν ἀνατάραξε ὁ οἶστρος κά-
ποιου βάλς, ἄσπρος γλᾶρος παιχιδιάρης ἢ ψυχὴ μᾶς
παρθένας.

Τὸ μεγάλο σαλόνι μὲ τὴν πόρτα τῆς βεράντας ἀνοιχτὴ
ἔχει κάτω του ἀπλωμένο ἓνα μεγάλο κομμάτι ἀπὸ τὴν
ἀποψη τῆς πόλης τῶν Χανιῶν.

Πολυτέλεια καὶ πλοῦτος ὅ,τι κι' ἂν στολίζει τὸν παρά-
δεισο ἐκεῖνο. Καναπέδες μὲ βελούδινα μεγάλα μαξιλάρια
βαρεῖες πολυθρόνες, πεντακάθαρο παρκέτο καὶ τὸ μεγάλο
πιάνο στὴ γωνιά σκεπασμένο μ' ἓνα χρωματιστὸ πάνινο
κάλυμα.

Τὸ ραδιόφωνο πλημμυρίζει τὸ σαλόνι μὲ ἤχους πὸν
ξεχύνονται πρὸς τὰ ἔξω καὶ γιομίζουने μεθυστικὴ ἀρμονία
κάθε ἀντὶ πὸν συναντοῦν.

Σ' ἓνα τοῖχο φιγουράρει τὸ πορτραῖτο τῆς μορφῆς κά-
ποιου μεσόκοπου προσώπου.

Πολύφωτα ἠλεκτρικὰ κρέμονται ἀπὸ τὸ ψηλὸ ταβάνι,
καὶ πάνω σὲ μικρὰ τραπεζάκια στὶς γωνιές, μεγάλα ἀμπα-
ζοῦρ χρωματιστὰ ἢ γαλακτόχρωμα ἄσπρα.

Ὅλο τὸ μέγαρο μὲ τὰ τέσσερα πατώματα καὶ τὸ με-
γάλο ἀνθόκηπο πὸν τὸ περιζώνει, μοιάζει ἐπιβλητικὸ ὑπε-
ρωκεάνειο πάνω σὲ θάλασσα ἀπὸ λουλούδια καὶ πρασινάδες.

Ἄσπρο, νεόχτιστο, ἠλιόλουστο, φαντάζει σὰ μαγικὸ
κλουβὶ πὸν κλίνει μέσα του γλυκόφωνα κανάρια. Τῆς θά-
λασσας ἢ αὔρα φτάνει πολλὲς φορὲς ὡς τὶς μεγάλες βεράν-
τες καὶ χαϊδεύει ἀπαλὰ τὶς εὐγενικὲς ἄσπρες γαρδένιες· κι'
ὁ βοριάς ὅσο κι' ἂν εἶναι θυμωμένος δὲν μπορεῖ νὰ τὸ τα-
ράξει γιὰ τὸ τοῦχει στραμμένα τὰ πλευρὰ καὶ τὰ πορτοπα-
ράθυρά του βλέπουνε μόνο τὴν ἀνατολὴ καὶ δύση...

Μὲ μιὰ ἄσπρη φούστα μεταξωτή, ὄλο πλισέδες, καὶ ζακέτα μπλε ἀνοιχτή, γαρνιρισμένη κοντὰ στὸ λαϊμό ἀπὸ καλοσιδερωμένο ἀνοιχτὸ γιακαδάκι, μιὰ γλυκειὰ κοπέλλα τριγυρνᾷ στὸ μεγάλο σαλόνι. Ὁμορφο σῶμα, καθάριο πρόσωπο μάτια ἄγνὰ γιομαῖτα λάμψη. Χαμηλώνει τὸ ραδιόφωνο καὶ ἡ μουσικὴ του ἀκούγεται σὰ νᾶρχεται ἀπὸ πέρα—μακρὰ σβυσμένη, κουρασμένη.

Κάθεται· ξεδιπλώνει ἓνα γράμμα. Τὸ μάτι τρέχει ἀπὸ γραμμὴ σὲ γραμμὴ γιὰ νὰ σταματήσει κάθε φορὰ πού τὸ διαβάζει ἐκεῖ πού ἀραδιάζονται δυὸ στίχοι ὁμορφοπλεγμένοι.

Ἄγνη τρισεύγενη ψυχὴ, φῶς λαμπερὸ τοῦ κόσμου
Εἶν' ἢ πνοή σου ζήση μου κι' εἶναι τὸ φῶς σου
φῶς μου.

Ἐνθουσιασμένη βγαίνει στὴ βεράντα ἐνῶ θυμᾶται τὸ χέρι πού τοὺς ἔγραψε. Ἀνιστορᾶται τὴν ἐξέλιξη πού πήραν τὰ αἰσθήματα της ἀπὸ τὸν καιρὸ—τόρα καὶ χρόνια—πού τὸν πρωτογνώρισε.

Ἕνας σεμνὸς φοιτητᾶκος ἀπὸ ἄγνωστο σπίτι στὸν κύκλο της, γέ ἔξυπνα μάτια καὶ ἀνήσυχη ψυχὴ. Θυμᾶται τὴν πρώτη φορὰ πού τὸν κάλεσε στὸ μεγάλο της σαλόνι, ἀφοῦ γνωριστήκανε στὶς φίλες της τίς «πεταλοῦδες» κόρες τοῦ γιατροῦ κύριου Φωστήρα. Ἕνα ἀπὸ τὰ λίγα σπίτια πού πήγαινε ταχτικά.

Μετᾶφράζε ὁμορφα κομμάτια τῆς γαλλικῆς λογοτεχνίας, ἔγραφε στίχους, κι' εἶχε μεγάλη θέληση καὶ ἐπιμέλεια στὶς σπουδές του. Οἱ «πεταλοῦδες» τὸν εἶχανε περὶ πολλοῦ κι' ἀπὸ ὅλα τὰ παιδιά πού μπαίνανε σπίτι τους—χάρις στὸν ἀδελφὸ τους φοιτητὴ καὶ κείνο—τὸν ἐχτιμοῦσαν περισσότερο.

Στὴν ἀρχὴ τὸν ἔβλεπε ἀπὸ τὸ ὕψος τῆς κοινωνικῆς της θέσης, τῆς καλῆς της ἀνατροφῆς καὶ τῆς μόρφωσης της, μὲ μιὰ ἄγνη συμπάθεια.

Κάτι γνωστοὶ ἀπὸ τὸ δικό της περιβάλλον τὸν ἔλεγαν μὲ καλοκάγαθη πρόθεση «τὸ χωριανάκι».

—Χαριτωμένο τὸ χωριανάκι· ἔξυπνο. Ἀπόλαυση εἶναι...
Σὰν ἐρχόταν κάπου—κάπου σπίτι της, παίρνανε κα-

νένα τσαί, συζητούσανε για βιβλία και διαβάσματα, για χίλια δυό άλλα πράγματα.

Μπερδεύοντανε καμμιά φορά με τὰ πολλὰ σερβίτσια κι' ἢ καλὴ κοπέλα χαμογελαστὴ τὸν βοηθοῦσε...

Ἐκείνη εἶχε τελειώσει μιὰ ἰδιωτικὴ σχολή, ἤξερε γλῶσσες καὶ μουσικὴ.

Αὐτὸς ἐργαζότανε καὶ ἐσπούδαζε.

Περνῶντας ὅμως ὁ καιρὸς, ἢ συμπάθεια γίνηκε μιὰ σταθερὴ ἐχτίμηση καὶ ἡ πρόοδο στὴν πνευματικὴ καλλιέργεια τοῦ νέου ἔκανε τὴν καλὴ κόρη νὰ βλέπει τὸ ζήτημα ἄλλοιῶς...

Ὅπως ἦταν σοβαρὸς καὶ καλὸς χαρακτήρας, με ἄσβυστη τὴ φλόγα μιᾶς εὐγενικῆς φιλοδοξίας, ὅταν πιά κόντευε νὰ ξετελέσει ἐπιστήμονας καὶ σταθερὰ δημιουργοῦσε τὴ δυνατότητα μιᾶς σοβαρῆς κοινωνικῆς ἀποκατάστασης, ὁ αἶρας ποὺ φυσοῦσε στὴν καρδιὰ τῆς κοπέλλας εἶχε ριζικὰ ἀλλάξει κατεύθυνση...

Τελευταῖα, καταστρώνανε καὶ κοινὰ... σχέδια· οἱ στοῖχοι δὲν εἶχανε μόνο γενικὸ ἐνδιαφέρον ἀλλὰ καί... προσωπικὸ.

Φῶς φανερό! οἱ καρδιές των χτυποῦσαν με τὸν ἴδιο ρυθμό.

Ὁ θεῖος της, ναυτικὸς πράχτορας καὶ διαχειριστὴς τῆς μεγάλης περιουσίας τοῦ ξενητεμένου πατέρα της, ἄρχισε νὰ μουρμουρίζει. Ἐνα βράδυ πήραν κάτι λόγια τ' ἀντιὰ της. Μιλοῦσε με τὴ γυναῖκα του.

— Βρὲ τὸ κατάλαβες πὸς μᾶς ἐπλάνεψε τὸ κορίτσι αὐτὸς ὁ... ἔξερβάκωτος με τὰ φιλοσοφήματα καὶ τὴ φιλολογία;

— Ὅχι Στάθη μου· εἶναι καλός.

— Δὲν παίρνεις χαμπάρι γυναικαῶνα.

Ἐδῶ ὁ Κώστας ἔχει ξετρελλαθεῖ μαζί της — ποὺ κατὰ μένα εἶναι ὁ γαμπρὸς ποὺ χρειάζεται — κι' οὔτε σημασία ἔκείνη.

— Τὶ νὰ πῶ καλέ μου Στάθη;

— Τὶ νὰ πεῖς; νὰ φροντίσεις νὰ μὴν ἔχουμε ἀναπάντεχα κανένα συμπεθεριό...

— "Ε! τώρα θάρθει ὁ πατέρας της καὶ θ' ἀναλάβει αὐτὸς τὶς εὐθύνες.

"Ἡ γλυκεῖα κοπέλα εἶναι ἡ Μαρία Χρυσάφη καὶ τὸ γράμμα τῷ χει γράφει ὁ Δημήτρης Διαμάντης...

"Ἡ Μαρία μεγάλωσε κοντὰ στὸ θεῖο της τὸ Στάθη ἀπὸ δυὸ χρονῶν κοριτσάκι πού ἔχασε τὴ μητέρα της. Τὴ θείτσα της ὅπως τὴν ἔλεγε, μιὰ εὐγενικὴ ἀγαθὴ γυναῖκα, εἶχε γνωρίσει γιὰ μάνα. Ὁ πατέρας — τὸ κάδρο πού κρεμότανε στὸν τοῖχο — εἶχε ξηνητευτεῖ τώρα καὶ εἴκοσι χρόνια στὶς Ἰνδίες πιασμένος μὲ ἐμπόρια, μαζὶ μὲ ἄλλους Ἕλληνες πού τρώγανε καὶ κεῖνοι τὸ ψομὶ τῆς ξηνητιάς κεῖ κάτω. Μαζεύανε μὲ μόχθο τὸν πλοῦτο ὅπως οἱ μέλισσες τὸ νέκταρ γιὰ νὰ τὸν φέρουν στὴν κυψέλη τῆς Ἑλληνικῆς πατρίδας.

Τὸ μέγαρο, τὰ ἔπιπλα, τὰ κεφάλαια στὶς ἐπιχειρήσεις τοῦ Στάθη, ὅλα εἶχανε πηγῇ τὰ ἄξια χέρια αὐτῆς τῆς προσωπογραφίας πού τὸ ὕψος της ἀχτινοβολοῦσε μιὰ γερὴ θεληματικὴ πνοή...

"Ἀργὰ καὶ ποῦ, κάθε πέντε ἢ ἕξ χρόνια, κατάφθανε στὰ Χανιά μὲ δῶρα φορτωμένος σὰν τὸν Ἅγιο-Βασίλη. Ἡ Μαρία ἦταν ἡ λατρεία του... Κι' ὅπως μάθαινε πὼς γίνεται ὅσο πάει πιὸ ὁμορφη καὶ πιὸ καλή.

"Ὁ καιρὸς τὸν ἔβαζε νὰ ξανάρθει.

Κόντευε νὰ τελειώσει ὁ ἔχτος χρόνος ἀπὸ τὸ περασμένο ταξίδι.

Πάνω στὸ πιάνο τὸ τελευταῖο του γράμμα.

«Χρυσό μου κορίτσι,

"Ὅσο νοιώθω πὼς ὁ καιρὸς πού θὰ δῶ καὶ πάλι τὰ εὐγενικά σου μάτια — ἴδια ἦταν τῆς λατρευτῆς σου μανούλας — ἡ χαρὰ μου εἶναι ἀφάνταστα μεγάλη. Συννεφιάζω ὅμως στὴ σκέψη πὼς θάσαι πιά σωστὴ γυναῖκα καὶ δὲ θὰ τρέχεις νὰ ρίχνεσαι στὴν ἀγκαλιά

μου και να μένεις ώρα πολλή στη ζεστασιά της πατρικής στοργής της, μαζεμένη σά μικρή γατούλα. Όμως θά δεις τι θά σοῦ φέρω! Δέν σοῦ τὸ γράφω, οὔτε θά στοῦ δώσω σάν ἔρθω, ἂν δὲ μὲ γιομίσεις φιλιὰ καὶ πειστῶ πὼς μ' ἀγαπᾷς τόσο πολὺ... ὅσο καὶ γώ.

Ἡ Μαρία ἔκλεισε τὸ ραδιόφωνο· ἔκλειδωσε τὰ γράμματα σ' ἓνα μικρὸ συρτάρι καὶ βγήκε.

—Κακὸ κορίτσι! θά σὲ μαλώσουμε, τι ἔγινες τόσες μέρες;

—«Πεταλοῦδες» μου, τι κάνετε εἶστε καλά;

—Μπράβο σου! ποῦ κρύφτηρες; ἔγινες τώρα καὶ σὲ μᾶς ἀπρόσιτη!

—Δουλειὲς «πεταλοῦδες» μου· δέν πρόφταινα... περιμένω τὸν πατέρα.

—Καὶ οἱ αἰσθηματικὲς ὑποθέσεις βέβαια κάνουν νὰ παραμελοῦνται οἱ φίλες...

Ἡ μικρὴ «πεταλούδα» λέει τὸ διαφοροῦμένό της ἐνῶ φιλεῖ τὴ Μαρία πὺ ἔχει ἔλαφρὰ κοκκινίσει...

Οἱ κόρες τοῦ γιατροῦ κύριου Φωστήρα, «πεταλοῦδες» τίς ἔλεγαν ἀπὸ μικρὲς σάν φοροῦσαν τὴν ἀνοιξη καὶ τὰ καλοκαίρια ἄσπρα—κάτασπρα φορέματα πὺ τῶν πηγαιναν πολὺ, ἔχουνε στὴ μέση τὴ Μαρία καὶ συζητοῦνε ὄλο ἔγκαρδιότητα.

—Ἄστα, ἄστα Μαρία μου! ὁ ἀδερφός μου τὰ ξαίρει γιὰ τὸ Δημήτρη.

—Μὰ ἀφοῦ ἔγινε καὶ περίπατος θέλεις νᾶναι ἀκόμα μυστικό;

—Τὶ λὲς ἀγαπούλα μου! γιὰ πὲς μας...

—Νὰ πρὸ καιροῦ εἶχα κατέβει στοῦ γραφεῖο τοῦ θείου, κάτω στοῦ λιμάνι. Ἐκανα μιὰ βόλτα ὡς τὸ Ἄκταϊον καὶ βρήκα τὸ Δημήτρη πὺ ὄνειροπολοῦσε κοντὰ στὴ θάλασσα.

— Έτσι, κατὰ τύχη βέβαια...

ρωτᾷ μὲ ἀφέλεια ἢ μὲ πεταλούδα

— Βέβαια, βέβαια· τοῦ τηλεφώνησα τυχαίως τὸ πρωὶ πὼς θὰ κατέβω τὸ ἀπόγευμα στὸ Σαντριβάνι καὶ μοῦ ἀπάντησε πὼς θὰ βρῖσκεται καὶ κείνος κατὰ σύμπτωση ἐκεῖ...

Οἱ τρεῖς κοπέλες γελοῦνε ὅλες μαζί.

— Καὶ δὲ λές, τί γίνεται αὐτὸς ὁ τεμπέλαρος ὁ Ρεμάλης; κάνει τίποτα;

Ἡ Μαρία ἔκανε ἓνα μορφασμό.

— Τρώει τὰ ἔτοιμα, γλεντοκοπᾷ καὶ σαγλαμαρίζει μὲ κάτι κοριτσόπουλα τῆς καλῆς τάξεως.

Τῆς δυὸ τελευταῖες λέξεις τὶς ἐτόνισε χαρακτηριστικὰ κι' ἔκανε πάλι τὸν ἴδιο μορφασμό.

— Διάβασμα τίποτε· οὔτε τὸν ἔχω πὼς εἶναι ἄξιος γιὰ κάτι. Τὰ σχέδια ὅμως δὲν τοῦ λείπουν... Παίξει τὴν παγκόσμια πολιτικὴ στὰ δάχτυλα, ἀλλὰ εἶναι ζήτημα ἂν κατάρφερε ἀκόμη νᾶχει πέντε ἀνθρώπους νὰ τὸν ἐχτιμοῦν...

— Κρίμα τὸ σπίτι του καὶ τὰ λεφτά...

— Ναι ἀλλὰ δὲν ξαίρεις· τελευταῖα πειράχτηκε μὲ τὸ Δημήτρη. Κάτι διαφορούμενα, εἰρωνίες γιὰ τὶς φιλοδοξίες του, καὶ τὸ «χωριανάκι», τὸ ἔλεγε μὲ ζηλόφθονη κοροϊδία... ὥσπου μὲ μέρα τοῦ ἔκοψα τὸν ἀέρα... «Ἄκουσε κύριε Κώστα, σᾶς παρακαλῶ νὰ μιλάτε μὲ σεβασμὸ γιὰ ὁποιοδήποτε γνωστὸ μπροστά μου!».

κατάπιε τὴ γλῶσσα του...

— Μπράβο σου Μαρία μου! ἀκοῦς ἐκεῖ ὁ χαρμποφᾶς θέλει μὲ τό... οἰκόσημο τοῦ γέρο Ρεμάλη νὰ κερδίσει τὴν πρωτοκαθεδρία.

— Χὰ—χὰ—χὰ

γελοῦνε οἱ τρεῖς καλὲς κοπέλλες.

— Τὰ εἶπα ὅλα στὸ Δημήτρη!

— Καί;

— Χαμογέλασε· «οἱ περισσότεροι ἀνθρώποι, χρυσὸ μου, ἂν δὲν καταφέρνουν τίποτα ἀξιόλογο νὰ κάνουν, βρί-

σκουν πὸς δὲν ἔχουνε παρὰ νὰ γελοῦνε εἰρωνικὰ σὲ βάρους ἐκείνων πὸν προσπαθοῦν καὶ κατορθώνουν».

Ἔτσι εἶπε· κι' ἀκόμη, «ὅταν δημιουργήσουμε κατάσταση, κάθε κοινή... φυσιογνωμία θὰ βάλει τὴν οὐρὰ στὰ σκέλια...»

—Τὶ κατάσταση θέλει πάλι;

—Δὲν καταλαβαίνεις; τώρα πὸν τέλειωσε τὸ πανεπιστήμιο θὰ ἀρχίσει τίποτα ἄλλο πὸν νὰ τὸν ἀνεβάσει ἀκόμα πὸ ψηλά... Αὐτὸς ἔχει φόρα παιδί μου, εἶναι τριφασικός· ὅπως τὸν λέει ὁ ἀδερφός μας.

—Μὲ ρώτησε μὲ τι ἀσχολεῖται ὁ Κώστας ὁ Ρεμάλης.

Τοῦ εἶπα ὅτι τρώει τὰ λεφτὰ τοῦ μπαμπάκα του.

«Μὰ δὲ θὰ φτάνει τὸ καταπέτασμα πὸν τρώει παρὰ σίγουρα θὰ τρώει καὶ τὸ ρὸ ὅταν... μιλεῖ» μουρμούρισε κοροιδεύοντας.

—Χὰ—χὰ—χὰ...

τὰ κορίτσια πάλι γελοῦνε.

Ἡ μιὰ πεταλοῦδα φέρνει σοκολατάκια.

—Θαῦμα εἶναι χρυσό μου...

—Πάρε κι' ἄλλο ἀγαπούλα μου

Καὶ τὰ τρία θηλυκὰ γυρνοῦν τὰ λόγια γύρω στὰ γλυκὰ καὶ σὲ ζητήματα πὸν μόνο ἐκείνα ἐνδιαφέρουν...

II

Μιά λάμψη κοκκινοκίτρινη ἐρόδισε στὴν ἀρχή, μακρὰ στὸ βάθος τοῦ Ψυχικοῦ ὁρίζοντά του.

Ὅσο πήγαινε γινόταν καὶ πὺ ἀστραφτερὴ πὺ χτυποῦσε τὰ μάτια λὲς κι' ἤθελε νὰ τὰ στραβώσει.

Τὸ ὄραμα ἡμέρα μὲ τὴν ἡμέρα, ἀπὸ ὦρα σὲ ὦρα, ἐρχότανε κοντήτερα, ἔχανε τὴν ἀκαθόριστη καὶ δίχως σχῆμα μορφὴ του, ἀνατάραζε τὰ βάθη τῶν στηθειῶν του μὲ πόθους καὶ συναισθήματα πὺ ποτὲς δὲν εἶχαν δοκιμάσει.

Μιά αἰστανόταν πὺ εἶναι στὸν παράδεισο, καὶ πότε σὰ νὰ βρῖσκειται βουτηγμένος σ' ἓνα καζάνι πὺ ἐκόχλαζε κάτω ἀπὸ τῆς κόλασης τὸ πῦρ τὸ ἐξώτερο.

Κι' ὅσο περνοῦσε ὁ καιρὸς, τὸ ὄραμα ξεκαθάριζε περισσότερο, ἔπαιρνε σχῆμα, ἀποχτοῦσε μορφὴ, μετουσιονότανε σὲ χεροπιαστὸ ἀντικείμενο ἀπὸ ὕλη μεταλλικὴ φτιαγμένο γὰ νὰ καταλήξει σιγά—σιγά σὲ κάτι μικρὲς ροδίτσες κοκκινοκίτρινες μὲ γράμματα καὶ σήματα πῦνω τους χαράγμένα...

Σὰ σφουγγάρι βρεγμένο—ἡ ἔνοχη ἰδέα—λὲς καὶ πέρασε σβύνοντας κάθε ἄλλο ἀπὸ τὸν πίνακα τῆς ψυχῆς του.

πε-ντα-κό-σιες λί-ρες χρυσές!

Ὁ καπετὰν Λάμπης κάθεται σὲ μιὰ καρέκλα στὸ μέγα ὀποροπωλεῖο του.

Στηριγμένο τὸ μάγουλο στὴν ἀνοιχτὴ παλάμη καὶ τὸν ἀγκῶνα πάνω σ' ἓνα τραπέζι πούχει τοὺς μεσαχτάδες καὶ τοὺς λογαριασμούς.

Ἔτσι ὅπως σταματᾷ τὸ μάτι καμμιά φορὰ πάνω στὸ σκεπασμένο μὲ μιὰ ἄσπρη κόλλα χαρτί, πρόχειρο γραφεῖο, βλέπει σωριασμένο τὸ θησαυρὸ μπροστά του πάνω στὸ τραπέζι...

πε-ντα-κό-σιες λί-ρες χρυσές!

Καὶ τί δὲν μπορεῖ νὰ κάμει μὲ δαῦτες.

Πρῶτα-πρῶτα τὸ χρέος τοῦ σπιτιοῦ. Αὐτὸ πρὸ πάντων εἶναι καὶ κείνο σὲ χροσό. Ἀξέχαστα σαράντα λίρες ἐπῆρε ἀπὸ τὴν Τράπεζα γιὰ νὰ τὸ σκεπάσει.

Ὁ Καπετὰν Λάμπης σὰν τὸ θυμᾶται λούζεται ἀπὸ κρύο ἰδρῶτα. Φτάνουνε στὸ νοῦ οἱ ἀξεπλήρωτοι λογαριασμοὶ ποὺ ρουφοῦνε τὸν κόπο του τώρα καὶ δέκα χρόνια. Πλερώνει, ξαναπλερώνει, ὅ,τι βγάζει στὰ χροωλύσια τὰ δίνει καὶ πάλι μέσα σὲ δέκα χρόνια καταφέρανε νὰ τοῦ ποῦνε πὼς χροστάει πιὸ πολλὰ ἀπ' ὅσα πῆρε!

— Αὐτὸ τὸ χρέος βρὲ γυναῖκα θὰ φάει καὶ μένα καὶ τὸ σπίτι· δὲν ἔκοβα καλύτερα τὰ χέρια μου παρὰ νὰ τὸ πάρω... Ἀκοῦς οἱ μασκαράδες, σὲ χροώσαμε λέει χροσάφι καὶ τώρα κάθου ξέμπλεξε. ὦ! πὸν νὰ γίνει πηλὸς ἀχρηστος καὶ γιὰ κεραμίδια γιατί καίει μὲ πολλοὺς τρόπους τὴν καρδιά τῶν ἀνθρώπων!

Πόσες φορὲς δὲν τῶλεγε στὴν κυρά του.

Σκουπίζει τὸ πρόσωπό του μ' ἓνα μεγάλο σκούρο μαντήλι, ἐργόχειρο τῆς Κατερίνας του.

Σκέφτεται τὴν ἡσυχία καὶ καλὴ ζωὴ ποὺ πέρασε μαζί της τὰ εἴκοσι χρόνια ποὺ εἶναι παντρεμμένοι.

Οὔτε ἓνα πικρὸ λόγο δὲν ἀλλάξανε ποτές των.

Ὅλο μὲ τὸ Λάμπη μου καὶ πάλι Λάμπη μου ἐκείνη. Κατερίνα μου, Κατερινιώ μου ἐκείνος...

Μὰ ὁ μαγνήτης εἶναι δυνατός. Ξεχρωώνει, κτίζει κι' ἄλλο πάτωμα ἀπὸ τὸ σπιτικό του, νάχει ἡ μοναχοκόρη του ἓνα καλὸ προικιό, ζεῖ τὸν καιρὸ του δίχως τ' ἀγκομαχητὸ στὸ μεροδοῦλι—μεροφαί. Ἄχ! νὰ μὴν εἶτανε στὴ μέση αὐτὸς ὁ μερομπάντικος τρόπος ποὺ δὲν μπορεῖ ἀκόμη νὰ τὸν χωρέσει τὸ κεφάλι. Τὸ μυαλό του ἔχει σκοτιστεῖ ἢ μνήμη του λὲς κι' ἔχει σβύσει. Στὸ μαγαζὶ ξελογιάζεται πολλὲς φορὲς στὸ σπίτι εἶναι ψυχρὸς, ἀσυνείδηστα λιγλόλογος καὶ κατσούφης.

Ἡ νευρικότητα τὸν ἔχει κυριέψει· μιὰ ὑπερένταση

φοβερή πού τοῦ σουβλίζει τὸ κεφάλι καὶ τὸν κάνει πολ-
λὲς φορές νὰ μὴν ξέρει οὔτε ὁ ἴδιος τί γυρεύει... Ἐνα
δίλημμα τοῦ κατατρώγει τὰ στήθια. Ἐπὸ τὸνα μέρος ἢ
καθαρή καὶ τίμια ζωὴ μὲ τὴ γυναῖκα του, ἢ ὑπόληψη
τοῦ κόσμου τῆς γειτονιάς καὶ τῆς πελατείας, ἢ γιομάτη
σεβασμὸ γιὰ τὸ πρόσωπό του συντροφιά τοῦ Σαντριβα-
νιού... Σιγὰ—σιγὰ, θὰ δουλέψει θὰ τὰ μαζέψει μιὰ μέρα
τὰ χρέη νὰ τὰ δώσει... Τὸ σίπιτι, κι' ἂν μείνει μ' ἕνα
πάτωμα ὅταν τὸ κορίτσι εἶναι φρόνιμο καὶ ἀπὸ καλὸ σπι-
τικό, θὰ βρεθεῖ γαμπρὸς πού θὰ λογαριάσει πιὸ πολὺ
τὴν ἀνθρωπιὰ καὶ τὴν παστρικοσύνη.

Ὅμως ἢ ἄλλη ὄψη ἔχει πολλὰ δολώματα. Ὁ γρήγο-
ρος πλουτισμὸς, ἢ ξεκούραση, ἢ σιγουριά γιὰ ὅλα τὰ χρέο-
νια τῆς ζωῆς· μιὰ ζωῆς ἔστω καὶ μουτζουρωμένης...

Δὲν ἔχει μέσα του ἀποφασίσει οὔτε ὄχι οὔτε ναι κι'
ὅμως παράξενες ἰδέες τὸν συνεπαίρνουν... Περπατεῖ καὶ
θαρρεῖ πὼς ὁ κόσμος τὸν κυττάζει κοροϊδευτικά...

Ἐποψιάζεται ὅταν βλέπει δυὸ ἀνθρώπους νὰ μιλοῦν,
πὼς γιὰ κεῖνον λένε καὶ γιὰ τὸν τρόπο πού κέρδισε τὰ
λεφτά. Καμμιά φορὰ σὰν συναπαντᾷ κανένα μὲ πρόσωπο
γελαστὸ φαντάζεται πὼς γι' αὐτὸν γελᾷ καὶ τοῦρχεται νὰ
τὸν σταματήσει καὶ νὰ τὸν τινάξει ἀπὸ τὸ γιανῶ.

— Τὶ γελᾷς μωρὲ χαμένε! δὲν κάνω-γὼ βρωμοδουλειές·
δὲν τὴν ἀλλάζω τὴν ὑπόληψή μου μ' ὄλο τοῦ κόσμου τὸ
θησαυρό.

Μέρες ὀλόκληρες σκανταλίζει τὴν ψυχὴ του τὸ βάσανο
αὐτό...

*
* *

Σκυφτὸ γεροντάκι, μὲ τὰ μαῦρα του καθαρὰ ρούχα, ὁ
γέρος τοῦ Βοριᾶ κατηφορίζει ἀπὸ τὴν Ἄγορὰ πρὸς τὸ
λιμάνι.

Μὲ τίς ἐφημερίδες—διπλωμένες—στὸ χέρι, μὲ τὸ μαῦρο
ντελικᾶτο μπαστουνάκι, περπατεῖ ἀργὰ περιδιαβάζοντας τὸ
γραφικὸ θέαμα τῆς πρωϊνῆς κίνησης τῆς πόλης.

Χωρικοί μὲ ντόπια στολή μπαινοβγαίνουν στὰ ἔμπορικὰ καὶ ἄλλα καταστήματα. Αὐτοκίνητα φορτωμένα ἔμπορεύματα ἀνεβαίνουν ἀπὸ τὸ λιμάνι. Ἀνθρωποὶ βιαστικοὶ μὲ τσάντες στὰ χέρια ἀνεβοκατεβαίνουν στὶς δουλειές των... Ἕνας κόσμος ζωηρός, κεφᾶτος, δραστήριος.

Οἱ ἔφημερίδες τῶν Ἀθηνῶν γίνονται ἀνάρπαστες ἢ συζήτηση καὶ τὰ σχόλια σὲ κάθε λογῆς εἴδηση φουντώνει.

Στὸ δρόμο συναπαντᾷ τὸ ὄπρωροπωλεῖο τοῦ Καπετάν—Λάμπη. Παραμερίζει καὶ χαιρετᾷ.

—Ἐχεις κανένα νέο κύριε Κατελοῦζο γιὰ κεῖνο ποὺ λέγαμε τίς προάλλες.

—Σὲ λίγο καιρὸ θάναί—δῶ ὡς φαίνεται. Θὰ μείνει στὸ μεγάλο ξενοδοχεῖο τοῦ Κήπου, σὰ δὲν ἔχουμε καὶ καλύτερο... Μόνο ξαίρεις τί σκέφτηκα βρὲ Λάμπη;

—Σάααν τί..

—Θᾶπρεπε νὰ περνᾷ κανεὶς κάπου—κάπου τὰ μεσημέρια μιὰ βόλτα ἀπὸ τὸ ξενοδοχεῖο, μὴν τύχει καὶ πάρει κανένα τυχερὸ σὰν δεῖ πὼς δὲ μὲ βρίσκει ἀμέσως. Κι ἔτσι, δὲν θὰ πάρει δικός μας ἀνθρωπος τίς λίρες...

Αὐτὴ—δὰ θὰ γνωρίζεται ἀπὸ τὰ ρούχα κι ἀπὸ τὸ παρουνιαστικό.

Ἦ καπετὰν Λάμπης ξεροκατάπιε, ἐσφίχτηκε λιγάκι καὶ κοκκίνισε· δειλὰ—δειλὰ κατώρθωσε νὰ προσφέρει λίγες λέξεις.

—Κάατι ἔχω στὸ μυαλό μου, κύριε Κατελοῦζο μὰ ἄασε πρῶτα νὰ δοῦμε ἀν ἔρθει...

Τὰ πονηρὰ ματάκια τοῦ γέρον τοῦ βοριά μόλις κρατηθήκανε δίχως νὰ γελάσουν...

—Ἐχε λοιπὸν καὶ σὺ τὸ νοῦ σου Λάμπη, σὰν περνᾷς καμιὰ φορὰ ἀπὸ τὸ ξενοδοχεῖο... καὶ μοῦ λές.

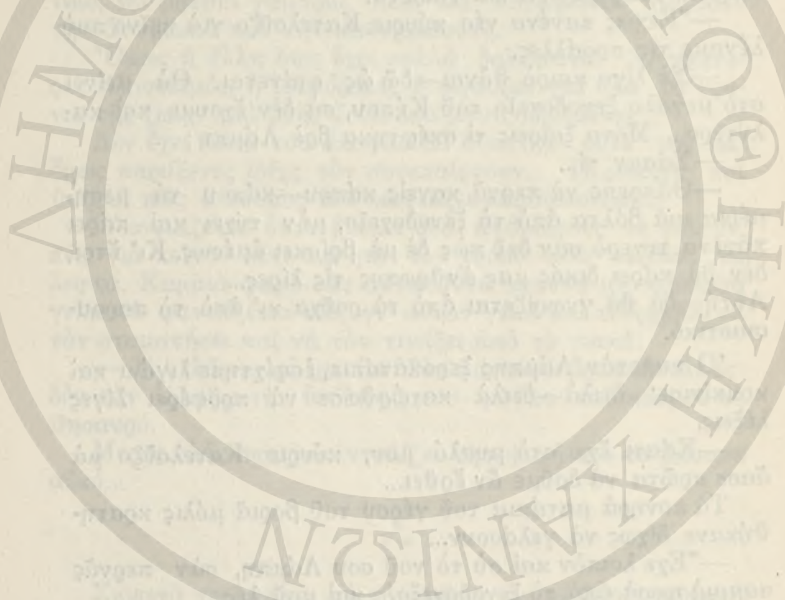
Ἦ γέρος τοῦ βοριά στὴ βραδυνὴ σύναξη τοῦ Σαντριβανιοῦ, ἀπὸ τὸ ψηλὸ πεζοδρόμι ποὺ κάθεται μὲ τὴν συντροφιά του, κάνει νόημα πότε—πότε στὸ λεβεντόγερο

πού κι' αὐτὸς ταχτικά βρίσκεται στὴ συνειδημένη του θέση κοντὰ στὸ στυλο τοῦ ἠλεκτροφωτισμοῦ.

—Μὴν ἐφάνηκε τίποτα ;

Κι' ὁ καπετάν—Λάμπης σοβαρὸς καὶ μὲ προφύλαξη κουνεῖ ἀλαφρά, ἀρνητικὰ τὸ κεφάλι.

Ἡ παρέα Γέρος—Θεόφιλος—Γιαννάκης πού καμμιὰ φορὰ μαζί της εἶναι κι' ὁ Δημήτρης γελᾷ μὲ τὸ πάθημα τοῦ λεβεντόγερον τοῦ Λάμπη, πού συνεχίζεται γιὰ πολὺν καιρό...

III

Δυὸ εὐρύχωρες αἴθουσες, πού τις ἐνώνει μιά μεγάλη πόρτα μὲ τέσσερα φύλλα.

Ὅλος ὁ μεσότοιχος λὲς καὶ δὲν ὑπάρχει ὅταν εἶναι ἀνοιχτή.

Μεγάλες βιβλιοθήκες ἀκουμποῦνε στοὺς τοίχους τριγύρω καὶ πίσω ἀπὸ τὰ τζάμια φαίνονται πάνω στὰ ράφια των χοντρά μαῦρα βιβλία μὲ χρυσόχρωμα γράμματα στὶς ράγες.

Μεγάλα γραφεῖα — ἐπιπλα βαρεῖα καὶ ἐπιβλητικά — πού πάνω τους μὲ τάξη ταχτοποιημένα διάφορα χαρτιά: φάκελλοι, ἔγγραφα, ἄγραφο χαρτί, περιοδικά, ἔφημερίδες. Στὶς ἄκρες τῶν μεγαλύτερων ἀπὸ τὰ γραφεῖα, πού καθένα κλείνει μιά γωνιὰ στὴν κάθε αἴθουσα, τὸ τηλέφωνο. Στὴ μέση, ἕνας ὄμορφος μαῦρος μεταλλικὸς δίσκος γιομαῖτος ἀπὸ χοντρά γυάλινα μελανοδοχεῖα, πέννες, μολύβια κι' ἄλλα εἶδη γραφικά. Τὸ ταμπὸν ἀφημένο παρὰμερα στὴν ἄκρη· παραπονεμένο γιὰ τὴν ἄχαρη δουλειά του νὰ μωτίζουρώνει κάθε τόσο τὸ ἄσπρο του στυπόχαρτο μὲ τὰ μελάνια τῆς γραφῆς. Ψηλὰ σ' ἕνα τοῖχο κρεμασμένος ὁ χάρτης τῆς Ἑλληνικῆς Πατριδας. Τὰ σύνορά της χαραγμένα ἀπὸ μιά χοντρή βαθειὰ σκούρα κόκκινη γραμμὴ, ἴδιο χρῶμα σὰν τὸ αἶμα τῶν παιδιῶν της πού τὴ χαράξανε μὲ τόση θέληση καὶ αὐτοθυσία γιὰ νὰ μὴ μπορεῖ νὰ σβύσει στὸν αἰῶνα τῶν αἰῶνων.

Ποτάμι πύρινο ἢ κόκκινη αὐτὴ γραμμὴ, πού ὅσοι κι' ἂν τὸ διαβήκανε στὸ τέλος δὲν ἐγλύτωσαν νὰ μὴ καοῦν.

Σφιχτοδένει μὲ τὸ θαλασσαγκαλιασμένο κομμάτι τῆς Ἑλληνικῆς γῆς, ὅλη τὴν Ἠπειρο τὴ Μακεδονία καὶ τὴ Θράκη· κι' ἡ Κρήτη μεγαλόπρεπα καὶ σταθερὰ σιγουρεμένη μέσα στὸ μπλάβο πέλαγος, ἀπλώνει τὰ ἀκρωτήρια της

σάν ατσαλένια μπράτσα πρόθυμα ν° ἀγκαλιάσουν τὴν Πελοπόννησο πού κοιμμένη ἀπὸ τὸν Ἴσθμὸ φαίνεται σὰ συγκόφυλλο ἔτοιμο νὰ πέσει.

Σκυμμένος πάνω στὸ ἓνα μεγάλο γραφεῖο, κυκλωμένος ἀπὸ τὴν ἡσυχία τοῦ κλειστοῦ χώρου, μὲ παραστάτες σιωπηλοὺς τὰ χοντρά μεγάλα βιβλία, ὁ Δημήτρης Διαμάντης δουλεύει. Φορεῖ μιὰ σκοῦρα-γκρι φορεσιά, ἓνα πονκάμισο κρῆμ καὶ γκραβάτα ἀνοιχτόχρωμη—δῶρο ἀπὸ χέρια εὐγενικὰ ἀγαπημένα. Τὰ μαλλιὰ του καλοχτενισμένα, τὸ βλέμμα του φωτεινὸ καὶ στὸ πέτο τοῦ σακκακιοῦ του ἓνα μικρὸ λουλούδι.

Στὸ χτύπημα τῆς πόρτας σηκώνει τὸ κεφάλι.

—ὦωω καλῶς τὴ μανούλα...

Μιὰ γυναῖκα ποῦχει περάσει τὴν καμπὴ τῶν πενήντα της χρόνων. Ἐνα μαῦρο φόρεμα καὶ τοῦφες ἀσημόχρωμα μαλλιὰ στὸ γυμνὸ της κεφάλι. Στὰ χέρια μιὰ πέτσινη μαύρη τσάντα πού ἂν τὴν ἔβλεπε ἡ Μόδα τοῦ καιροῦ θὰ χαμογελοῦσε.

Αὔριο ἔχουμε δεκαπενταύγουστο παιδάκι μου τῆς Παναγίας, προσκυνοῦμε τὴ χάρη της. Πάω στὸν ἑσπερινὸ καὶ πέρασα νὰ σὲ δῶ.

—Πολὺ καλὰ ἔκανες... νά! πάρε ν° ἀνάψεις κι' ἓνα κερὶ ἀπὸ μένα.

—Μισὸ χιλιάριο εἶναι παιδάκι μου τοῦτο!

—Θὰ τ' ἀλλάξεις στὴν ἐκκλησιά... καὶ τὰ ρέστα νὰ τὰ κρατήσεις νὰ ψωνίσεις ὅ,τι θέλεις δικό σου.

—Τὴν εὐχή μου νὰ ἔχεις γιατί πάντα τόχω παράπονο στὸν πατέρα σου, πού δὲ μ' ἀφήνει μιὰ δεκάρα νὰ τὴν κάνω ὅ,τι θέλω... Αὐτὸς τ' ἀγοράζει ὅλα' κι' ἂν ποτὲς μοῦ χρειαστοῦνε τίποτα ψιλὰ μοῦ τὰ δίνει στὸ ἀκέραιο! νὰ μὴ μοῦ περισσέψει οὔτε λεφτό. Κακὸ συνήθειο Δημήτρη μου...

—Νὰ τὰ ψωνίσεις ὁμως! ἀκοῦς μανούλα; μὴν τύχει καὶ τὰ κάμεις κομπόδεμα... Θὰ σοῦ ξαναδώσω πὺ ὕστερα ἄλλα.

“Ο Θεός νὰ μοῦ τ’ ἀξιώσει καὶ νὰ γίνεις διοικητής.

— Δὲν εἶπες μεγάλη εὐχὴ μανούλα...

“Ο Δημήτρης χαμογελᾷ.

— Νὰ γίνεις ὑπουργός!

— Οὔτε κι’ αὐτὴ μ’ ἀρέσει...

— “Ε, γίνε βασιληᾶς!

— Δὲν γίνεται ποτές τέτοιο ἀξίωμα.

κι’ ἡ καυμένη ἢ γυναικούλα στεναχωριέται
ποῦ δὲν βρίσκει πῶς νὰ τὸν εὐχαριστήσει.

— Νὰ σοῦ στείλλει ἡ Παναγία ὅ,τι πεθυμᾷ ἡ καρδιά σου.

— Μὰ βρῆς τίποτα ὀρισμένο...

— Καὶ ξέρω γὼ καλὴ μου σὰν τὶ νὰ θέλεις;

“Ο Δημήτρης σηκώνεται γελαστὸς τῆς πιάνει τὰ χέρια.

— Μιὰ καλοαναθρεμμένη κοπελιά!

τῆς ψιθυρίζει κοντὰ στ’ αὐτί.

— “Ο Θεός νὰ δώσει καὶ γρήγορα ποῦ νὰ προλάβω ἐγ-
γονάκια! αὐτὸ εἶναι δηλαδὴ ποῦ θέλεις παιδάκι μου;

Κι’ ἡ Μανούλα φεύγει γιὰ τὸν ἑσπερινὸ κάνοντας τὸν
σταυρὸ της.

*
**

“Η ἔκδοση τῆς «Νομολογίας τῶν Κρητικῶν Δικαστη-
ρίων» ἦταν μιὰ πρωτότυπη καὶ φωτεινὴ ἰδέα τοῦ Δημή-
τρη. “Ο κόσμος τῶν δικηγόρων, τῶν δικαστικῶν καὶ πρὸ
πάντων τῶν νέων ποῦ γιομᾶτο ἐνθουσιασμὸ καὶ ἀγνὰ
ιδανικὰ ἐσπούδαζαν νομικά, τὴ χαιρέτησε μὲ εἰλικρίνεια
καὶ χαρά.

Τὸ γραφεῖο τοῦ Γιαννάκη ποῦ ὁ Δημήτρης μπήκε σὰ
βοηθὸς καὶ κατόπιν λαμπρὸς συνεργάτης, ἀπόχτησε περισ-
σότερη φήμη κι’ ἔγινε σωστὸ κέντρο μιᾶς σοβαρῆς πνευ-
ματικῆς κι’ ἐπιστημονικῆς ἀγτινοβολίας σ’ ὅλο τὸ νησί.
Νομικοὶ σύμβουλοι στὴν Τράπεζα καὶ τὸ Λῆμο, σ’ ἄλλες
σοβαρὲς ἑταιρεῖες καὶ ὀργανισμοὺς, εἶχαν ἓνα εἰσόδημα
σταθερὸ, ποῦ τὸ συμπλήρωναν οἱ δουλειὲς τοῦ γραφείου—
ἀστικὲς κι’ ἐμπορικὲς διαφορὲς κατὰ τὸ πλεῖστο. Μὲ τὸ

οικονομικό πρόβλημα ταχτοποιημένο, ὁ Δημήτρης ἀδιάκοπα κνηγοῦσε τὸ καλλίτερο· τὸ ἀνώτερο· τὴν κατάχτηση τῆς Ἐπιστήμης, τὴν τελειοποίηση τοῦ ἑαυτοῦ του...

—Μπράβο στὸ Δημήτρη! λέγανε ὅλοι μὲ καμάρι καὶ τ' ὄνομά του εἶχε ἐχτίμηση καὶ τιμὴ.

Πολλοὶ τὸν θέλανε νὰ βάλει κάλλη γιὰ δῆμαρχος. Μὲ τοὺς ντραπούκους καὶ τ' ἀνθρωπάρια ποὺ νταραβερίζουνε τ' ἀξιώματα κατάντησε νὰ μὴ θέλει κανένας τῆς προκοπῆς ν' ἀνακατευθεῖ μὲ τὰ κοινά... Ὅμως ἔτσι ποῦ θὰ πᾶμε; Γι' αὐτὸν δὲν θᾶχανε νὰ ποῦνε τίποτα οἱ κομματάρχες ποὺ λερώνανε καθένα σὰ δὲν ἦτανε μὲ τὴ δική τους φάρα.

—Δὲν εἶναι ἀνθρώποι βρὲ παιδιὰ ἀκόμη, τοῦτοι δῶ... τῶν ἐμπιστεύεσε πέντε φασόλια νὰ μοιράσουνε καὶ κλέβουνε τὰ... τρία. Ἄς ἀφήσουμε γιὰ πῶ ὕστερα τὴν πολιτική...

ἄπαντοῦσε συνήθως.

Στὸ ἀντίκρουσμα τῆς Μαρίας ποὺ μπῆκε ὅπως πάντα ζωηρά, ἀφοῦ πρῶτα χτύπησε τρεῖς φορές μὲ τὸ γνωστὸ τρόπο... τα-τα-τά, ὁ Δημήτρης ξανασηκώθηκε ἀπὸ τὴ θέση του.

Ἐκεῖνη ντυμένη σοβαρὰ ὄχι πιά τὸ κοριτσιίστικο ντύσιμο. Ἐνα φουστάνι μεταξωτό, κομπὰ παπούτσια, κάλτσα διάφανη σὰν τῆς ἀράχνης τὸν ἰστό.

Γλυκὸ ἄρωμα καὶ βάψιμο σεμνό. Τὸ πρόσωπό της ὅλο λάμψη, τὸ κορμί της σφιχτοδεμένο καὶ στὰ μάτια της κυματίζει ἓνα χαμόγελο· χαμόγελο ἀποκλειστικὸ γιὰ τὸν καλὸ της.

Ἡ παρουσία της ἀχτινοβολοῦσε καὶ γέμιζε τὰ γραφεῖα μὲ γλυκεῖα γοητεία.

— Δὲν εἶπαμε καὶ τόση δουλειὰ Δημητράκη...

Τὴν πῆρε ἀπὸ χέρι· πάνω ἀπὸ τὸ γραφεῖο του μιὰ μικρὴ πινακίδα· εἶχε λίγα γράμματα μὲ σινικὴ μαύρη μελάνη.

«Ἐκεῖ πού σταματᾷ ἡ πρόοδος,

ἀρχίζει ἡ παρακμὴ».

Ἡ Μαρία γελαστὴ τὸν ἐρωτᾷ.

— Ἐσὺ τὸ γράφεις;

— Καὶ τὸ πιστεύω.

Ἔχουνε σταθεῖ κοντὰ σ' ἓνα παράθυρο· κάτω ἡ πολυτάραχη κίνηση π' ἀρχίζει μὲ τὸ λιώγεμα... Ἄνθρωποι, αὐτοκίνητα, ποδήλατα· ἡ Ἄγορὰ μὲ τὴ βουή πού μέσα της κλείνει...

— Ξαίρεις ὁ θεῖος Στάθης ἐπιμένει ἀκόμη ψιθυρίζει ἡ Μαρία ἐνῶ τὸ βλέμμα της κυττάζει ἔξω.

— Ἀλλὰ στὸ τελευταῖο γράμμα, τᾶγραφα ὅλα στὸν πατέρα.

— Δηλαδή;

— Πὼς ὅσο γιὰ μένα ἡ ἀπόφαση ἔχει παρθεῖ...

Χρυσὸς ὁ πατεροῦλης θὰ δεῖ σίγουρα ἄλλοιῶς τὰ πράγματα· τώρα μάλιστα πού θᾶρθει...

—

— Ἡ ἀπόφαση μιὰ φορὰ πάρθηκε καὶ ἡ ἐχτέλεση ἔτσι ἡ ἄλλοιῶς ἀργὰ ἢ γρήγορα θὰ γίνει...

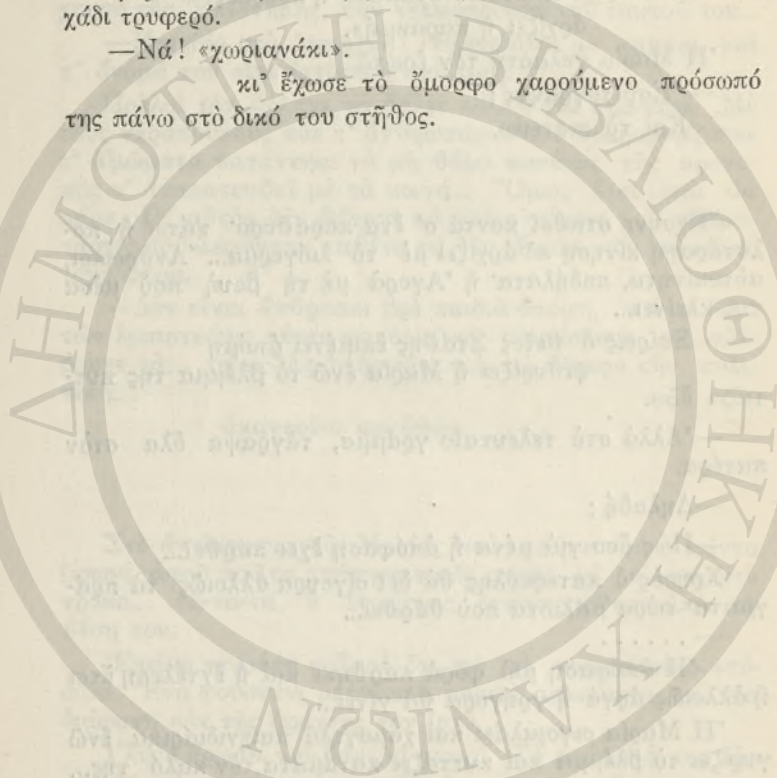
Ἡ Μαρία σιγομιλάει καὶ χαμογελᾷ παιχνιδιάρικα ἐνῶ γυρίζει τὸ βλέμμα καὶ κυττάζει κατὰματα τὸν καλό της...

Μὲ μιὰ κίνηση, πέρασε τὸ δεξί του χέρι κάτω ἀπὸ τὸ ἀριστερό της πλευρὸ ὅπως πιάνουμε τὴν ντάμα στὸ χορό· τὸ ἄλλο πῆγε πάνω ἀπὸ τὸ δεξί της ὄμο κι' ἀγκάλιασε τὸ κεφάλι. Ἐνα φιλὶ κράτησε γιὰ πολλὲς στιγμὲς τοὺς δυὸ ἐνωμένους.

Σὰ χωρίστηκαν μὲ κατακόκκινο τὸ μουτράκι ἢ Μα-
ρία, ἔδωσε ἓνα μπάτσο στὸ μάγουλο τοῦ Δημήτρη. Δηλαδή
ὁ λόγος τὸ λέει μπάτσο, γιατί στὴν ἀλήθεια δὲν ἦταν παρὰ
χάδι τρυφερό.

—Νά! «χωριανάκι».

κι' ἔχωσε τὸ ὁμορφο χαρούμενο πρόσωπό
της πάνω στὸ δικό του στῆθος.

IV

Κοσμογαλασμός από νωρίς τ° απόγιομα στην παραλία. Όλα τὰ κέντρα γιομάτα κι° από τὴν ἐξέδρα τοῦ λιμεναρχείου ὡς τὸ ξεκομμένο «°Ακταῖον» τριγυρίζει κόσμος καὶ ντουνιαῶς.

Τὰ ραδιόφωνα σκορπίζουν γρήγορους μουσικούς ρυθμούς καὶ κάπου κάπου τ° ἀνθρώπινο κοπάδι σταματᾷ καὶ στηλώνει τ°αὐτιὰ γιὰ ν° ἀκούσει τὰ νέα πὺν καβάλλα πάνω στὰ κύματα τοῦ Ἑρτζ καταφθάνουν στὸ λεφτὸ ἀπὸ ὀλόκληρη τὴν οἰκουμένη.

Οἱ μικρομπουρζουάδες καταπλέουν κουνιστοὶ ὅλο στενοκεφαλιά καὶ ψωροπερηφάνεια. Ζοῦνε τὴ ζωὴ τους με τοὺς μεξέδες, τίς μυυρίτσες καὶ τὸ κουτσομπολιὸ στὰ κέντρα τῆς ἀκρογιαλιᾶς. Οἱ σολατσαδόροι, ὁ μαθητόκοσμος, τὰ θηλυκὰ ἀπὸ τίς γειτονιές, κι° ὅσοι δὲ θέλουν νὰ πιστέψουνε ἐκεῖνο τὸ γνωστὸ ματαιότης ματαιοτήτων, ξεδεύουν τὸν καιρὸ τους στὸν ποδόγυρο. Πολλὲς συντροφιεῖς στὰ καφνεῖα τῆς πλατείας τοῦ Σαντριβανιοῦ συζητοῦν καὶ φιλονικοῦνε· ἄλλοι βάζουν ἀκόμη καὶ στοιχήματα.

— Θὰ τὴν πάρει...

— Δὲ θὰ τὴν πάρει...

Ἡ ἀγάπη τοῦ Δημήτρη καὶ τῆς Μαρίας μετὰ τὴν ἄρνηση τοῦ θείου της τοῦ Στάθη καὶ τίς κομπίνες τοῦ Ρεμάλη ἔχει δημιουργήσει Ἀνατολικὸ ζήτημα.

Ὁ κόσμος βρῆκε θέμα γιὰ συζήτηση καὶ καυγάδες, ἀλλὰ πρὸ πάντων ἀφορμὴ νὰ χωριστεῖ σὲ κόμματα καὶ παρατάξεις. Οἱ περισσότεροι εἶναι μετὰ τὴν ἀποψη πὺς θὰ τὴν πάρει· ἂν τὸ σπίτι της ἐπιμένει σίγουρα θὰ παρθοῦνε μονάχοι τους! Ἄλλοι βρίσκουνε τὸ ζήτημα λίγο μερδεμένο, γιὰτὶ ξέρουνε τί χοντροκέφαλος εἶναι ὁ κηδεμόνας τῆς ὀ Στάθης.

— Καλὸς κι° ἅγιος βέβαια ὁ Δημήτρης... ἀλλά,

Πάνω στο πεζοδρόμι του μεγάλου κεντρικού καφε-
νείου της πλατείας ή γνωστή τριάδα με τὸ γέρο τοῦ
βοριά. Λίγα βήματα πὸ κάτω, στὴ ρίζα τοῦ σιδερένιου
στύλου τοῦ ἠλεκτροφωτισμοῦ, ὁ Καπετάν Λάμπης μετὴ τὴ
συντροφιὰ του.

Ὁ Παυλῆς, ὁ Μανώλης, ὁ κύριος ἔμποροράπτης ποὺ
διαβάζει τὴν ἀπογευματινὴ ἑφημερίδα κι' ὁ Βασίλης ὁ
πολυλογᾶς ποῦχει μανία μετὰ τὰ πολιτικά.

Ἀξιόπρεπος καὶ σοβαρὸς ὁ κύριος Θεόφιλος ὁ πολιτι-
κὸς μηχανικὸς λέει τὴ γνώμη του πάνω στὸ ζήτημα τῆς
ἡμέρας.

—Δὲ βρίσκω δίκιο στὴν ἐπιμονὴ τοῦ Στάθη· νὰ πει-
πῶς ἡ παραφουσκωμένη τσέπη τοῦ ἀδερφοῦ του τὸν
κάνει νάχει τίποτα ἄλλα σχέδια, ἢ ἀπὸ κοινωνικὴ... περη-
φάνεια...

Ὁ Γιαννάκης καπνίζει καὶ φουσαῖ χαριτωμένα. Μιὰ
στιγμὴ πειραγμένος διακόπτει

—Βρὲ ἐδῶ ἤρθανε δέκα μαστρομανώληδες ξένοι γιὰ
νὰ δουλέψουνε στὰ ἔργα τοῦ Δήμου καὶ παίξανε τίς
μπουνιές τὰ θηλυκὰ τῆς ἀριστοκρατίας ποῖο θ' ἀνοίξει πε-
ρισσότερο τίς ἀγκάλες του...καὶ μοῦ λὲς γιὰ τὸ Δημήτρη τὸ
Διαμάντη. Ἀλλὰ εἶμαι βέβαιος ἡ Μαρία σκέφτεται δια-
φορετικὰ· ἔχει αἷμα καθάριο Ἑλληνικὸ καὶ πνεῦμα ἐλεύ-
θερο χειραφετημένο.

Τότες, ὁ γέρος τοῦ βοριά πὸν σιωπηλὸς ἄκουε τοὺς
δύο του φίλους, ξεκουμπώνει τὸ μαῦρο του σακκάκι, ξα-
πλώνει στὴν καρτέκλα του πὸ ἀναπαυτικὰ κι' ἀγκιστρώνει
τοὺς μεγάλους του δαχτύλους στὸ γιλέκο, κάτω ἀπὸ τίς
μασχάλες. Μιλεῖ σιγὰ καὶ χαρακτηριστικὰ τονίζοντας τὰ
λόγια.

—Τὸ παιγνίδι ἐτούτης τῆς Ζωῆς μοιάζει μ' ἓνα παρά-
ξενο τάβλι. Τὰ πούλια του ἔχουνε τὴν ἰκανότητα νὰ κι-
νοῦνται καὶ μόνα τους λιγάκι. Ὅμως γιὰ νὰ γίνει κανο-
νικὸ τὸ παίξιμο, πάλι χρειάζονται παῖχτες μετὰ δάχτυλα μα-
στορικά.

Τὸ νᾶναι τὰ πούλια χρυσά, σιδερένια, κοκκάλινα ἢ ξύ-

λινα, μοιάζει σὰ νᾶναι οἱ ἄνθρωποι πλούσιοι, φτωχοί, ἀπὸ τζάκι ἢ ἀπὸ ἄσημη γενιά.

Ἐκεῖνοι πὺν γεννιοῦνται παίχτες μὲ δάχτυλα μαγικά εἶναι οἱ λίγοι καὶ οἱ διαλεχτοί, πὺν μπορεῖ νὰ βγοῦνε ἀπὸ τὸν πλοῦτο ἢ κι' ἀπὸ τὴ φτώχεια, ἀπὸ τὸ τζάκι ἢ τὴν ἄγνωστη φαμίλια. Ὅταν λείπουνε αὐτοὶ οἱ παίχτες στὸ τάβλι βασιλεῦει σύγχυση καὶ ἀναρχία· τσαλαβουτοῦνε τὰ πολύχρωμα πούλια καὶ τὸνα θέλει νὰ μπεῖ μπροστὰ μὲ τὴ χρυσὴ του λάμψη, τ' ἄλλο μὲ τὴ σκληράδα τῆς δυνάμεις του.

Μόνο σὰν ὑπάρχουνε παίχτες στρώνει τὸ παιχνίδι· δηλαδὴ ὑπάρχει στὴ ζωὴ κανονικότητα, ἁρμονία, καὶ ἡ τάξη ἢ φυσική...

Τὸ νὰ γνωρίζεις τοὺς ἀνθρώπους, θὰ πεῖ νὰ μπορεῖς νὰ διακρίνεις ποῖος εἶναι πούλι-ἄσχετα χρυσὸ ἢ ξύλινο — καὶ ποῖος γεννημένος παίχτης μὲ δάχτυλα μαγικά...

Ἐὸ Θεόφιλος κι' ὁ Γιαννάκης, περίεργοι περιμένουνε νὰ δοῦν πὺν θὰ καταλήξει ὁ γέρος τοῦ Βοριᾶ.

Αὐτὸς ἀπαγκιστρώνει τὰ δάχτυλα ἀπὸ τὸ γιλέκο, ξανακάθεται κανονικὰ στὴν καρέκλα του καὶ μὲ τὶς παλάμες πάνω στὰ γόνατα ἀποσώνει.

— Ὁ ἀγαπητὸς μας Δημητράκης εἶναι γνήσιος παίχτης γεννημένος, γιὰ τὸ τάβλι τῆς ζωῆς. Κι' ἡ Μαρία φαίνεται πὸς ἔχει μάτι πὺν γνωρίζει τοὺς ἀνθρώπους. Γι' αὐτό, θὰ παντρευτοῦνε, ὅσο κι' ἂν κακοκαρδίζεται ὁ μπάριμπα Στάθης πὺν ὡς φαίνεται δὲν εἶναι παρὰ ἓνα πούλι· χρυσὸ βέβαια, ὅμως πάλι πούλι κι' ὄχι παίχτης.

Ἐὸ Γιαννάκης εὐχαριστημένος γιὰ τὴν ὁμορφη παραβολὴ τοῦ γέρου τοῦ βοριᾶ ἔκαμε μιὰ καταφατικὴ κίνηση μὲ τὸ κεφάλι καὶ στὸ συμπαθητικὸ του πρόσωπο ἄνθισε τὸ γέλιο. Ἐὸ κύριος Θεόφιλος ἄκουσε τὸ γέρο μὲ χαρὰ.

Στὰ μάτια τοῦ γέρο Κατελοῦζο—ἄστραψε, ξάφνου ἓνα φῶς. Ἐνα φάκελλο στενόμακρο γιομαῖτο γραμματόσημα

μουτζουρωμένα ἀπὸ πολλές σφραγίδες ἦρθε καὶ τοῦδωσε ὁ ταχυδρόμος.

—Καλῶς τὰ δέχτηκες πάλι.

Τὸ γεροντάκι μὲ τὰ φράγκικα τὰ ροῦχα καὶ τὰ πονηρὰ ματάκια, ὁ καλόκεφος καὶ γιομᾶτος πνεῦμα γέρος τοῦ βοριᾶ, σιγοτρῆμι ἀπὸ ἱερῆ συγκίνηση. Τὸ μούτρο του ἄλλαξε ἀμέσως τόνο, τὰ μάτια του γυαλίσανε καὶ δυὸ δάκρυα ἀρογκύλησαν στὰ μάγουλά του. Φιλεῖ τὸ γράμμα, τ' ἀνοίγει ἐνῶ μὲ τ' ἄσπρο του μαντήλι σκουπίζει τὰ βουρκωμένα μάτια...

Οἱ δυὸ του φίλοι παρακολουθοῦν συγκινημένοι τὴ σκηνή.

—Καθόλου παράξενο νὰ τὸν δεῖς μὲ μῆρα δίχως νὰ τὸν περιμένεις.

—Ἄχ! Δημοσθένη μου καλὸ νὰ σ' εὔρει ὅπου κι' ἂν βρίσκεσαι. Ἄπὸ μεράκι δικό σου καμάρι μου λέω καὶ κάνω ἀστεῖα γιὰ νὰ ξεχνῶ τοῦ χωρισμοῦ σου τὸν πόνο...

Κατεβαίνει ὁ γέρος τοῦ βοριᾶ τὰ σκαλοπάτια τοῦ πεζοδρομοῦ καὶ ψιθυρίζει στὸ αὐτί τοῦ λεβεντόγερου τοῦ Λάμπη.

—Δὲ θαρθεῖ στὰ Χανιά αὐτὴ πού λέγαμε Καπετὰν Λάμπη. Θὰ πάει κατ' εὐθειᾶν στὸ Ἡράκλειο γιὰ τὶς ἀρχαιότητες τῆς Κνωσοῦ...

Μοῦ τὰ γράφει ὁ γυῖός μου.

Ἔστερα, γυρίζει πάλι στὴ θέση του καὶ κάθεται σιωπηλὸς σὰν ὄνειροπαρμένος...

*
* *

Ἄχτιδοφόρο σοφὸ κεφάλι Ἄθηνᾶς

ὁ ἥλιος εἰς τὴ δύση καὶ τὰ γύρω σύννεφα ἔχουνε πάρει φωτιά· χιλιόχρωμες φανταχτερὲς ἀναλαμπὲς γιομίζουν τὴν ἀτμόσφαιρα κι' ὁ οὐρανὸς πέρα μακρὰ στοῦ ὀρίζοντα τὸ βάθος δίνει τὸ χέρι στὴν κυρὰ θάλασσα ἀντρίκια μὲ εἰλικρινεῖα καὶ κάνει ὄγκο σὰ γενναῖος ἐραστὴς πὼς θὰ μείνει

μαζί της σύντροφος πιστός στῆς νύχτας τὸ σκοτάδι ὅπως ἦτανε καὶ στῆς ἡμέρας τὸ φῶς.

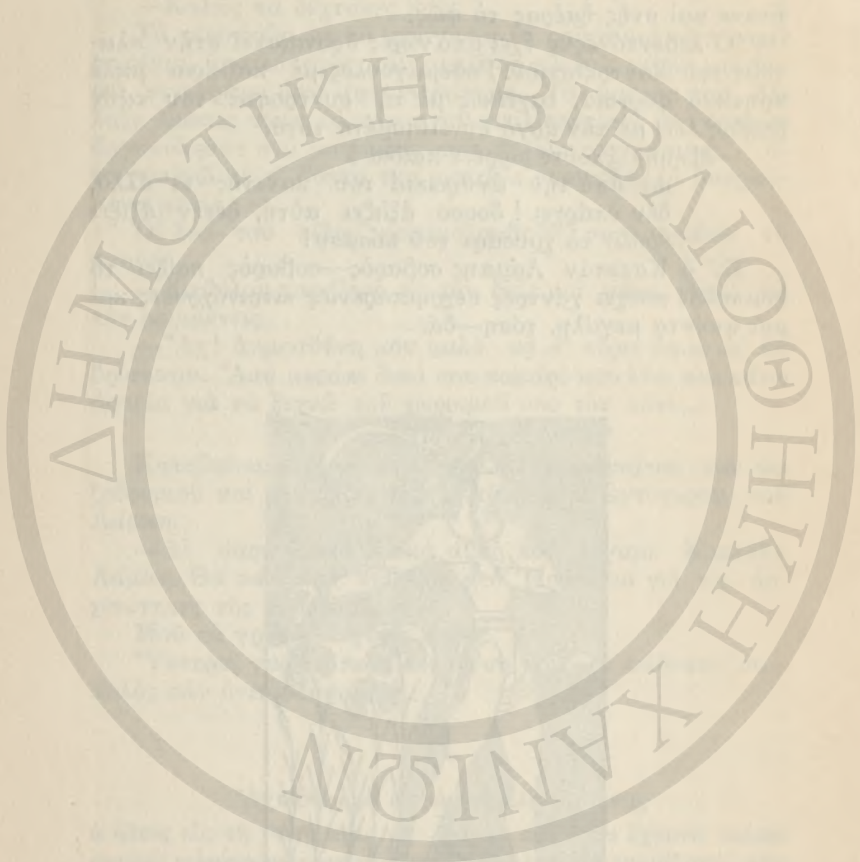
Ὁ λεβεντόγερος ἔχει ἀπὸ νωρὴς θρονιαστεῖ στὴν πλατεῖα τοῦ Σαντριβαγιού. Ροδομάγουλος μὲ καθάρια μπλε κρητικὰ φορεσιά, ταχτικός μὲ τὴ συντροφιά του κάθε βράδυ, λέει μὲ τὸν ἀργὸ συνειθισμένο τόνο.

—Μήνην ἀκοῦτε μωρέεε παιδιὰ !

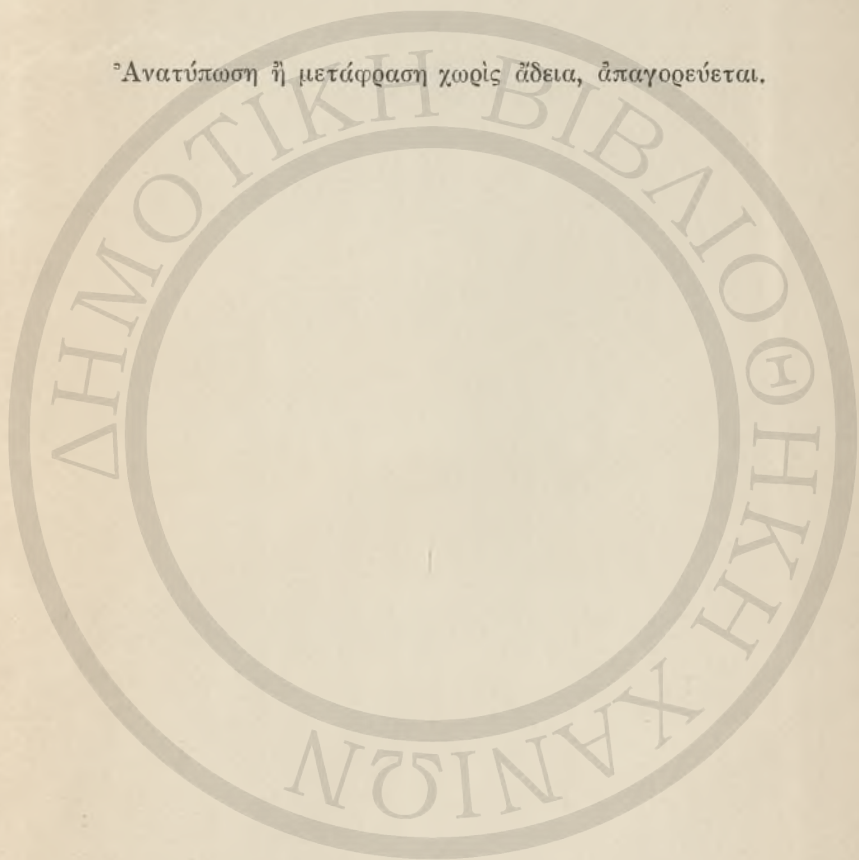
μὰ ἀπὸ τὴν ἀνθρωπιά του κανενὸς κι' ἄλλο, δὲν ὑπάρχει ! ὅσοο ἀξίζει αὐτή, δέεεν ἀξίζει ὅσοο τὸ χρυσάφι τοῦ κόσμου !

Κι' ὁ Καπετὰν Λάμπης σοβαρὸς—σοβαρὸς παίξει τὸ κομπολόι ποῦχει χάντρες κεχρμιπαρένιες κιτρινόχρυσες καὶ μὰ φούντα μεγάλη, τόση—δά.

ᾠΑνατύπωση ἢ μετάφραση χωρὶς ἄδεια, ἀπαγορεύεται.

ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΧΑΝΙΩΝ

Ἰαλεξίπτωτισταὶ στὴν Κρήτη

ΣΕΙΡΑ Β'